

SỐ THÁNG HAI – 27/2/2025

Chính quyền sau tình gọn

Trương Huy San và Điều 331

Luật Khoa và tiền tài trợ Mỹ

LUẬT KHOA
tạp chí

Luật Khoa tạp chí là một dự án
của Sáng kiến Pháp lý Việt Nam
(Legal Initiatives for Vietnam),
một tổ chức phi lợi nhuận đăng ký ở
California, Hoa Kỳ theo quy chế 501(c)(3).

Địa chỉ đăng ký tại Hoa Kỳ: 1520 E. Covell
Suite B5 - 426, Davis, CA 95616.

Văn phòng chính: Đài Bắc, Đài Loan.

Tổng biên tập: Trịnh Hữu Long.
Ban biên tập: Trần Quỳnh Vi,
Phạm Đoan Trang.

Mọi thắc mắc, góp ý xin gửi về:
docgia@mail.luatkhoa.com

© Từ 2014

Luật Khoa tạp chí
Số tháng Hai, 2025
Phát hành ngày 27/02/2025.

Khổ báo in: 20 cm (rộng) x 27,3 cm (cao)

Phiên bản PDF và EPUB
của Luật Khoa tạp chí nằm trong
các gói “Member” (\$2/tháng)
và “Supporter” (\$5/tháng)
trên www.luatkhoa.com.

Luật Khoa là tạp chí phi lợi nhuận.
Toàn bộ doanh thu được tái đầu tư để
phát triển tạp chí.

LỜI TÒA SOẠN

LUẬT KHOA VÀ NGUỒN TÀI TRỢ TỪ CHÍNH PHỦ HOA KỲ

Quý độc giả thân mến,

Từ tháng 1/2023, Luật Khoa đã chuyển hướng mạnh sang kinh doanh báo chí thông qua các gói đọc báo trả phí để giảm phụ thuộc vào các nguồn tài trợ lớn, trong đó có nguồn chính phủ Hoa Kỳ.

Trong những ngày qua, biến động chính trị tại Hoa Kỳ đã xác thực một lần nữa tính đúng đắn của việc chuyển hướng chiến lược này.

Chưa có tiền lệ

Tổng thống Hoa Kỳ Donald Trump và Bộ Ngoại giao nước này đã ra lệnh đóng băng gần như mọi khoản viện trợ quốc tế cho các hoạt động nhân đạo và nhân quyền. Một phần rất lớn ngân sách của Luật Khoa và cơ quan chủ quản Sáng kiến Pháp lý Việt Nam (LIV) đến từ nguồn tiền thuế này của người dân Hoa Kỳ, cụ thể là hơn 50%, thông qua các dự án khác nhau với nhiều đối tác trung gian quốc tế.

Các nguồn tài trợ đến và đi là chuyện bình thường. Tuy nhiên, đây không phải là việc chấm dứt tài trợ sau khi đáo hạn hợp đồng mà là đột ngột đóng băng tài trợ với tất cả các dự án vẫn đang trong quá trình thực hiện. Chính sách này là chưa từng có tiền lệ.

Việc này ảnh hưởng ngay lập tức và nặng nề tới quỹ lương và kinh phí hoạt động của gần như mọi dự án của LIV, trong đó có Luật Khoa. Rất nhiều tổ chức phi lợi nhuận, dự án phát triển khác ở Việt Nam và như trên thế giới cũng đang lâm vào hoàn cảnh này.

Chúng tôi luôn trân trọng và biết ơn tấm lòng hào hiệp của người dân Hoa Kỳ - thông qua các cơ quan viện trợ của họ - đã giúp Luật Khoa/LIV phát triển trong hơn

mười năm qua. Thông qua thư này, chúng tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc nhất tới người dân và các cơ quan viện trợ của Hoa Kỳ. Ôn nghĩa này chúng tôi không bao giờ quên.

Kinh doanh là chiến lược sinh tồn

Trong giai đoạn khó khăn này, Luật Khoa/LIV rất may mắn vì vẫn có nhiều nguồn tài trợ khác, trong đó có cả nguồn chính phủ lẫn tư nhân, và đã chủ động chuyển hướng sang kinh doanh từ lâu với các nguồn đóng góp của độc giả, nguồn kinh doanh nội dung trên Luật Khoa tạp chí và nguồn quảng cáo trên YouTube.

Độc giả vốn đã luôn là trung tâm trong chiến lược nội dung của Luật Khoa, nay độc giả còn là khách hàng và hy vọng sẽ trở thành nhà tài trợ lớn nhất của Luật Khoa.

Cuộc khủng hoảng tài chính này là thách thức lớn nhất với Luật Khoa/LIV trong hơn mười năm hoạt động, nhưng cũng là cơ hội chưa bao giờ tốt hơn để chúng tôi tăng tốc phát triển mô hình kinh doanh. Luật Khoa đang làm việc cật lực để tiếp tục cải thiện chất lượng và số lượng nội dung, đa dạng hóa đề tài, trở thành một nguồn thông tin báo chí độc lập đáng tin cậy, chất lượng và đa chiều, xứng đáng để độc giả bỏ tiền ra mua.

Độc giả có thể làm gì?

Nếu bạn quan tâm tới các sản phẩm của Luật Khoa/LIV, chúng tôi mời bạn đăng ký theo dõi Luật Khoa tạp chí, The Vietnamese Magazine và kênh YouTube Luật Khoa tạp chí.

Nếu bạn muốn ủng hộ con đường làm báo độc lập của chúng tôi, mời bạn đăng ký gói đọc báo trả phí trên Luật Khoa tạp chí (\$2 hoặc \$5/tháng) hoặc đóng góp qua kênh Donorbox.

Và xin khẳng định lại, như chúng tôi đã nói nhiều lần trước đây, dù thu phí đọc báo, Luật Khoa/LIV vẫn là một tổ chức phi lợi nhuận, mọi nguồn thu đều được tái đầu tư cho tờ báo. Triết lý làm báo của chúng tôi rất đơn giản: báo chí phải phục vụ lợi ích công, chứ không phải thuần túy là cỗ máy kiếm lời.

Xin cảm ơn và mến chúc bạn mọi điều tốt lành.

Trân trọng,

Trịnh Hữu Long
Tổng Biên tập

CHUYÊN MÙ.

08 *Trịnh Hữu Long*
Thư phúc đáp: ‘Nhận tiền Mỹ mà vẫn tự xưng là báo độc lập?’

16 *Huỳnh Kha & Đức Nhân*
Tin tức nổi bật trong tháng 2/2025

20 *Đức Nhân & Huỳnh Kha*
Toàn cảnh: Diện mạo mới của chính quyền sau tinh gọn

27 *Trọng Phụng & Đăng Thiên*
Luật Khoa 360: Ông Tô Lâm đã làm gì sau khi bước chân vào Tứ Trụ?

34 *Đức Nhân & Huỳnh Kha*
Toàn cảnh: ‘Tù mù’ chuyện cấp, đổi giấy phép lái xe

38 *Huỳnh Kha & Đức Nhân*
Luật Khoa 360: Những điều bạn cần biết về Trương Huy San và Điều 331

50 *Huỳnh Kha*
Toàn cảnh: Mối quan hệ giữa nguyên thượng tá Đoàn Văn Báu với đoàn của Thích Minh Tuệ rạn nứt

60 *Trọng Phụng*
Luật Khoa 360: New Zealand có thể dẫn độ hai quan chức Việt Nam bị cáo buộc tấn công tình dục?

66 *Luật Khoa tạp chí*
Những điều cần biết về Chiến tranh Biên giới Việt – Trung 1979

- 70** *Huỳnh Kha & Hiếu Mạnh*
Luật Báo chí 2016 sửa đổi: Xuất hiện mô hình ‘tổ hợp báo chí truyền thông’
- 76** *Trọng Phụng, Ngọc Hà, Đăng Thiên*
Từ cấm nông độ cồn cho tới phạt nguội
- 82** *Thúc Kháng*
Thông tư ‘trả lại sự tôn nghiêm của ngành giáo dục’ gây tranh cãi
- 85** *Ngọc Giàu*
5 cảnh ‘xếp hàng’ ở nước ta
- 92** *Lê Hướng Dương*
Người trẻ không còn mặn mà với chuyện hưởng lương hưu, sinh con và mua nhà
- 96** *Lam Hồng & Trọng Phụng*
Biển Đông - điểm nóng địa chính trị
- 105** *Ngọc Hà*
Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa trước ‘kỷ nguyên Trump 2.0’
- 113** *Thanh Hải*
Việt Nam có thể làm gì để tránh đòn thuế từ Trump?
- 116** *Khánh Linh*
Malaysia sẽ leo lái con thuyền ASEAN ra sao?
- 121** *Diễm Phương*
Tìm kiếm hòa bình cho Myanmar: Nỗ lực và bất lực
- 126** *Vũ Quý Hạo Nhiên*
Hiến pháp California - Kỳ 1: Khi hành pháp có tám “đầu”
- 132** *Vũ Quý Hạo Nhiên*
Hiến pháp California - Kỳ 2: Khi thống đốc cũng là tư lệnh quân đội
- 136** *Vũ Quý Hạo Nhiên*
Không phải thẩm phán Mỹ nào cũng có nhiệm kỳ trọn đời
- 140** *Thúc Kháng*
Độc ‘Đường hy vọng’: Khi đã qua, đừng hận thù
- 144** *Phạm Minh Phụng*
Tự truyện từ bỏ Đảng Cộng sản và đào thoát khỏi Liên Xô
- 150** *Nam Thành*
Độc ‘Sinh ra để chết’ của Tạ Duy Anh
- 152** *Ái Thư*
Tự do tri thức giữa cơn lốc đàn áp của Cách mạng Văn hóa
- 156** *Ái Thư*
Nhà báo ẩn danh và cuộc đàn áp phải lãng quên

THƯ PHÚC ĐÁP

“NHẬN TIỀN MỸ MÀ VẪN TỰ XƯNG LÀ BÁO ĐỘC LẬP?”

Trịnh Hữu Long

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 16/02/2025.

Đó là một trong số những phản hồi của độc giả trước việc Luật Khoa *thông báo* nguồn tài trợ từ chính phủ Mỹ bị đóng băng.

Đó là một thắc mắc chính đáng, dù chúng tôi hiểu nhiều bình luận không hề có thiện chí.

Ở nước ta, cùng là tiền do chính phủ Mỹ cấp, qua cùng các cơ quan giống nhau của Mỹ, nếu chính phủ Việt Nam nhận thì ta gọi là “viện trợ quốc tế” hoặc “viện trợ phát triển”, còn nếu Luật Khoa nhận thì một số người gọi là “tiền Mỹ”, “tiền nước ngoài”. Như một số báo đã chỉ ra, có đến hàng trăm triệu đô-la tiền viện trợ của chính phủ Mỹ đổ vào Việt Nam qua các kênh chính phủ. Ấy vậy nhưng nhiều báo đài nhà nước và kể cả thường dân vẫn

cáo buộc Mỹ dùng tiền để “diễn biến hòa bình” và “làm cách mạng màu”.

Hoặc cùng là tiền do Việt kiều gửi về, nếu gửi cho gia đình, bà con họ hàng thì được gọi là “kiều hối”, bản thân người gửi được gọi là “khúc ruột ngàn dặm”, còn nếu gửi cho các nhà hoạt động xã hội thì được gọi là “tiền phản động” và “tài trợ khủng bố”. Riêng năm ngoái có **16 tỷ USD** kiều hối chảy về Việt Nam.

Nói vậy để bạn hiểu bối cảnh truyền thống của việc nhận tài trợ từ chính phủ Mỹ.

Lần này, cái bối cảnh ấy có thêm một luồng quan điểm mới rất thú vị: những người cho rằng Mỹ đang phí tiền cho việc vác tù và hàng tổng, người nhận không biết mang ơn mà còn ra mặt chống Mỹ

và chống ông Trump, rằng tiền viện trợ bị sử dụng sai mục đích, thậm chí bị tham ô tham nhũng, v.v.

Bối cảnh mới lần này phức tạp hơn nhiều so với bối cảnh truyền thống. Luật Khoa đứng ở đâu trong cái bối cảnh phức tạp ấy?

Tôi là Trịnh Hữu Long, tổng biên tập của Luật Khoa tạp chí. Trong thư phúc đáp này, tôi xin chia sẻ những thông tin thực tế và cách chúng tôi nhìn nhận về những khoản tài trợ của chính phủ Mỹ cho Luật Khoa, dưới dạng *hỏi - đáp*.

Luật Khoa nhận tài trợ từ chính phủ Mỹ từ khi nào?

Ngay từ đầu. Chúng tôi đã lập ra Luật Khoa năm 2014 với một khoản kinh phí rất nhỏ, trong đó có một phần đến từ chính phủ Mỹ, qua một tổ chức phi chính phủ trung gian.

Còn các năm tiếp theo?

Trong tất cả các năm tiếp theo, một phần đáng kể, nếu không muốn nói là thường trên dưới 50% ngân sách của Luật Khoa đến từ nguồn chính phủ Mỹ.

Chính phủ Mỹ cụ thể là cơ quan nào?

Chúng tôi không nhận trực tiếp từ cơ quan nào của chính phủ Mỹ mà nhận qua các tổ chức phi chính phủ trung gian, chẳng hạn như East-West Management Institute (EWMI, Mỹ). EWMI nhận tài trợ từ Bộ Ngoại giao Mỹ và phân phối lại cho Luật

Khoa. Đây là cách vận hành thông thường của cơ chế viện trợ quốc tế: tiền từ các chính phủ đi qua các tổ chức trung gian trước khi tới các tổ chức địa phương như Luật Khoa.

Cũng xin nói rất thẳng là chúng tôi không thể liệt kê công khai hết các nhà tài trợ của Luật Khoa, dù là ở Mỹ hay ở các nơi khác, vì nhiều lý do khác nhau, chủ yếu vì chính nhà tài trợ yêu cầu (điều này đúng với cả nhà tài trợ tổ chức lẫn cá nhân) và để tránh cho tờ báo và nhân viên tòa soạn khỏi bị chính quyền Việt Nam gán cho những cái nhãn bất công.

Ngoài chính phủ Mỹ, Luật Khoa còn nhận tài trợ từ chính phủ nào khác không?

Có. Chúng tôi còn nhận tài trợ từ chính phủ Cộng hòa Séc, chính phủ Đài Loan, và một số chính phủ khác không cho phép chúng tôi công bố thông tin.

Nhận tiền phải minh bạch chứ sao lại giấu? Giờ chấy nhà mới ra mặt chuột?

Luật Khoa không phải là một chính phủ. Chúng tôi là một tổ chức tư nhân và không có nghĩa vụ minh bạch với ai ngoài mấy đối tượng sau:

- Các nhà tài trợ tổ chức lẫn cá nhân (ở những mức độ khác nhau);
- Công ty kiểm toán (dĩ nhiên rồi);
- Cơ quan thuế vụ Hoa Kỳ và Đài Loan (nơi chúng tôi đăng ký pháp nhân);
- Đối tác (ở mức độ vừa đủ để hai bên hiểu về nhau khi làm việc).

Luật Khoa thậm chí không được quyền công khai các khoản tài trợ nếu nhà tài trợ không cho phép. Điều gì sẽ xảy ra nếu chúng tôi công khai hết danh sách những ai từng đóng góp (donate) cho Luật Khoa? Chắc chắn nhiều người trong số đó sẽ bị công an tới gõ cửa. Đây là thông tin thuộc nhóm tối mật và chúng tôi có nghĩa vụ giữ kín. Không thì ai còn có niềm tin mà đóng góp và trả phí đọc báo cho Luật Khoa nữa.

Nhưng kể cả không có nghĩa vụ minh bạch, chúng tôi vẫn chọn con đường công khai nhiều thông tin nội bộ của mình. Nếu bạn từng đọc trang giới thiệu của Luật Khoa lẫn nhiều thư chúng tôi viết trước đây, bạn sẽ biết chúng tôi đã công bố nhiều nhà tài trợ từ lâu, và cũng công khai nhà tài trợ

trung gian EWTN trong một báo cáo gần đây. Chúng tôi cố gắng minh bạch hết mức có thể vì chúng tôi hiểu chúng tôi đang dùng tiền thuế của người dân các nước, cũng như để độc giả biết được chúng tôi có lợi ích xung đột nào khi làm nội dung hay không.

Nếu bạn muốn minh bạch, chúng tôi khuyến khích bạn đòi hỏi điều này trước tiên ở chính phủ Việt Nam. Và khi đòi hỏi, xin lưu ý rằng tiêu chuẩn minh bạch của chính phủ cao hơn các tổ chức tư nhân rất nhiều. Chúng tôi cũng đòi hỏi chính phủ Việt Nam phải ngừng truy bức những tổ chức, cá nhân nhận tài trợ nước ngoài để chúng tôi có thể đăng hoàng công bố thông tin tài trợ một cách minh bạch.

Các khoản tài trợ này có đi kèm điều kiện gì không?

Không hợp đồng tài trợ nào lại không có điều kiện. Nhiều là khác. Quan trọng là bạn đang nói đến điều kiện gì.

Nếu đó là điều kiện về việc sử dụng khoản tài trợ đúng mục đích, đúng tiêu chuẩn kế toán, báo cáo đầy đủ, v.v. thì hợp đồng nào cũng có.

Còn nếu bạn nói đến điều kiện về sự chi phối và kiểm soát của các nhà tài trợ với Luật Khoa thì không. Chúng tôi không

bao giờ chấp nhận một khoản tài trợ nào có những điều kiện như vậy.

Kiểm soát nghĩa là sao?

Nghĩa là nhà tài trợ can thiệp vào công việc nội bộ của Luật Khoa, những công việc nằm ngoài phạm vi các tiêu chuẩn vận hành thông thường. Tiêu chuẩn vận hành thông thường thì như chúng tôi đã nói ở trên: đúng mục đích, đúng tiêu chuẩn kế toán, báo cáo dự án đầy đủ, v.v. Còn công việc nội bộ là gì?

Là chuyện Luật Khoa viết cái gì, viết như thế nào, viết cho ai. Trong suốt lịch sử hơn 10 năm hoạt động của mình, chúng tôi tuyệt đối không để bất kỳ một ai - dù giàu có tới đâu - chi phối tính độc lập về nội dung của mình. Chúng tôi thậm chí còn làm nhiều nhà tài trợ cá nhân thất vọng và giận dữ. Và chưa từng có bất kỳ nhà tài trợ tổ chức nào từng đề nghị hay yêu cầu chúng tôi phải làm nội dung thế nào.

Nguyên tắc của chúng tôi rất đơn giản: bạn dùng ảnh hưởng tài chính để can thiệp vào nội dung của chúng tôi, chúng tôi sẵn sàng ngừng nhận tài trợ ngay lập tức.

Kiểm soát còn liên quan tới nhân sự của Luật Khoa. Chúng tôi không cho phép bất kỳ nhà tài trợ nào chi phối các quyết định về nhân sự của mình. Cũng tương tự như

trên, đây là chuyện nội bộ và là phẩm cách của một tổ chức báo chí.

Nghe xạo quá vậy? Nhận tiền của người ta mà dám không nghe lời người ta? Người ta cho tiền thì phải gây ảnh hưởng chứ? Làm gì có bữa trưa nào miễn phí.

“Không có bữa trưa miễn phí” là câu cửa miệng của những người không có niềm tin vào lòng tốt và sự thiện chí trên đời. Luật Khoa có rất nhiều kinh nghiệm để nói rằng chúng tôi đã được ăn rất nhiều bữa trưa miễn phí từ những cá nhân, tổ chức hào phóng và rộng lòng trần trở với xã hội. Còn dĩ nhiên, xã hội sống chung với nhau là quá trình gây ảnh hưởng tới nhau - đó là chuyện hiển nhiên đến nhàm. Lựa chọn đối tác sao cho phù hợp với giá trị của mình và ứng xử trong quá trình hợp tác sao cho vừa được việc, vừa giữ được giá trị của mình là chuyện hoàn toàn có thể làm được.

Chúng tôi rất may mắn vì những tổ chức, cá nhân ủng hộ Luật Khoa từ xưa tới nay đều tôn trọng và giúp đỡ chúng tôi một cách đầy thiện chí.

Ở mặt khác, nếu buộc phải lựa chọn, chúng tôi thà đóng cửa còn hơn hy sinh giá trị độc lập của mình.

Xin nói lại và khẳng định một cách không thể chắc chắn hơn: chúng tôi thà đóng cửa.

Chúng tôi làm Luật Khoa không phải vì tiền, mà vì giá trị báo chí độc lập.

Không làm vì tiền sao còn nhận tiền của người ta?

Vì một tờ báo như Luật Khoa - cũng như một công ty - cần vốn để hoạt động. Nó không khác gì một công ty. Luật Khoa phải trả lương, nhuận bút, bảo hiểm, tiền thuê văn phòng, tiền duy trì website, tiền mua sách vở, v.v.

Nó chỉ khác ở chỗ Luật Khoa là một tổ chức phi lợi nhuận - đăng ký ở Mỹ và Đài Loan. Chúng tôi không có cổ đông. Không ai được chia cổ tức từ Luật Khoa. Làm không vì tiền là theo nghĩa đó, chứ không phải theo nghĩa không cần tiền để hoạt động.

Có thể đến một lúc nào đó, Luật Khoa sẽ phải cân nhắc mô hình doanh nghiệp xã hội: một phần tiền lời kiếm được (dưới 50%) - nếu có lời - sẽ được chia cho các cổ đông, giữ lại phần lớn để tái đầu tư. Nhưng cho tới nay đó vẫn chỉ là ý tưởng.

Bao nhiêu tòa báo, nhà báo, blogger không nhận tiền của ai mà vẫn làm báo độc lập được, sao Luật Khoa không làm được?

Chúng tôi tôn trọng cách làm của các tòa soạn, nhà báo, blogger khác. Từ góc nhìn

của chúng tôi, làm báo - nhất là báo chất lượng - rất tốn kém. Nếu chúng tôi không nhận tài trợ thì bản thân chúng tôi phải có nguồn thu nhập khác để nuôi thân, hoặc trúng xổ số? (Thỉnh thoảng chúng tôi cũng mua vé số nhưng thần tài chưa gõ cửa.)

Chúng tôi cho rằng cách làm báo độc lập kiểu thiện nguyện - tức là tự bỏ tiền túi ra làm - dù có thể vẫn hoạt động tốt trong một thời gian nhưng không phải là mô hình bền vững. Một tờ báo phát triển bền vững cần một nguồn vốn lâu dài và ổn định, nó không thể dựa mãi vào sức lao động miễn phí.

Nói vậy để thấy một khía cạnh khác của vấn đề độc lập: không ai độc lập tuyệt đối. Chúng ta sống trong một xã hội phụ thuộc lẫn nhau về đủ mọi mặt. Tờ báo của bạn không nhận tiền từ chính phủ Mỹ thì nhận tiền từ những nguồn khác. Bản thân việc bạn còn thở thôi cũng đã tốn tiền, chứ đừng nói đến những việc gì lớn lao khác. Chúng tôi phải nói rõ như vậy để không ai phải bắt bẻ rằng báo chí độc lập gì mà phụ thuộc vào hết chỗ nọ đến chỗ kia.

Quay lại chuyện viện trợ Mỹ. Có phải ở nhiệm kỳ đầu của ông Trump Luật Khoa bị cắt tài trợ nên đăng nhiều bài chống Trump?

Hoàn toàn ngược lại. Ở nhiệm kỳ đầu của Tổng thống Trump, từ năm 2018, Luật Khoa nhận được nhiều tiền tài trợ từ

chính phủ Mỹ hơn nhiều so với trước đây. Và như bạn thấy, điều đó không ngăn cản Luật Khoa đăng những bài phê phán lẫn ủng hộ lẫn trung dung về ông Trump.

Chúng tôi cố gắng hết sức để làm báo đa chiều và khách quan nhất có thể. Chuyện đa chiều và khách quan lại là cả một cuộc tranh luận to tát khác, xin không lạm bàn ở đây. Chỉ xin khẳng định hai điều: Luật Khoa không vì tiền tài trợ mà tự kiểm duyệt, nhưng Luật Khoa hoàn toàn có thể làm tốt hơn, đa chiều hơn, khách quan hơn. Chúng tôi có thiên kiến là vì năng lực báo chí còn hạn chế, chứ không phải vì tiền che mắt.

Thế còn dưới thời Tổng thống Biden?

Dưới thời ông Joe Biden, tiền viện trợ của chính phủ Mỹ cho Luật Khoa tiếp tục tăng. Và vẫn như thường lệ, chẳng vì chính phủ Biden cho tiền mà chúng tôi ca ngợi hay chỉ trích ông Biden. Tiền chúng tôi nhận được là từ nhân dân Mỹ chứ không phải từ cá nhân ông Trump hay ông Biden.

Tuy nhiên, kể từ khoảng năm 2022 trở đi, chúng tôi không còn đăng nhiều bài về các chủ đề quốc tế nữa, trong đó có vấn đề Mỹ. Lý do thì nhiều. Phần vì chúng tôi cần đầu tư mạnh hơn vào các vấn đề trong nước, phần vì các vấn đề quốc tế đã có nhiều nơi khác làm rồi và làm tốt.

Luật Khoa rõ ràng là báo cánh tả, thiên vị Đảng Dân chủ Mỹ.

Chúng tôi từ chối tham gia những cuộc tranh luận tả - hữu, nhất lại là tả - hữu ở Mỹ. Luật Khoa là một tờ báo Việt Nam, bất chấp việc chúng tôi phải bắt đắ dĩ đăng ký pháp nhân ở Mỹ. Việc của chúng tôi là cố gắng làm báo trung thực, đa chiều, chất lượng, làm báo đúng với thiên chức nghề nghiệp của mình, và dự phần vào một công cuộc tự do hóa, dân chủ hóa Việt Nam - nơi mà một tờ báo độc lập như Luật Khoa không còn bị coi là một thứ gì đó “nhạy cảm”. Chúng tôi chấp nhận tất cả những nhãn mác mà bạn gán cho chúng tôi, dù là nhãn xấu hay nhãn tốt.

Luật Khoa có chống Mỹ không?

Chúng tôi cảm ơn nhân dân Mỹ - cũng như nhân dân CH Séc, Đài Loan - vì đã giúp đỡ chúng tôi bằng những đồng tiền thuế hào phóng của họ. Chúng tôi chia sẻ những giá trị tự do, dân chủ, công bằng của nước Mỹ và được truyền cảm hứng mạnh mẽ từ nền báo chí tự do và nền tư pháp độc lập của họ. Chúng tôi không đi chống một đất nước nào, dù là Mỹ hay Việt Nam. Việc của Luật Khoa là phụng sự sự thật và hướng tới độc giả Việt Nam, nếu chẳng may điều đó có đi ngược lại với lợi ích của ai thì xin hiểu cho rằng, chúng tôi xử việc chứ không xử người.

Tôi vẫn thấy chưa thuyết phục. Tôi không tin Luật Khoa làm được như những gì nói ở trên.

Đó là một mối nghi ngờ chính đáng. Luật Khoa luôn khuyến khích công chúng nghi ngờ một cách lành mạnh. Suy cho cùng, bản thân sự tồn tại của Luật Khoa xuất phát từ nỗi nghi ngờ của chúng tôi đối với các vấn đề chính trị và pháp luật Việt Nam. Việc của những người làm báo không có gì hơn là nghi ngờ và đi tìm sự thật. Nhưng làm báo không có nghĩa là được đứng ra ngoài sự giám sát và nghi ngờ của công chúng.

Lời cuối

Xin thú thực, chẳng ai muốn dựa gàn như hoàn toàn vào các khoản tài trợ lớn, mặc dù chúng tôi mang ơn họ rất nhiều. Phụ thuộc quá nhiều vào ai cũng dở. Chính các nhà tài trợ lớn của Luật Khoa xưa nay đều khuyến khích chúng tôi đa dạng hóa nguồn thu kéo một mai tiền tài trợ bị cắt hoặc giảm. Họ hiểu rõ phụ thuộc tài chính nghĩa là chưa thực sự độc lập. Chúng tôi cũng thừa nhận điều đó.

Ý thức được hậu quả to lớn này, chúng tôi đã chuyển hướng sang kinh doanh từ năm 2022, với những sản phẩm đầu tiên là *các số báo PDF*.

Năm 2023, chúng tôi tiếp tục đẩy mạnh kinh doanh với *dịch vụ đọc báo trả phí* (\$2 hoặc \$5/tháng).

Năm 2024, mảng kinh doanh trên *YouTube* bắt đầu mang về những trái ngọt đầu tiên.

Đó là chưa kể ngay từ mười năm trước, chúng tôi đã tích cực *gây quỹ* từ các khoản đóng góp nhỏ của độc giả.

Năm 2024, các nguồn thu từ kinh doanh và đóng góp của độc giả đã đạt tới gần 40 ngàn USD, tương đương với một khoản tài trợ lớn. Độc giả đã trở thành một nhà tài trợ lớn của chúng tôi, và chúng tôi hy vọng sẽ trở thành nhà tài trợ lớn nhất, chiếm hơn 50% doanh thu hàng năm của Luật Khoa.

Chúng tôi hoàn toàn nghiêm túc với việc kinh doanh, đến mức chúng tôi đăng ký và được Quỹ Đầu tư và Phát triển Truyền thông (MDIF) của Mỹ chấp nhận vào chương trình đào tạo kinh doanh *Amplify Asia* của họ.

Con đường làm báo độc lập và bền vững của Luật Khoa mới chỉ đang bắt đầu. Nếu bạn ủng hộ chúng tôi, hãy đăng ký dịch vụ đọc báo trả phí hoặc đóng góp trên Donorbox ngay bây giờ. Chỉ với giá tiền tương đương một bát phở hoặc một ly trà sữa (khoảng 50 ngàn đồng), bạn đã có thể vừa đọc được toàn bộ các bài viết của chúng tôi, vừa giúp chúng tôi xây dựng nền tảng tài chính độc lập của mình.

Cảm ơn bạn đã kiên nhẫn đọc hết bức thư dài dòng này. Chuyện lớn, khó mà nói gọn.

Trân trọng,

Trịnh Hữu Long
Tổng Biên tập

TIN TỨC NỔI BẬT TRONG THÁNG 2/2025

Huỳnh Kha & Đức Nhân

Các sự kiện nổi bật trong tháng Hai:

- Chuẩn bị “đại phẫu” các đơn vị hành chính
- Người dân “đổ xô” đi đổi bằng lái
- Truy tố nhà báo Huy Đức
- Thích Minh Tuệ và những “trưởng đoàn”

CHUẨN BỊ SÁP NHẬP TỈNH VÀ BỎ CẤP HUYỆN

Sau “cuộc đại phẫu” bộ máy chính quyền, Đảng Cộng sản tiếp tục định hướng hệ thống chính trị sáp nhập các tỉnh lại và bỏ cấp huyện.

Chủ trương này được cho rằng là những bước đi nền tảng trong việc tinh gọn, nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước.

Cụ thể, vào ngày 17/2, Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản ban hành Kết luận 126, trong đó, giao cho các cơ quan xây dựng đề án sắp xếp, tinh gọn bộ máy hành chính cấp tỉnh, thành phố năm 2025.

Cụ thể, Đảng ủy Chính phủ sẽ chủ trì rà soát các tổ chức đảng, nghiên cứu sắp xếp bỏ cơ quan hành chính cấp huyện và định hướng sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp tỉnh.

Đảng ủy Công an Trung ương sẽ chỉ đạo triển khai đề án tổ chức công an ba cấp và xóa công an cấp huyện.

Các cơ quan Đảng ủy Tòa án Nhân dân Tối cao, Đảng ủy Viện Kiểm sát Nhân dân Tối cao cũng sẽ nghiên cứu bỏ tòa, viện cấp huyện.

Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương chủ trì nghiên cứu định hướng sắp xếp, sáp nhập cơ quan báo chí địa phương.

Quân ủy Trung ương chủ trì nghiên cứu định hướng sắp xếp tổ chức quân đội (trong đó có cấp huyện).

Đảng ủy Mặt trận Tổ quốc và đoàn thể Trung ương sẽ lãnh đạo, chỉ đạo rà soát chức năng, nhiệm vụ các cơ quan trực thuộc và nghiên cứu định hướng sắp xếp các cơ quan được chuyển giao về Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Trước đây, theo các Nghị quyết số 1211/2016/UBTVQH13 và Nghị quyết số 27/2022/UBTVQH15 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội, các tiêu chuẩn về đơn vị hành chính cấp tỉnh được quy định dựa trên ba yếu tố chính: dân số, diện tích tự nhiên và số lượng huyện.

Cụ thể, các tỉnh miền núi, vùng cao phải có dân số từ 900.000 người, diện tích ít nhất 8.000 km² và ít nhất chín huyện. Các tỉnh khác yêu cầu dân số từ 1,4 triệu người, diện tích ít nhất 5.000 km² và cũng có ít nhất chín huyện.

Tuy nhiên, hiện nay, một số tỉnh chưa đạt đủ các tiêu chuẩn này. Vì vậy, cần nghiên cứu việc sáp nhập các tỉnh để tinh gọn bộ máy và nâng cao hiệu quả công tác quản lý. Các cơ quan chức năng đang xây dựng đề án cụ thể và dự kiến sẽ báo cáo Bộ Chính trị trong quý 3 năm 2025.

Dư luận gần đây xôn xao về việc sáp nhập 63 tỉnh, thành còn 31 tỉnh, thành. Tuy nhiên, theo thông tin từ phía công an một vài tỉnh, thành thì đây là tin sai sự thật. Trước đó, Bộ Nội vụ cũng cho biết, thông tin trên thuộc diện “bảo vệ mật” và cơ quan này “đã trao đổi” với Bộ Công an để xử lý các đối tượng đưa tin không đúng.

Việt Nam hiện có 63 tỉnh thành, với dân số hơn 100 triệu dân. Sau khi thống nhất đất nước vào năm 1975, Việt Nam có 72 đơn vị hành chính cấp tỉnh.

NGƯỜI DÂN “ĐỒ XÔ” ĐI ĐỔI GIẤY PHÉP LÁI XE

Một trong những chủ đề dân sinh nổi bật và được người dân quan tâm trong tháng Hai là việc cấp, đổi giấy phép lái xe.

Trong thời gian qua, báo chí nhà nước ghi nhận việc người dân mòn mỏi, xếp hàng chờ làm thủ tục tại các điểm cấp, đổi giấy phép lái xe ở nhiều tỉnh, thành.

Do nhu cầu làm thủ tục này quá lớn, nên nhiều điểm tiếp nhận đã bị quá tải. Vì vậy, nhiều người chọn làm thủ tục trực tuyến qua Cổng Dịch vụ công Quốc gia hoặc ứng dụng VNeID. Tuy nhiên, phần mềm lại bị lỗi hệ thống nên người dân phải đến trực tiếp các điểm.

Theo kế hoạch sắp xếp bộ máy, Bộ Giao thông - Vận tải sẽ sáp nhập với Bộ Xây dựng và lấy tên là Bộ Xây dựng. Riêng chức năng sát hạch, cấp giấy phép lái xe cơ giới đường bộ sẽ được chuyển cho Bộ Công an đảm trách.

Xuất phát từ tâm lý lo ngại về sự thay đổi trong quy trình cấp, đổi giấy phép lái xe nên người dân (nhiều người có bằng lái xe còn thời hạn sử dụng tới hai năm) đã “bấm bụng” chờ làm thủ tục, có người chờ tới ba ngày mới bốc được số.

Đến ngày 18/2, trả lời báo chí, đại diện Cục Đường bộ (Bộ Giao thông - Vận tải) trấn an người dân rằng dù đơn vị nào thực hiện thì đều sẽ tuân theo quy định và tạo

điều kiện tốt nhất cho người dân làm thủ tục. Người dân không cần quá sốt ruột, thay vào đó, chỉ những trường hợp sắp hết hạn mới nên đi đổi giấy phép.

Ngày 19/2, mặc dù một số địa phương thông báo tạm dừng tiếp nhận hồ sơ, nhưng nhiều Sở Giao thông - Vận tải ở các tỉnh khác vẫn tiếp tục phục vụ người dân để thực hiện thủ tục cấp, đổi giấy phép lái xe.

Sau đó, Cục Cảnh sát Giao thông (Bộ Công an) cho hay người dân có thể làm hồ sơ ở các phòng Cảnh sát Giao thông của công an cấp tỉnh hoặc công an xã, phường có điểm tiếp nhận.

Sau năm ngày làm việc, giấy phép lái xe sẽ được cấp và cập nhật trên ứng dụng VNeID cũng như trang tra cứu của Cục Cảnh sát Giao thông. Người dân có thể nhận kết quả tại điểm tiếp nhận hoặc nhận tại nhà nếu có nhu cầu.

OSIN HUY ĐỨC BỊ TRUY TỐ VỀ TỘI “LỢI DỤNG CÁC QUYỀN TỰ DO DÂN CHỦ”

Ngày 12/2, báo chí nhà nước đã đưa tin Viện Kiểm sát Nhân dân Tối cao đã truy tố ông Trương Huy San về tội “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp

của tổ chức, cá nhân” theo Điều 331 của Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017).

Cáo trạng cho biết, trong khoảng thời gian từ năm 2015 đến 2024, ông Trương Huy San đã tự thu thập thông tin, tài liệu, sau đó soạn thảo và đăng tải nhiều bài viết trên trang Facebook cá nhân. Những bài viết này có nội dung được cho là “gây ảnh hưởng xấu đến an ninh trật tự, an toàn xã hội” và thu hút đông đảo người theo dõi. Trong số đó, có 13 bài viết xâm phạm quyền lợi của cá nhân, tổ chức và nhà nước.

Trong quá trình điều tra, ông Trương Huy San đã thừa nhận hành vi của mình, nhưng khẳng định không có ý đồ chống lại đảng và nhà nước.

Ngày 21/2, Tòa án Nhân dân TP. Hà Nội thông báo sẽ mở phiên tòa xét xử sơ thẩm Trương Huy San vào ngày 27/2. Hội đồng xét xử sẽ gồm một thẩm phán chủ tọa và hai hội thẩm nhân dân.

Ông Trương Huy San (quê ở Hà Tĩnh) từng tham gia quân đội tại chiến trường Campuchia trước khi trở thành phóng viên cho nhiều tờ báo trong nước, với bút danh Huy Đức. Ông cũng là một blogger nổi tiếng về chính trị - xã hội và được công chúng biết đến rộng rãi.

Một trong những tác phẩm nổi bật của ông là cuốn sách Bên thắng cuộc, kể lại những diễn biến chính trị ở Việt Nam từ những năm 1950, đặc biệt là giai đoạn từ năm 1975 đến cuối những năm 1990.

NGUYÊN THƯỢNG TÁ CÔNG AN ĐOÀN VĂN BÁU RỜI ĐOÀN CỦA THÍCH MINH TUỆ

Tháng 2/2025, đoàn của Thích Minh Tuệ liên tục gặp nhiều “kiếp nạn” trên đất Thái Lan. Một trong những sự cố đáng chú ý là việc ông Đoàn Văn Báu, nguyên thượng tá công an và người tự nhận là “dẫn đoàn”, đã rời khỏi đoàn.

Cụ thể, vào tối 4/2, ông Đoàn Văn Báu, Lê Khả Giáp và một người khác tên Hùng đã rời đoàn bộ hành của Thích Minh Tuệ. Lời chia tay của ông Báu được ghi lại trong video của Lê Khả Giáp. Đến ngày 6/2, Thích Minh Tuệ cho biết đây là chuyện “tùy duyên”.

Trước đó, vào ngày 28 và 29/1, ông Báu đã phát trực tiếp trên kênh YouTube của mình để chia sẻ về những bất đồng nội bộ giữa các sư trong đoàn, đặc biệt là giữa ông và sư Minh Nhuận. Ông Báu tiết lộ rằng Thích Minh Tuệ cũng nghi ngờ mục đích của ông khi tháp tùng đoàn.

Đến ngày 8/2, ông Báu quay lại gặp Thích Minh Tuệ tại huyện Wichian Buri, tỉnh Phetchabun và cũng phát sóng trực tiếp cuộc gặp này với tiêu đề “Sám hối” trên kênh YouTube của mình.

Ngày 10/2, ông Báu tiếp tục đăng video, trong đó phát lại cuộc gọi giữa ông và Thích Minh Tuệ. Trong cuộc gọi, Thích Minh Tuệ nhờ ông Báu hỗ trợ làm thủ tục visa cho các sư trong đoàn, vì trước đó ông Báu đã lo liệu giấy tờ cho tất cả các thành viên. Ông Báu hứa sẽ quay lại vào ngày 14/2 để hoàn thành công việc này.

Đến ngày 12/2, ông Báu thông báo trên Facebook rằng thủ tục visa cho đoàn đã hoàn tất và ông sẽ bay sang Thái Lan vào sáng hôm sau để đưa hộ chiếu. Tuy nhiên, đến ngày 14/2, ông Báu lại phát trực tiếp thông báo rằng ông sẽ giao việc này cho ông Lê Khả Giáp và tuyên bố “sẽ không liên quan đến đoàn nữa”.

Hiện tại, ông Báu không còn xuất hiện trong đoàn Thích Minh Tuệ nữa, thay vào đó xuất hiện một nhân vật mới nổi tên là Phước Nghiêm. Đến chiều 24/2, Phước Nghiêm thông báo rằng visa của những người trong đoàn đều đã được gia hạn.

Thích Minh Tuệ, tên thật là Lê Anh Tú, sinh năm 1981 tại Hà Tĩnh. Ông bắt đầu nổi tiếng từ giữa năm 2024 khi thực hiện cuộc hành trình đi bộ khát thực dọc chiều dài đất nước. Đoàn của ông khởi hành đi Ấn Độ từ cửa khẩu Bờ Y (huyện Ngọc Hồi, tỉnh Kon Tum) để sang Lào, và sau 19 ngày tại Lào, đoàn đã đến Thái Lan vào ngày 31/12/2024. □

TOÀN CẢNH: DIỆN MẠO MỚI CỦA CHÍNH QUYỀN SAU TINH GỌN

Đức Nhân & Huỳnh Kha

Bộ máy chính trị nước ta đã có khoảng ba tháng để chạy đua sắp xếp, tinh gọn các đầu mối. Đến nay, tổ chức của Đảng Cộng sản, Chính phủ, Quốc hội đã cho ra mắt được một diện mạo mới.

BỘ MÁY ĐẢNG CỘNG SẢN

Tinh thần “vừa chạy vừa xếp hàng” được Đảng Cộng sản nêu như kim chỉ nam trong quá trình sắp xếp, tinh gọn bộ máy. Đi kèm với quá trình này, Đảng Cộng sản cũng thay đổi và “chốt” loạt cán bộ lãnh đạo mới.

Khoảng ba tháng sau khi cấp tập tiến hành một cuộc cải tổ bộ máy, Đảng Cộng sản cho ra mắt dàn cán bộ chủ chốt nằm trong cơ cấu tổ chức hiện tại, từ Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản, Bộ Chính trị, Ban Bí thư, cho đến các ban đảng và các đảng bộ trực thuộc.

Theo đó, **Ban Chấp hành Trung ương Đảng** (cơ quan lãnh đạo cao nhất giữa hai kỳ đại hội) hiện có **148 ủy viên chính thức** (giảm 32 người so với 180 ủy viên được thông qua tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 13 vào tháng 1/2021) và 20

ủy viên dự khuyết. Trong đó, ông Tô Lâm giữ chức tổng bí thư từ tháng 8/2024, thay cho người tiền nhiệm là Nguyễn Phú Trọng đã qua đời.

Về **Bộ Chính trị**, hiện nay có **16 ủy viên** (giảm hai người so với 18 ủy viên được bầu tại Hội nghị lần thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa 13 vào tháng 1/2021).

Các thành viên gồm:

- Tổng Bí thư Tô Lâm.
- Chủ tịch nước Lương Cường.
- Thủ tướng Phạm Minh Chính.
- Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn.
- Thường trực Ban Bí thư Trần Cẩm Tú.
- Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam Đỗ Văn Chiến.
- Phó Thủ tướng Thường trực Nguyễn Hòa Bình.
- Trưởng Ban Tổ chức Trung ương Lê Minh Hưng.
- Trưởng Ban Nội chính Trung ương Phan Đình Trạc.
- Trưởng Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương Nguyễn Trọng Nghĩa.
- Chủ nhiệm Ủy ban Kiểm tra Trung ương Nguyễn Duy Ngọc.
- Bộ trưởng Bộ Quốc phòng Phan Văn Giang.
- Bộ trưởng Bộ Công an Lương Tam Quang.
- Chủ tịch Hội đồng Lý luận Trung ương

kiêm Giám đốc Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh Nguyễn Xuân Thắng.

15. Bí thư Thành ủy TP. HCM Nguyễn Văn Nên.

16. Bí thư Thành ủy Hà Nội Bùi Thị Minh Hoài.

Trong khi đó, **Ban Bí thư** hiện nay còn **12 ủy viên**, trong đó có tám ủy viên được Bộ Chính trị phân công và bốn người được Ban Chấp hành Trung ương bầu, gồm: Tô Lâm, Trần Cẩm Tú, Phan Đình Trạc, Nguyễn Hòa Bình, Đỗ Văn Chiến, Nguyễn Trọng Nghĩa, Lê Minh Hưng, Nguyễn Duy Ngọc, Lê Hoài Trung (chánh Văn phòng Trung ương Đảng), Lê Minh Trí (viện trưởng Viện Kiểm sát Nhân dân Tối cao), Trịnh Văn Quyết (chủ nhiệm Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam), Trần Lưu Quang (trưởng Ban Chính sách, Chiến lược Trung ương).

Về các ban đảng trung ương, hiện còn Văn phòng Trung ương Đảng (đứng đầu là Lê Hoài Trung), Ủy ban Kiểm tra Trung ương (đứng đầu là Nguyễn Duy Ngọc), Ban Tổ chức Trung ương (đứng đầu là Lê Minh Hưng), Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương (đứng đầu là Nguyễn Trọng Nghĩa), Ban Chính sách, Chiến lược Trung ương (đứng đầu là Trần Lưu Quang), Ban Nội chính Trung ương (đứng đầu là Phan Đình Trạc).

Sau sắp xếp, Ban Chấp hành Trung ương Đảng chấm dứt hoạt động của Đảng bộ Khối các cơ quan Trung ương và Đảng bộ Khối Doanh nghiệp Trung ương. Hiện nay, Ban Chấp hành có các đảng bộ trực thuộc gồm: (1) Đảng bộ các cơ quan

Đảng Trung ương, (2) Đảng bộ Quốc hội, (3) Đảng bộ chính phủ, (4) Đảng bộ Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể Trung ương, (5) Quân ủy Trung ương, (6) Đảng ủy Công an Trung ương.

BỘ MÁY QUỐC HỘI

Ngày 19/2, Quốc hội đã thông qua các nghị quyết về tổ chức các cơ quan của Quốc hội và xác định số lượng thành viên của Ủy ban Thường vụ Quốc hội khóa 15 (nhiệm kỳ 2021 - 2026). Theo đó, **cơ cấu tổ chức của Quốc hội đã được tinh gọn, giảm từ 14 cơ quan xuống còn 8 cơ quan, gồm:**

1. Hội đồng Dân tộc: Chủ tịch Y Thanh Hà Niê Kđăm.
2. Ủy ban Pháp luật và Tư pháp: Chủ nhiệm Hoàng Thanh Tùng.
3. Ủy ban Kinh tế và Tài chính: Chủ nhiệm Phan Văn Mãi.
4. Ủy ban Văn hóa và Xã hội: Chủ nhiệm Nguyễn Đắc Vinh.
5. Ủy ban Quốc phòng, An ninh và Đối ngoại: Chủ nhiệm Lê Tấn Tới.
6. Ủy ban Khoa học, Công nghệ và Môi trường: Chủ nhiệm Lê Quang Huy.
7. Ủy ban Dân nguyện và Giám sát: Chủ nhiệm Dương Thanh Bình.
8. Ủy ban Công tác Đại biểu: Chủ nhiệm Nguyễn Thanh Hải.

Ủy ban Thường vụ Quốc hội bao gồm Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn và sáu phó chủ tịch Quốc hội gồm Trần Quang Phương, Nguyễn Khắc Định, Nguyễn Đức Hải, Nguyễn Thị Thanh, Lê Minh Hoan, Vũ Hồng Thanh.

Ngoài ra, Quốc hội hiện còn có cơ quan Kiểm toán Nhà nước (Tổng Kiểm toán Ngô Văn Tuấn) và Hội đồng Bầu cử Quốc gia.

BỘ MÁY CHÍNH PHỦ

Vào ngày 18/2, Quốc hội họp thông qua hai nghị quyết về cơ cấu tổ chức, số lượng thành viên Chính phủ (nhiệm kỳ 2021 - 2026).

Theo đó, *bộ máy Chính phủ sau tinh gọn còn 17 bộ*, cơ quan ngang bộ (giảm sáu bộ, cơ quan ngang bộ so với đầu nhiệm kỳ).

Cơ cấu số lượng thành viên Chính phủ gồm **25 thành viên**, gồm một thủ tướng, bảy phó thủ tướng, 14 bộ trưởng và 3 thủ trưởng cơ quan ngang bộ.

Cụ thể, đứng đầu Chính phủ là Phạm Minh Chính, các phó gồm Nguyễn Hòa Bình, Trần Hồng Hà, Lê Thành Long, Hồ Đức Phớc, Bùi Thanh Sơn (kiêm bộ trưởng Bộ Ngoại giao), Nguyễn Chí Dũng và Mai Văn Chính.

17 bộ, cơ quan ngang bộ, gồm:

1. Bộ Quốc phòng: Bộ trưởng, Đại tướng Phan Văn Giang.
2. Bộ Công an: Bộ trưởng, Đại tướng Lương Tam Quang.
3. Bộ Ngoại giao: Bộ trưởng Bùi Thanh Sơn.
4. Bộ Nội vụ: Bộ trưởng Phạm Thị Thanh Trà.
5. Bộ Tư pháp: Bộ trưởng Nguyễn Hải Ninh.

6. Bộ Tài chính: Bộ trưởng Nguyễn Văn Thắng.
7. Bộ Công Thương: Bộ trưởng Nguyễn Hồng Diên.
8. Bộ Nông nghiệp và Môi trường: Bộ trưởng Đỗ Đức Duy.
9. Bộ Xây dựng: Bộ trưởng Trần Hồng Minh.
10. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch: Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng.
11. Bộ Khoa học và Công nghệ: Bộ trưởng Nguyễn Mạnh Hùng.
12. Bộ Giáo dục và Đào tạo: Bộ trưởng Nguyễn Kim Sơn.
13. Bộ Y tế: Bộ trưởng Đào Hồng Lan.
14. Bộ Dân tộc và Tôn giáo: Bộ trưởng Đào Ngọc Dung.
15. Ngân hàng Nhà nước Việt Nam: Thống đốc Nguyễn Thị Hồng.
16. Thanh tra Chính phủ: Tổng Thanh tra Đoàn Hồng Phong.
17. Văn phòng Chính phủ: Bộ trưởng, Chủ nhiệm Nguyễn Văn Sơn.

Ngoài ra, *Chính phủ còn có năm cơ quan* (giảm ba cơ quan so với ban đầu) trực thuộc gồm Đài Truyền hình Việt Nam, Đài Tiếng nói Việt Nam, Thông Tấn xã Việt Nam, Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam, Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam.

Một điều đáng lưu ý trong quá trình sáp nhập này là ngành công an sẽ tiếp nhận thêm loạt chức năng, nhiệm vụ quản lý nhà nước, gồm (1) cai nghiện ma túy và sau cai nghiện ma túy (từ Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội); (2) lý lịch tư pháp và cấp phiếu lý lịch tư pháp (từ Bộ Tư pháp); (3) an toàn thông tin mạng (từ Bộ Thông tin và Truyền thông); (4) an ninh hàng không tại sân bay và trong máy bay; (5) giấy phép lái xe và (6) Tổng Công ty Viễn thông MobiFone.

Bên cạnh đó, theo phương án sắp xếp, Chính phủ sẽ chuyển Bảo hiểm Xã hội Việt Nam về trực thuộc Bộ Tài chính và tổ chức thành đơn vị sự nghiệp công lập thuộc Bộ Tài chính. Tuy nhiên, vẫn chưa rõ phương án này đã được triển khai ra sao. Đến ngày 7/2, Bộ Tài chính cho biết sau khi hợp nhất với Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Bảo hiểm Xã hội Việt Nam thì số lượng đầu mối giảm khoảng 3.600.

GIẢI THỂ NĂM ĐÀI TRUYỀN HÌNH

Báo đài cũng không thoát khỏi “cuộc đại phẫu” bộ máy.

Vào ngày 5/12/2024, Ban Chỉ đạo Trung ương đã ban hành công văn số 21 - CV/BCĐ, trong đó có nêu yêu cầu các cơ quan xây dựng đề án sắp xếp lại hệ thống cơ quan báo chí.

Qua quá trình thực hiện, các tạp chí của các ban Đảng Trung ương được chuyển về *Tạp chí Cộng sản*; Báo điện tử Đảng Cộng sản được chuyển về *Báo Nhân Dân*. Các kênh truyền hình như *VTC*, *VOV*, *Nhân Dân*, *Thông Tấn*, *Quốc Hội* được chuyển về *Đài Truyền hình Việt Nam (VTV)*.

Đồng thời, mỗi bộ và cơ quan ngang bộ chỉ duy trì một cơ quan báo (bao gồm báo in, báo điện tử và cổng thông tin điện tử) và một tạp chí khoa học chuyên ngành. Mới đây, Báo Tin tức của TTXVN cũng thông báo đổi tên thành Báo Tin tức và Dân tộc.

Về cấp địa phương, đến nay vẫn chưa có thông tin gì về việc giải thể các tờ báo lớn ở TP. HCM như *Tuổi Trẻ*, *Pháp Luật TP. HCM*, *Phụ Nữ*, *Người Lao Động*, v.v.

Ngoài ra, hiện cũng chưa có số liệu thống kê cụ thể về bộ máy báo chí sau tinh gọn. Năm 2024, nước ta có 797 cơ quan báo chí, trong đó cơ quan báo là 127 (giảm 40% trước quy hoạch báo chí toàn quốc đến năm 2025). Nhân lực trong ngành là 41.000 người, trong đó có 23.000 người được cấp thẻ nhà báo.

TP. HCM ÁP DỤNG CƠ CHẾ ĐẶC THÙ

TP. HCM được xem là “đầu tàu kinh tế” của đất nước. Để trao quyền cho thành phố nhiều hơn, Quốc hội đã ban hành Nghị quyết 98 vào năm 2023 về thí điểm cơ chế, chính sách đặc thù.

Vận dụng cơ chế này, trong quá trình sắp xếp, TP. HCM đã giữ lại một số đơn vị. Tại kỳ họp chuyên đề ngày 20/2, Hội đồng Nhân dân (HĐND) TP. HCM đã thông qua dự thảo nghị quyết thành lập bảy sở (trên cơ sở tổ chức lại từ các sở, đơn vị cũ) và sắp xếp tinh gọn lại một số đơn vị.

Theo đó, bảy sở mới thành lập gồm: Sở Tài chính, Sở Giao thông Công chánh, Sở Khoa học và Công nghệ, Sở Tài nguyên và Môi trường, Sở Xây dựng, Sở Nội vụ, Sở Dân tộc và Tôn giáo.

Sở An toàn Thực phẩm tiếp tục được thí điểm theo cơ chế đặc thù. Các cơ quan

được tinh gọn đầu mối, tổ chức bên trong là Thanh tra Thành phố, Sở Du lịch, Sở Văn hóa và Thể thao, Sở Y tế, Sở Giáo dục và Đào tạo, Sở Tư pháp, Sở Công thương, Văn phòng Ủy ban Nhân dân (UBND) TP. HCM.

Ngoài ra, TP. HCM cũng đã đề xuất sáp nhập Ủy ban về Người Việt Nam ở nước ngoài TP. HCM với Liên hiệp các Tổ chức Hữu nghị TP. HCM và lấy tên là Ủy ban về Người Việt Nam ở nước ngoài TP. HCM. Tuy nhiên, Bộ Nội vụ cho rằng TP. HCM không nên hợp nhất hai cơ quan này vì chức năng, nhiệm vụ và cơ chế hoạt động của mỗi nơi khác nhau.

Tình hình bộ máy lãnh đạo ở UBND TP. HCM cũng có sự biến đổi. Cụ thể, ông Nguyễn Thanh Nghị, nguyên bộ trưởng Bộ Xây dựng được Bộ Chính trị điều động, phân công về giữ chức phó bí thư thường trực Thành ủy TP. HCM vào ngày 25/2; ông Phan Văn Mãi, chủ tịch UBND TP. HCM được bầu làm chủ nhiệm Ủy ban Kinh tế và Tài chính của Quốc hội vào ngày 18/2; Bí thư Long An Nguyễn Văn Được giữ chức phó bí thư Thành ủy và sau đó được HĐND TP. HCM bầu làm chủ tịch UBND vào ngày 20/2, thay cho ông Mãi.

CHUẨN BỊ SÁP NHẬP TỈNH VÀ BỎ CẤP HUYỆN

Vào ngày 14/2, Bộ Chính trị và Ban Bí thư đã ban hành Kết luận 126, trong đó, Đảng ủy Chính phủ được giao chủ trì, phối hợp các cơ quan liên quan để nghiên cứu và

đề xuất phương án sắp xếp, bỏ cấp hành chính trung gian (cấp huyện) và sáp nhập một số đơn vị hành chính cấp tỉnh trong năm 2025.

Trước đó, theo Nghị quyết số 1211/2016 và Nghị quyết số 27/2022 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội, các tiêu chuẩn về đơn vị hành chính cấp tỉnh được quy định dựa trên quy mô dân số, diện tích tự nhiên và số lượng đơn vị hành chính cấp huyện trực thuộc. Tuy nhiên, hiện nay, một số tỉnh chưa đáp ứng đầy đủ các tiêu chuẩn này, nên cần nghiên cứu sáp nhập để tinh gọn bộ máy và nâng cao hiệu quả quản lý.

Hiện tại, các cơ quan chức năng đang trong quá trình nghiên cứu và xây dựng đề án cụ thể, dự kiến sẽ báo cáo Bộ Chính trị trong quý 3 năm 2025.

Việt Nam hiện có 63 tỉnh thành, với dân số hơn 100 triệu dân. Sau khi thống nhất đất nước vào năm 1975, Việt Nam có 72 đơn vị hành chính cấp tỉnh.

Từ năm 1975 đến 2008, đã diễn ra nhiều đợt sáp nhập và chia tách các tỉnh, thành phố. Đến năm 2008, sau khi sáp nhập tỉnh Hà Tây và một số đơn vị hành chính khác vào Hà Nội, cả nước ổn định với 63 tỉnh, thành phố cho đến nay. □

THEO DÕI

Luật Khoa Tạp chí để cập nhật các bài viết hữu ích về Nhân quyền, Dân chủ, Pháp quyền.

Website luatkhoa.com

Facebook www.fb.com/luatkhoa.org

Instagram www.instagram.com/luatkhoatapchi

Youtube bit.ly/LK-Youtube

Store store.luatkhoa.com

Spotify spoti.fi/3vcQD5x

Tiktok www.tiktok.com/@luatkhoatapchi

Telegram t.me/s/luatkhoatc

An illustration of two hands, one from the top right and one from the bottom left, holding a yellow rectangular sign. The sign has the text 'ĐÓNG GÓP CHO' in a smaller font at the top and 'LUẬT KHOA' in a large, bold, stylized font in the center. The background is a light green with a subtle geometric pattern.

ĐÓNG GÓP CHO

LUẬT KHOA

Chúng tôi làm báo độc lập.
Không sợ ai.
Không nịnh ai.

Hãy đóng góp cho Luật Khoa để
xây dựng báo chí độc lập Việt Nam:

[https://www.luatkhoa.com/#/
portal/support](https://www.luatkhoa.com/#/portal/support)

Luật Khoa là một dự án của tổ chức
Sáng kiến Pháp lý Việt Nam (Legal
Initiatives for Vietnam), một tổ chức
phi lợi nhuận đăng ký ở California,
Hoa Kỳ theo quy chế 501(c)(3).

Mọi khoản đóng góp của độc giả ở
Hoa Kỳ đều được khấu trừ thuế (tax
deduction). Số EIN của chúng tôi:
81-5257301.

Đã có Báo cáo Thường niên 2021
tại đây: [www.liv.ngo/bao-cao-
thuong-nien-annual-report-2021](http://www.liv.ngo/bao-cao-thuong-nien-annual-report-2021)

Liên hệ: editor@mail.luatkhoa.com

ÔNG TÔ LÂM ĐÃ LÀM GÌ SAU KHI BƯỚC CHÂN VÀO TƯ TRỤ?

Trọng Phụng & Đặng Thiên

Bài đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 31/01/2025.

Tổng Bí thư Tô Lâm.
Nguồn ảnh: TTXVN.

Từ khi gia nhập Tư Trụ, *ông Tô Lâm, tổng bí thư Đảng Cộng sản*, đã thực hiện loạt chính sách mới với thông điệp chính là bước vào “*kỷ nguyên mới*”, “*kỷ nguyên vươn mình của dân tộc*”. Các chủ trương mà ông đưa ra đều được hệ thống chính trị thực hiện trong hai chữ: *cấp tập*.

Nhiều chuyên gia cho rằng ông Tô Lâm sẽ mang những kết quả, thành

tựu của các chính sách này để “báo công” tại Đại hội Đảng Cộng sản toàn quốc lần thứ XIV diễn ra vào tháng 1/2026.

Luật Khoa tạp chí tổng hợp các sự kiện, nội dung nổi bật diễn ra trong nước kể từ khi ông Tô Lâm bước chân vào Tư Trụ.

CẤP TẬP ĐI ĐỔI NGOẠI

Ông Tô Lâm được bầu làm chủ tịch nước vào ngày 22/5/2024. Sau đó, ông lần lượt giữ chức tổng bí thư kiêm chủ tịch nước (ngày 3/8/2024) và tổng bí thư (ngày 21/10/2024). Trong thời gian này, ông có nhiều chuyến công du nước ngoài. Và nước đầu tiên ông tới là Trung Quốc.

- Chỉ nửa tháng sau khi đạt đến đỉnh cao quyền lực, từ ngày 18 - 20/8/2024, ông Tô Lâm đã lên đường thăm chính thức Trung Quốc theo lời mời của Tập Cận Bình.

Tại đây, ngoài tái khẳng định ưu tiên trong đường lối ngoại giao, hai bên đã thống nhất tăng cường hợp tác an ninh - quốc phòng, kinh tế - thương mại - đầu tư; trong đó có thúc đẩy kết nối chiến lược “vành đai con đường”.

Vấn đề kết nối cơ sở hạ tầng đường sắt, đường bộ nhằm phát triển chuỗi cung ứng, kinh tế giữa các tỉnh biên giới cũng được hai bên nhất trí.

Ông Tô Lâm hoan nghênh việc Trung Quốc hợp tác thực hiện các dự án như ba tuyến đường sắt khổ tiêu chuẩn kết nối Việt Nam và Trung Quốc; tuyến Vientiane - Vũng Áng; tuyến đường sắt đô thị Hà Nội.

- Từ ngày 21 - 27/9/2024, ông Tô Lâm bước ra vũ đài chính trị thế giới với hai đầu việc chính là tham dự Hội nghị

Thượng đỉnh Tương lai của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc khóa 79 tại New York (Mỹ) và thăm cấp nhà nước tới Cuba.

Đáng chú ý, ngay trước khi ông Tô Lâm lên máy bay, chính quyền đã ra quyết định trả tự do trước thời hạn cho nhà hoạt động dân chủ nổi tiếng, cựu doanh nhân Trần Huỳnh Duy Thức và nhà hoạt động môi trường Hoàng Thị Minh Hồng.

Trong cuộc gặp với Tổng thống Ukraine Volodymyr Zelensky ngày 24/9/2024, ông Tô Lâm bày tỏ quan ngại về tình hình chiến sự tại Ukraine do Nga phát động. Ông kêu gọi các bên nỗ lực chấm dứt xung đột, bảo đảm hòa bình, ổn định đời sống cho người dân.

Đáng chú ý, trước đó ít ngày, dân biểu Michelle Steel đã gửi một bức thư tới Hiệu trưởng Katrina Armstrong nhằm kêu gọi hủy bỏ sự kiện này vì chính quyền Việt Nam hiện vẫn giam giữ 170 tù nhân lương tâm và có nhiều vi phạm về nhân quyền.

Trong bài phát biểu của mình, ông Tô Lâm không đề cập trực tiếp đến vấn đề nhân quyền mà chỉ tập trung vào mối quan hệ giữa Việt Nam và Mỹ.

Bên cạnh đó, vào ngày 25/9/2024, ông Tô Lâm cũng đã gặp Joe Biden (nay là nguyên tổng thống Mỹ), thảo luận về nỗ lực hàn gắn chiến tranh và xây dựng mối quan hệ song phương giữa hai nước.

- Sau khi thăm Cuba, từ ngày 30/9 - 7/10 và 21 - 23/11/2024, ông Tô Lâm tiếp tục lên đường thăm Mông Cổ, Ireland, Pháp, Malaysia và đạt được nhiều thành tựu ngoại giao.

Điển hình, ông Tô Lâm đã giúp Việt Nam có Tuyên bố chung Việt Nam - Mông Cổ về thiết lập quan hệ Đối tác Toàn diện; nâng cấp quan hệ với Pháp và Malaysia lên Đối tác Chiến lược Toàn diện. Ngoài ra, trong chuyến thăm tới Ireland, hai nước đã nhất trí thành lập Đại sứ quán Việt Nam tại nước này.

Trước thềm chuyến đi, ngày 30/9/2024, ông Tô Lâm cũng đã ký quyết định đặc xá cho 3.765 phạm nhân; trong đó có 20 người là công dân nước ngoài như Mỹ, Trung Quốc, Ireland, v.v.

KỶ LUẬT CẢNH CÁO CÁC CỰU THÀNH VIÊN TỨ TRỤ

Tưởng chừng như leo lên được một trong những chiếc ghế của Tứ Trụ thì có trong tay “kim bài miễn tử”, nhưng dưới thời ông Tô Lâm, trừ ông Nguyễn Phú Trọng đã mất, thì các cựu thành viên “hạ cánh” chưa hẳn đã an toàn.

- Ngày 20/11/2024, Bộ Chính trị, Ban Bí thư Đảng Cộng sản thi hành quyết

định kỷ luật với nhiều tổ chức đảng, đảng viên có khuyết điểm, vi phạm. Trong đó, cựu Chủ tịch Quốc hội Vương Đình Huệ bị kỷ luật cảnh cáo vì “vi phạm những điều đảng viên không được làm”, “gây hậu quả nghiêm trọng”.

- Cựu Chủ tịch nước Võ Văn Thưởng bị kết luận có các vi phạm tương tự như ông Huệ, song trong thông báo được phát đi, Bộ Chính trị nói ông Thưởng “đang điều trị bệnh” nên chưa xem xét kỷ luật.

- Chưa đầy một tháng sau, cụ thể vào ngày 13/12/2024, Bộ Chính trị ra quyết định thi hành kỷ luật cảnh cáo cựu Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc vì đã vi phạm quy định của đảng - nhà nước. Cựu Phó Thủ tướng Thường trực Chính phủ Trương Hòa Bình cùng chịu mức kỷ luật tương tự, riêng cựu Trưởng Ban Dân vận Trung ương Trương Thị Mai bị khiển trách.

- Đáng chú ý là các vi phạm của những cựu thành viên Tứ Trụ được thông báo một cách chung chung, mơ hồ.

THIẾT LẬP “KỶ NGUYÊN MỚI” VÀ “ĐẠI PHẪU” BỘ MÁY NHÀ NƯỚC

Thông điệp mà ông Tô Lâm nêu ra ngay sau khi nhậm chức tổng bí thư là đưa đất nước tiến vào “kỷ nguyên mới”, “kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”. Và ông tiến hành ngay “cuộc đại phẫu” bộ máy nhà nước.

- Khi còn là tư lệnh ngành công an, ông Tô Lâm đã chủ trương một cuộc đại cải cách hệ thống ngành. Cụ thể, từ năm 2018 đến nay, Bộ Công an đã giảm sáu tổng cục, một đơn vị tương đương cấp tổng cục, 55 đơn vị cấp cục, 280 đơn vị cấp phòng và hơn 1.200 đơn vị cấp đội.

- Ngày 25/11/2024, Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản khóa 13 họp bất thường. Nội dung đáng chú ý được nêu ra là tổng kết Nghị quyết số 18-NQ/TW, về “Một số vấn đề về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả”, do cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng ký ban hành ngày 25/10/2017.

- Sau đó, Đảng Cộng sản cầm trịch luôn vai trò chỉ đạo về sắp xếp bộ máy và ông Tô Lâm làm trưởng Ban Chỉ đạo Trung ương về công tác này. Chính phủ và Quốc hội cũng thành lập ban chỉ đạo

riêng, lần lượt do Thủ tướng Phạm Minh Chính và Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn làm trưởng ban.

- Tinh gọn bộ máy được thực hiện một cách cấp tập và theo chủ trương “trung ương làm gương - địa phương hưởng ứng”. Các đơn vị phải đề ra “dàn bài” sắp xếp nội bộ trong tháng 12/2024. Sau đó, tới tháng 2/2025, Đảng Cộng sản và Quốc hội sẽ tổ chức hội nghị và kỳ họp bất thường nhằm “chốt” phương án tinh gọn cuối cùng.

- Hiện nay, theo báo cáo mới nhất Chính phủ đã thống nhất phương án giảm năm bộ và ba cơ quan. Về cơ cấu tổ chức sắp tới, Chính phủ dự kiến có 17 bộ, cơ quan ngang bộ và năm cơ quan trực thuộc; đồng thời các đơn vị trong bộ máy cũng sẽ giảm nhiều đơn vị cấp tổng cục, vụ, cục, đơn vị sự nghiệp. Nhiều địa phương cũng lên phương án sắp xếp, làm gọn bộ máy hành chính.

- Việc sắp xếp lại bộ máy kéo theo hàng nghìn công nhân viên chức, người lao động đang làm cho các cơ quan nhà nước phải nghỉ việc. Theo tính toán của Bộ Nội vụ, có ít nhất 20% người làm trong cơ quan nhà nước sẽ bị cắt giảm. Ngoài ra, nhà nước cần 130.000 tỷ đồng để chi trả chế độ cho người thuộc diện tinh giản.

- “Cuộc đại phẫu” này không bỏ quên báo đài. Hiện nay, Truyền hình Quốc hội, VOV TV (trực thuộc Đài Tiếng nói Việt

Nam), Truyền hình Nhân Dân (thuộc báo Nhân Dân), Truyền hình Thông tấn (trực thuộc Thông tấn xã Việt Nam), Đài Truyền hình kỹ thuật số VTC đã dừng phát sóng để chuyển chức năng, nhiệm vụ về Đài Truyền hình Việt Nam (VTV).

- Trái với người tiền nhiệm là ông Nguyễn Phú Trọng chỉ xoay quanh việc tinh gọn các ban, đảng cấp trung ương, ông Tô Lâm đã đi xa hơn và giải quyết một cách cấp tập bộ máy nhà nước.

- Ông Tô Lâm cũng nhiều lần kêu gọi cải cách. Ông cho rằng công cuộc cải cách thủ tục hành chính phải tạo điều kiện thuận lợi nhất cho người dân, tránh tình trạng người dân phải “chạy vạy, xin chỗ này chỗ kia”.

- Và để đưa đất nước vào “kỷ nguyên mới”, ông nói phải xem chuyển đổi số là động lực.

Trong bài viết dịp kỷ niệm 79 năm Quốc khánh nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2/9/1945 - 2/9/2024), ông Tô Lâm cho rằng hệ thống chính trị phải làm một “cuộc cách mạng chuyển đổi số”.

Tới ngày 13/1, tại một hội nghị, vị tổng bí thư tiếp tục khẳng định khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số là động lực chủ chốt để đưa Việt Nam trở thành nước công nghiệp hiện đại vào năm 2030 và nước phát triển, thu nhập cao vào năm 2045.

Hai ngày sau, 15/1, Tại Diễn đàn Quốc gia về Phát triển Doanh nghiệp Công nghệ số Việt Nam lần thứ 5, ông Tô Lâm tiếp tục nhấn mạnh tầm quan trọng của việc phát triển công nghệ số và cảnh báo về nguy cơ Việt Nam trở thành “bãi rác công nghệ” của thế giới.

Ông kêu gọi việc thu hút FDI một cách chọn lọc, không để Việt Nam trở thành cứ điểm “lắp ráp - gia công” hay “bãi rác công nghệ” của thế giới, trong khi các doanh nghiệp trong nước không học hỏi được gì.

TĂNG THÊM QUYỀN LỰC CHO NGÀNH CÔNG AN

Để gia tăng quyền lực cho ngành công an trong bộ máy nhà nước, ông Tô Lâm thực hiện hai phương án: bổ sung tướng lĩnh vào Bộ Chính trị và thẩm quyền cho ngành công an.

- Từ ngày 23 - 24/1, tại Hội nghị Trung ương Đảng Cộng sản khóa 13 (2021 - 2026), Bộ Chính trị đã trình Ban Chấp hành Trung ương Đảng phương án tinh gọn bộ máy, trong đó nổi bật là đề xuất không tổ chức lực lượng công an cấp quận/huyện trong hệ thống Công an Nhân dân. Đến phiên bế mạc, ông Tô Lâm thông báo rằng Ban Chấp hành

Trung ương Đảng đã thống nhất với phương án này.

- Theo kế hoạch được thống nhất, Bộ Công an sẽ tiếp nhận thêm nhiều chức năng và nhiệm vụ mới từ các bộ khác, cụ thể là quản lý cai nghiện ma túy và sau cai nghiện từ Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội; cấp lý lịch tư pháp từ Bộ Tư pháp; sát hạch và cấp giấy phép lái xe từ Bộ Giao thông - Vận tải; an toàn thông tin và an ninh mạng từ Bộ Thông tin và Truyền thông; đồng thời đảm nhận luôn việc bảo đảm an ninh hàng không tại sân bay và trên máy bay.

- Riêng chức năng quản lý nhà nước về xuất nhập cảnh, Bộ Công an vẫn tiếp tục thực hiện như hiện tại. Ngoài ra, Bộ Công an sẽ nghiên cứu việc bỏ lực lượng công an cấp huyện theo một đề án riêng và sẽ báo cáo Bộ Chính trị để xin ý kiến.

- Theo Công văn 35, Ban Chỉ đạo Trung ương về tổng kết việc thực hiện Nghị quyết số 18 giao Bộ Nội vụ tham mưu trình Chính phủ nghị quyết giải thể Ủy ban Quản lý Vốn Nhà nước tại Doanh nghiệp. Theo đó, Tổng Công ty Viễn thông Mobifone, các quyền, nghĩa vụ, và trách nhiệm của đại diện chủ sở hữu sẽ được chuyển giao về Bộ Công an.

- Ngày 23/1, Ban Chấp hành Trung ương Đảng đã bầu ông Nguyễn Duy Ngọc, ủy viên Trung ương Đảng, chánh Văn phòng Trung ương Đảng vào Bộ Chính trị; đồng thời giữ chức chủ nhiệm

Ủy ban Kiểm tra Trung ương, thay cho ông Trần Cẩm Tú. Ông Ngọc trước đây là thứ trưởng Bộ Công an.

Đáng lưu ý, căn cứ theo Quy định số 214-QĐ/TW, ông Ngọc chưa đủ tiêu chuẩn vào Bộ Chính trị do chưa làm tròn một nhiệm kỳ trong Ban Chấp hành Trung ương Đảng.

- Tính tới thời điểm ông Ngọc được bổ nhiệm, Bộ Chính trị Đảng Cộng sản khóa 13 có 16 ủy viên, trong đó có sáu người xuất thân từ ngành công an và ba người xuất thân từ quân đội.

HAI NGHỊ ĐỊNH GÂY TRANH CÃI

Ngoài ra, dưới thời ông Tô Lâm, Chính phủ đã ban hành **Nghị định 168** (ngày 26/12/2024) về quy định xử phạt vi phạm giao thông và **Nghị định 176** (ngày 30/12/2024) về quản lý kinh phí sau khi xử phạt.

- Hai nghị định này do Bộ Công an soạn thảo và sau khi có hiệu lực từ ngày 1/1/2025 đã bị người dân lẫn giới chuyên gia chỉ trích.

- Nghị định 168 bị phê phán vì mức phạt tăng cao và cách ban hành, triển khai cấp rập. Việc áp dụng quy định mới một cách nhanh chóng đã gây ra tình trạng kẹt xe nghiêm trọng kéo dài, đặc biệt tại TP.HCM và Hà Nội.

- Trong khi đó, Nghị định 176 có quy định về việc người dân báo tin vi phạm giao thông thì sẽ được thưởng tiền. Cụ thể, mức hỗ trợ không quá 10% số tiền phạt của mỗi vụ việc, tối đa là năm triệu đồng. Tuy nhiên, hiện tại, nhà nước vẫn chưa quy định rõ cơ chế chi trả cụ thể cho người cung cấp thông tin.

Từ lúc bước vào Tứ Trụ, ông Tô Lâm có hai lần trao Huân chương Sao Vàng và với hai tư cách khác nhau.

- Ngày 18/7/2024, ông Tô Lâm, khi đó là chủ tịch nước, đã trao Huân chương Sao Vàng cho Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Thời điểm trao “huân chương cao quý nhất của nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam” diễn ra chỉ trước một ngày báo chí công bố tin ông Trọng qua đời.

- Ngày 20/1/2025, Tổng Bí thư Tô Lâm lần thứ hai trao Huân chương Sao Vàng cho cựu Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh và cựu Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng. Mặc dù, chuyện tổng bí thư trao huân chương của nhà nước đã từng có tiền lệ, nhưng theo quy định của Luật Thi đua, Khen thưởng năm 2022, người có thẩm quyền và đáng lý nên trực tiếp trao phải là nguyên thủ quốc gia, tức Chủ tịch nước Lương Cường - người cũng có mặt trong sự kiện trao giải.

- Ngày 23/1/2025, ông Tô Lâm một lần nữa lần sân ông Lương Cường khi trao Huân chương Hồ Chí Minh tặng nguyên Thường trực Ban Bí thư Đinh

Thế Huỳnh vì “đã có công lao to lớn, đặc biệt xuất sắc trong sự nghiệp cách mạng của đảng, dân tộc”.

- Trong bài viết Hai lần Tô Lâm lần sân Lương Cường được đăng trên Luật Khoa vào ngày 22/1/2025, tác giả Annalise Keating nhận định rằng ông Tô Lâm đã thể hiện quyền lực vượt trội trong hệ thống chính trị. Tác giả cho rằng việc ông Tô Lâm đảm nhận những công việc vốn thuộc thẩm quyền của chủ tịch nước, ngay trước sự hiện diện của chính chủ tịch nước, là một hành động khẳng định vị thế dẫn đầu của ông trong toàn bộ hệ thống chính trị. □

TOÀN CẢNH: TÙ MÙ CHUYÊN CẤP, ĐỔI GIẤY PHÉP LÁI XE

Đức Nhân & Huỳnh Kha

***D**ù nhiều người dân, đặc biệt ở TP. HCM và Hà Nội, ồ ạt đi làm mới hoặc đổi giấy phép lái xe, nhưng đến nay, ngành giao thông - vận tải và công an vẫn chưa có thông báo chính thức về thời điểm chuyển giao nhiệm vụ cũng như các địa điểm tiếp nhận hồ sơ.*

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com
ngày 21/02/2025

NGƯỜI DÂN XẾP HÀNG, MÒN MỎI CHỜ ĐỢI ĐỔI GIẤY PHÉP LÁI XE

Những ngày qua, nhiều điểm cấp, đổi giấy phép lái xe (GPLX) ở nhiều địa phương, nhất là tại Hà Nội và TP. HCM bị quá tải. Người dân đến từ sáng sớm, xếp hàng dài chờ tới lượt làm thủ tục.

- Theo báo chí nhà nước, vào ngày 18/2, bất chấp cơn mưa rét, nhiều người có mặt từ 5 - 6 giờ sáng tại điểm cấp, đổi GPLX (quận Ba Đình, Hà Nội). Chỉ trong vài giờ, toàn bộ số thứ tự làm thủ tục đã được phát hết, những người đến sau phải quay lại vào buổi chiều hoặc hôm khác. Thậm chí, có những người đã xếp hàng tới ba ngày để có thể lấy số thứ tự.

Cũng tại địa điểm này, anh Hưng - một người dân đến làm thủ tục - đã trả lời VOV Giao Thông: “Dậy từ 5 giờ sáng đợi mưa đến đây làm thủ tục nên rất mệt mỏi. Thứ hai là mất công việc, phải xin nghỉ ở cơ quan. Phải xin nghỉ phép để đi đổi bằng thì thấy bất tiện quá. Đổi cũng phải có lộ trình cho mọi người, tôi nghe thấy thông tin đổi về ngành công an làm nên mọi người mới đi đông như vậy.”

Nhiều người dân phải chuẩn bị cả thức ăn và nước uống như xôi, bánh mì, nước lọc, v.v. để chống đói khi túc trực ở các điểm đổi GPLX.

- Trong khi đó, ở TP. HCM cũng diễn ra tình trạng “ùn tắc” tương tự. Có nhiều người đi đổi GPLX dù bằng lái vẫn còn hiệu lực trong thời gian dài.

- Hay ở tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu, Sở Giao thông - Vận tải (GTVT) của tỉnh này đã thông báo đến người dân về các quy định, trường hợp, mức độ cần thiết của việc cấp, đổi GPLX nhằm giảm bớt lượng người dân “đổ xô” đi đổi.

VÌ SAO CÓ HIỆN TƯỢNG NÀY?

Việc người dân đổ xô đi cấp, đổi GPLX xuất phát từ nhiều nguyên nhân.

- Thứ nhất, thay đổi cơ quan cấp giấy phép. Theo kế hoạch tinh gọn bộ máy, Bộ GTVT sẽ sáp nhập với Bộ Xây dựng (sau khi sáp nhập lấy tên là Bộ Xây dựng) và chuyển giao nhiệm vụ quản lý, sát hạch, cấp giấy phép lái xe cho Bộ Công an. Nhiều người lo ngại về khả năng xáo trộn trong thủ tục hành chính nên vội vã đi nộp hồ sơ.

- Thứ hai, lo sợ phải thi lại. Thông tư số 35/2024 của Bộ GTVT (có hiệu lực từ ngày 1/1/2025) cùng với Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ năm 2024 đã siết thời hạn của GPLX.

Theo đó, nếu tài xế có bằng lái quá hạn dù chỉ một ngày cũng phải sát hạch lại lý thuyết thì mới được cấp, đổi GPLX.

Cụ thể, Khoản 2, Điều 34 của Thông tư 35 quy định về người có GPLX các hạng B, C1, C, D1, D2, D, BE, C1E, CE, D1E, D2E, DE quá hạn dưới một năm phải sát hạch lý thuyết và quá hạn từ một năm trở lên phải thi lại cả lý thuyết lẫn thực hành.

Tại Điểm c, Khoản 2, Điều 62 của Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ cũng quy định người dân được đổi, cấp lại GPLX trước thời hạn đã ghi trên GPLX.

- Thứ ba, lỗi hệ thống. Việc thực hiện thủ tục cấp, đổi lại GPLX trên Cổng Dịch vụ công Quốc gia bị lỗi. Trong khi đó, nhiều người chưa rành về công nghệ nên dù muốn làm thủ tục trực tuyến vẫn phải đến trực tiếp các điểm để làm.

THÔNG TIN CHỒNG CHÉO

Theo ghi nhận của phóng viên Luật Khoa tạp chí, cho đến nay, nhà chức trách vẫn chưa thông báo cụ thể cho người dân biết về việc chuyển giao nhiệm vụ của ngành GTVT sang cơ quan công an.

- Sau khi Thông tư 35 được ban hành vào ngày 15/11/2024, một số địa phương đã tuyên truyền về nội dung của thông tư. Đến khi Thông tư 35 có hiệu lực vào ngày 1/1/2025, cùng thời điểm có hiệu lực của Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường

bộ, báo chí nhà nước cũng chỉ đưa thông tin về một số điểm mới chứ không đề cập cụ thể đến quy trình tiếp nhận và quản lý GPLX khi chuyển giao sang Bộ Công an.

- Mặt khác, việc thực hiện cấp, đổi GPLX của các cơ quan chuyên trách cũng đang gặp nhiều vấn đề. Đơn cử là việc các Sở GTVT trên cả nước không thống nhất rằng có dừng hay tiếp tục nhận hồ sơ của người dân hay là tạm dừng để chuẩn bị bàn giao cho ngành công an. Trong khi nhiều địa phương thông báo sẽ tiếp tục nhận hồ sơ hồ sơ cấp, đổi GPLX của người dân thì Sở GTVT TP. HCM đã thông báo tạm dừng tiếp nhận từ ngày 19/2 để phục vụ công tác bàn giao nhiệm vụ.

- Vào ngày 18/2, đại diện Cục Cảnh sát Giao thông cho biết “thông tin Bộ Công an bắt đầu tiếp nhận, giải quyết hồ sơ sát hạch, cấp, đổi giấy phép lái xe từ 19/2 là chưa chính xác” và việc chuyển giao này còn phụ thuộc vào quyết định của cấp có thẩm quyền. Tuy nhiên, tại một cuộc họp diễn ra vào ngày 11/2, báo chí đưa tin việc Bộ Công an và Bộ GTVT thống nhất phương án hoàn tất chuyển nhiệm vụ quản lý nhà nước về sát hạch, cấp giấy phép lái xe về ngành công an trước ngày 19/2.

- Đến ngày 19/2, Cục Đường bộ đã có công văn đề nghị các sở GTVT tiếp tục công việc liên quan cấp và ký GPLX như bình thường để tránh gián đoạn và ảnh hưởng đến người dân. Trước đó,

theo Thông tư 12/2017, Cục Đường bộ chịu trách nhiệm quản lý sát hạch, cấp phép lái xe trọng phạm vi cả nước. Các sở GTVT ở địa phương chịu trách nhiệm, quản lý sát hạch, cấp giấy phép lái xe trong phạm vi địa phương mình.

- Quá trình tinh gọn bộ máy đang để lại những tác động đáng kể đến hệ thống văn bản quy phạm pháp luật. Việc sắp xếp, tổ chức lại bộ máy đòi hỏi các cơ quan chức năng phải rà soát và xử lý một số lượng lớn văn bản để đảm bảo phù hợp với cơ cấu mới.

Theo báo cáo của Bộ Tư pháp, có khoảng 5.026 văn bản bị ảnh hưởng trực tiếp, trong đó có 160 luật, 833 nghị định và 3.722 văn bản cấp bộ cần được sửa đổi, bổ sung hoặc bãi bỏ.

Do đó, trong bối cảnh này, không loại trừ khả năng Thông tư 35 cũng sẽ được bãi bỏ. Tuy nhiên, việc văn bản được ban hành và có hiệu lực ngay lúc này không chỉ khiến người dân lo lắng về cách thực hiện mà còn đặt ra nhiều câu hỏi về trách nhiệm của cơ quan quản lý, quy trình thủ tục kèm theo.

- Hiện nay, nước ta có 371 cơ sở đào tạo lái xe ô tô, 154 trung tâm sát hạch lái xe ô tô.

- Tính đến ngày 28/2/2023, cả nước có hơn 40.600 ô tô tập lái, 54.500 giáo viên dạy lái xe. Ngoài ra, ngành GTVT cũng đã cấp hơn 12,2 triệu giấy

phép lái xe ô tô, hơn 81 triệu giấy phép lái xe mô tô nội địa và gần 39.000 giấy phép lái xe quốc tế.

NHỮNG CHỨC NĂNG MỚI CỦA NGÀNH CÔNG AN

Theo kế hoạch sắp xếp bộ máy, ngoài tiếp nhận chức năng cấp, đổi GPLX, ngành công an còn nhận thêm các nhiệm vụ gồm (1) cai nghiện ma túy và sau cai nghiện ma túy (từ Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội); (2) lý lịch tư pháp và cấp phiếu lý lịch tư pháp (từ Bộ Tư pháp); (3) an toàn thông tin, mạng (từ Bộ Thông tin và Truyền thông); (4) an ninh hàng không tại sân bay và trong máy bay.

Đồng thời, theo Công văn 35/CV-BCĐTKNQ18, quyền hạn, nghĩa vụ, trách nhiệm chủ sở hữu đối với Tổng Công ty Viễn thông MobiFone cũng chuyển về Bộ Công an và cơ quan này hiện đã tiếp nhận. ▢

NHỮNG ĐIỀU BẠN CẦN BIẾT VỀ TRƯƠNG HUY SAN & ĐIỀU 331

Huỳnh Kha & Đức Nhân

Trương Huy San (hay nhà báo Huy Đức) nổi tiếng với tác phẩm *Bên thắng cuộc*, vừa bị truy tố về tội “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân” (Điều 331, Bộ luật Hình sự) vào ngày 12/2. Đây là những điều bạn cần biết về ông và *Điều 331*.

Bài đăng lần đầu trên [luatkhoa.com](#)
ngày 14/02/2025

DIỄN BIẾN VỤ VIỆC

Theo báo chí nhà nước, ngày 12/2, Viện Kiểm sát Nhân dân (KSND) Tối cao đã hoàn tất cáo trạng và truy tố ông Trương Huy San (còn được biết đến với bút danh Huy Đức hay Osin Huy Đức) về tội “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân” theo Khoản 2, Điều 331 của Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017).

Viện KSND Tối cao đã chuyển hồ sơ vụ án đến Tòa án Nhân dân TP. Hà Nội để xét xử theo thẩm quyền.

Theo cáo trạng, trong giai đoạn từ năm 2015 đến 2024, ông Trương Huy San đã tự thu thập thông tin, soạn thảo và đăng trên trang Facebook cá nhân “Truong Huy San (Osin Huy Duc)” nhiều bài viết, trong đó có 13 bài mang nội dung “xâm phạm đến lợi ích của nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân”.

Các bài viết của ông có “số lượng tương tác, bình luận, chia sẻ lớn”, gây ảnh hưởng xấu đến trật tự và an toàn xã hội. Tuy nhiên, đến nay, những bài viết này chưa được công bố chi tiết trên các phương tiện truyền thông.

Báo chí nhà nước nói rằng ông Trương Huy San đã thừa nhận tự thu thập và

đánh giá thông tin để viết bài, đồng thời, nhận thức được nội dung của 13 bài viết này có ảnh hưởng đến quyền, lợi ích của nhà nước và một số tổ chức, cá nhân hợp pháp. Tuy nhiên, ông khẳng định “không có ý định chống đảng hay nhà nước”.

Trước đó, vào ngày 1/6/2024, Lê Nguyễn Hương Trà đăng trên trang Facebook cá nhân rằng “[Công an] đang khám xét nhà, bắt khẩn cấp nhà báo Huy Đức”.

Cũng vào ngày 1/6/2024, ông Trương Huy San có lịch tham gia một sự kiện giao lưu tại “Cà phê Thứ Bảy Hà Nội” với vai trò diễn giả. Tuy nhiên, ông San không đến.

Người chủ trì sự kiện ngày hôm ấy là nhà văn Trần Thanh Cảnh - một người bạn lâu năm của ông San. Không lâu sau đó, RFI Tiếng Việt đăng tải đoạn ghi âm dài 49 giây phỏng vấn nhà văn này.

Theo ông Cảnh, vào sáng ngày hôm ấy (tức ngày 1/6), ông đã “gửi tin nhắn và gọi điện thoại không được” cho ông San. Khi ông liên lạc được với người nhà của ông thì “chị ấy chỉ nói là bận việc, và không trả lời gì cả”. Ông cũng “đoán” là người nhà của ông San “lúc đấy đang đứng cạnh những người khác nữa, nên không trả lời”.

Ông Cảnh cho biết là ông đã hỏi thêm một số người thì “thấy thông tin, tin đồn là cơ quan chức năng đến làm việc ở khu nhà Huy Đức”.

Từ ngày 1/6 đến ngày 6/6/2024, không có thêm bất kỳ thông tin nào về ông Trương Huy San. Trang Facebook của ông với 350.000 lượt theo dõi đã bị khóa vào ngày 2/2/2024. Dù vậy, việc ông San có bị bắt hay không vẫn chưa được nhà chức trách thông báo chính thức vào thời điểm này.

Đến ngày 7/6/2024, các quan chức công an đã xác nhận việc bắt giữ ông San qua một thông báo ngăn đăng trên báo nhà nước.

TRƯƠNG HUY SAN LÀ AI?

Trương Huy San, sinh năm 1962 tại Hà Tĩnh, từng đi bộ đội năm 18 tuổi và tham gia chiến trường Tây Nam vào giữa những năm 1980. Ông là nhà báo, blogger, và là một cây bút chính luận nổi tiếng, có sức ảnh hưởng trong và ngoài nước.

Trương Huy San bắt đầu làm báo vào năm 1988. Ông lấy bút danh là *Huy Đức* hay *Osin Huy Đức* và nổi lên với tư cách là một phóng viên điều tra chống tham nhũng. Ông từng viết bài cho nhiều tờ báo hàng đầu của Việt Nam vào thời điểm đó như Tuổi Trẻ, Sài Gòn Tiếp Thị, Nông Thôn, v.v.

- Ông từng nhận học bổng Hubert H. Humphrey để du học tại trường Đại học Maryland của Mỹ. Ông tốt nghiệp và về nước vào năm 2006.

- Theo nhà báo Huỳnh Văn Hoa - một đồng nghiệp lâu năm của ông San, sau một thời gian làm việc tại báo Sài Gòn Tiếp Thị, ông San bị sa thải vào tháng 8/2009. Lý do là vì ông San đã viết các bài như *“Chị Hai Thủ tướng”*; *“Bức tường Berlin”*; *“Biên giới tháng Hai”*; v.v. Những bài viết này được cho là đã tạo nên tiếng vang cho tác giả, nhưng gây khó chịu cho chính quyền.

- Tổng biên tập tờ Sài Gòn Tiếp Thị lúc đó là nhà báo Đặng Tâm Chánh đã bị Ban Tuyên giáo Thành ủy TP. HCM mời lên làm việc vì tờ báo đã xuất bản 100 bài báo “có vấn đề”, trong đó có 57 bài của tác giả Huy Đức. Đến tháng 3/2014, tòa soạn bị đình chỉ hoạt động và sáp nhập vào Thời báo Kinh tế Sài Gòn, trực thuộc Ủy ban Nhân dân TP. HCM.

- Trương Huy San chuyển sang viết trên mạng xã hội, thành lập blog Osin vào tháng 8/2009. Khi số lượng người đọc blog này tăng lên “hàng trăm ngàn lượt truy cập mỗi ngày” thì blog Osin đã bị tấn công và đóng cửa vĩnh viễn vào tháng 2/2010.

- Tháng 5/2012, ông Trương Huy San nhận học bổng Nieman và đi du học một năm (từ 2012 - 2013) ở Mỹ.

- Trong thời gian này, ông đã viết *Bên thắng cuộc* - tác phẩm ghi dấu tên tuổi của ông. Lúc bấy giờ, dư luận trong và ngoài nước có nhiều lời ngợi khen lẫn phản đối tác phẩm.

- Tác phẩm này gồm hai tập lần lượt có tên là *Giải phóng* và *Quyền bình*. Sách được xuất bản lần đầu tiên ở Hoa Kỳ vào năm 2013. Nội dung tác phẩm chủ yếu kể lại các sự kiện lịch sử quan trọng sau năm 1975 đến cuối thập niên 1990.

- Trong một bài viết, nhà báo Huỳnh Văn Hoa nhận định rằng: “[...] đến thời điểm hiện nay, chưa có bộ sách nào về tình hình miền Nam sau năm 1975 có đầy đủ thông tin dữ kiện như sách của Huy Đức, dù cái nhìn của tác giả vẫn dựa trên quan điểm của ‘bên thắng cuộc’ [...]].”

- Sau ngày tác phẩm được xuất bản, nhà văn Phạm Thị Hoài nhận định “Cuốn sách *Bên thắng cuộc* [...] vừa mới ra đời đã tạo thành một hiện tượng [...]].”

- Tuy vậy, trong nước vẫn có nhiều ý kiến trái chiều về tác phẩm này của ông.

- Báo Công an Nhân dân ngày 31/1/2013 đăng bài “Bên thắng cuộc” và sự tụng ca của những mịm mù. Theo đó, tác giả bài viết cho rằng tác phẩm này “không có gì đặc sắc” mà chỉ đúng “một nửa sự thật”.

- Cùng tháng, báo Pháp Luật cũng đăng tải một bài bình luận của tác giả Nguyễn Đức Hiên (ông Hiên hiện nay là phó tổng biên tập báo Pháp Luật), cho rằng những thông tin trong Bên thắng cuộc được “cố ý sắp đặt để phục vụ chủ kiến của tác giả”.

- Trong cuộc phỏng vấn với Tạp chí Nghiên cứu Việt Nam (JVS) vào năm 2013, Trương Huy San cũng lo ngại về việc mình sẽ bị bắt ở Việt Nam và cân nhắc đến chuyện ở lại Mỹ. Tuy nhiên, ông đã nói về “cơn bão sắp đến” rằng:

“Gần đây, tôi nói với một người bạn rằng không ai tự do lại chọn ngồi tù. Nhưng trong một số trường hợp, để bảo vệ quyền tự do, ngồi tù là điều không thể tránh khỏi. Nếu ai cũng tránh ngồi tù, chúng ta sẽ chẳng bao giờ có được tự do.”

- Huy Đức đã trở lại Việt Nam và không bị bắt. Năm 2014, ông cùng một số nhà báo, trí thức khác tham gia sáng lập Quỹ Nhịp cầu Hoàng Sa. Qua đó, ông đã gây quỹ cho gia đình các binh sĩ miền Nam đã hy sinh trong trận chiến bảo vệ quần đảo Hoàng Sa với quân đội Trung Quốc vào năm 1974, đồng thời hỗ trợ các cựu binh và gia đình các binh sĩ đã hy sinh trong cuộc tấn công của Trung Quốc vào quần đảo Trường Sa năm 1988. Quỹ Nhịp cầu Hoàng Sa được đánh giá là nỗ lực đầu tiên và duy nhất của một tổ chức phi chính phủ nhằm hỗ trợ binh sĩ từ cả hai phía của cuộc xung đột.

- Từ năm 2020, Trương Huy San là một nhà báo tự do và tiếp tục viết các bài bình luận chính trị, xã hội ở Việt Nam trên trang cá nhân với 350.000 lượt theo dõi.

- Cũng trong năm 2020, ông đã thành lập một tổ chức phi lợi nhuận khác là Công ty TNHH Xã hội Trồng và Phục hồi Rừng Việt Nam (VARs). Tổ chức này đã trồng cây trên hơn 313 ha đất rừng bị phá tại các tỉnh Quảng Bình, Quảng Trị, và vùng núi Sơn La.

VỀ ĐIỀU LUẬT 331 VÀ NHỮNG NGƯỜI CHỊU ÁN NỔI TIẾNG

Đây không phải là lần đầu tiên Điều 331 của Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017) được áp dụng.

- Điều 331 kế thừa quy định từ Điều 258 của Bộ luật Hình sự năm 1999. Cả hai điều luật ưu quy định về tội “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân”.

- Điều 331 có hai khoản. Cụ thể:

Khoản 1: Người nào lợi dụng các quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tự do tín ngưỡng, tôn giáo, tự do hội họp, lập hội và các quyền tự do dân chủ khác xâm phạm lợi ích của nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, thì bị phạt cảnh cáo, phạt cải tạo không giam giữ đến 3 năm hoặc phạt tù từ 6 tháng đến 3 năm.

Khoản 2: Phạm tội gây ảnh hưởng xấu đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội, thì bị phạt tù từ 2 năm đến 7 năm.

- Điều 331 là một phần trong hệ thống các điều luật nhằm bảo vệ an ninh quốc gia và trật tự xã hội ở nước ta, thường được viện dẫn để nhà cầm quyền dễ dàng xử lý những cá nhân, tổ chức bị cáo buộc có hành vi xuyên tạc, xúc phạm danh dự cá nhân, tổ chức hoặc kích động gây mất ổn định chính trị.

Tuy nhiên, việc áp dụng Điều 331 cũng gây ra nhiều tranh cãi về ranh giới giữa bảo vệ an ninh quốc gia và đảm bảo quyền tự do ngôn luận của công dân.

- Theo trang tin công bố bản án của Tòa án Nhân dân Tối cao, đã có ít nhất 67 bản án được tuyên theo tội danh này suốt khoảng thời gian từ năm 2018 - 2024. Đa số những người bị kết án là những cá nhân phản biện về các vấn đề chính trị, tự do báo chí hay những bất cập trong hệ thống công quyền.

- *Luật Khoa tạp chí* từng đăng bài “Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ – một điều luật hoàn toàn thừa thãi” vào ngày 29/3/2022. Tác giả Trịnh Hữu Long lập luận rằng Điều 331 không giải quyết một vấn đề cụ thể nào, mà chỉ đóng vai trò như một tuyên ngôn về triết lý lập pháp. Điều này dẫn đến việc điều luật có thể bị lạm dụng để hạn chế quyền tự do ngôn luận và các quyền tự do dân chủ khác. Bài viết cũng phân tích lý do điều luật này được ban hành, bao gồm nhu cầu của chính quyền trong việc bảo vệ quyền lực và tạo ra một công cụ pháp lý có phạm vi áp dụng rộng rãi.

- Trước Trương Huy San, đã có không ít cá nhân bị chính quyền cầm tù vì tội danh tương tự, điển hình là nhà báo Trương Châu Hữu Danh (nhóm Báo

Truyền thông; Thông tư số 24/2013/TT-BTTTT ngày 27/12/2013 của Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông quy định về giám định tư pháp trong lĩnh vực thông tin và truyền thông. Ngày 01/6/2024, Hội đồng giám định Bộ Thông tin và Truyền thông kết luận: “bài viết với tiêu đề “*Nguyễn Hòa Bình - Những cái nhất khi làm Chánh án*” đăng tải ngày 23/4/2024 trên trang Facebook có tên “Trần Đình Triển” (địa chỉ <http://facebook.com/vpluatsuvidan>) có nhiều nội dung gây ảnh hưởng đến uy tín, xâm phạm quyền, lợi ích hợp pháp của hệ thống Tòa án, cá nhân Chánh án Tòa án nhân dân tối cao, gây ảnh hưởng xấu đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội.”.

Kết luận giám định cũng đã xác định rõ: Đến thời điểm giám định đã có 1.400 lượt “thích”, 100 bình luận, 136 lượt chia sẻ bài viết. Hành vi của bị cáo đã xâm phạm đến trật tự quản lý hành chính của Nhà nước, gây hậu quả ảnh hưởng xấu đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội. Các ý kiến bào chữa của bị cáo và các luật sư cho rằng hành vi của bị cáo không gây thiệt hại, không ảnh hưởng gì cho xã hội là không có cơ sở.

Như vậy, bị cáo Trần Đình Triển đã lợi dụng quyền tự do dân chủ, soạn thảo, đăng tải lên mạng xã hội Facebook các thông tin có nhiều nội dung gây ảnh hưởng xấu đến uy tín của cơ quan nhà nước, xâm phạm quyền, lợi ích hợp pháp của hệ thống Tòa án và lãnh đạo Chánh án Tòa án nhân dân tối cao, gây ảnh hưởng xấu đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội. Tòa án nhân dân tối cao và một số Tòa án khác đã có văn bản kiến nghị đề nghị xem xét trách nhiệm đối với bị cáo. Mọi hành vi vi phạm đều phải bị xử lý theo đúng quy định của pháp luật, vì vậy bị cáo phải chịu trách nhiệm hình sự về hành vi phạm tội của mình. Viện kiểm sát nhân dân tối cao truy tố bị cáo về hành vi phạm tội theo quy định của khoản 2 Điều 331 Bộ luật hình sự năm 2015, sửa đổi bổ sung năm 2017 là có căn cứ, đúng pháp luật. Các ý kiến bào chữa nêu trên của bị cáo và các luật sư bào chữa cho bị cáo là không có cơ sở nên không được Hội đồng xét xử chấp nhận.

Trích một phần bản án đối với luật sư Trần Đình Triển.

Sạch, bị bắt và truy tố vào tháng 12/2020), bà Nguyễn Phương Hằng (tổng giám đốc Công ty Cổ phần Đại Nam, bị khởi tố vào tháng 3/2022 và sau đó bị tuyên phạt 3 năm tù giam vào tháng 9/2023); YouTuber Đậu Thị Tâm (lên tiếng về Nghị định 168, bị khởi tố, bắt tạm giam vào tháng 1/2025); ông Nguyễn Văn Nhơn (người dân tham gia phát biểu ý kiến tại hai hội nghị tiếp xúc cử tri ở tỉnh Quảng Bình, bị khởi tố vào tháng 8/2024), v.v.

- Cần lưu ý rằng trong hầu hết các vụ việc mà cơ quan tòa án đưa ra xét xử, các thẩm phán thường không xác định rõ bị hại của vụ án. Cả tòa án và viện KSND cũng chưa từng chứng minh cụ thể thiệt hại mà bị cáo gây ra đối với xã hội, tổ chức hoặc cá nhân khác.

Ví dụ, trong bản án hình sự sơ thẩm số 24/2025/HS-ST của Tòa án Nhân dân TP. Hà Nội đối với luật sư Trần Đình Triển, tòa viện dẫn rằng số lượt tương tác của trên Facebook của ông (lượt thích, bình luận, chia sẻ) chính là bằng chứng thể hiện “thiệt hại” do bị cáo gây ra. Theo tòa, điều này khiến chính quyền không thể kiểm soát được thông tin và nó xâm phạm đến trật tự quản lý hành chính.

- Viện KSND Tối cao cũng đã truy tố nhà báo Huy Đức với lập luận rằng các bài viết của ông có nhiều lượt tương tác gây ảnh hưởng xấu đến an ninh trật tự và an toàn xã hội.

Đây là mô-típ quen thuộc từng được áp dụng trong các vụ án tương tự. Có nhiều khả năng một phiên tòa hình sự sơ thẩm với cách lập luận cũ này sẽ lại diễn ra.

QUỐC TẾ NÓI GÌ VỀ VỤ CỦA TRƯƠNG HUY SAN?

Sau khi sự vụ của Trương Huy San được lan truyền, dư luận quốc tế, đặc biệt là các tổ chức báo chí độc lập đã lên tiếng về việc này.

- Theo VOA Tiếng Việt, sau khi ông Trương Huy San bị bắt vào ngày 1/6/2024, Bộ Ngoại giao Mỹ đã kêu gọi Việt Nam tôn trọng và bảo vệ nhân quyền, đồng thời trả tự do cho những người bị giam giữ oan uổng. Tuy nhiên, phía Việt Nam đã bác bỏ các cáo buộc này và khẳng định rằng “chỉ những người vi phạm pháp luật mới bị bắt giữ”.

- Trong thông cáo báo chí của tổ chức Phóng viên Không biên giới (Reporters Without Borders - RFS) vào ngày 7/6/2024, giám đốc của tổ chức này nói: “Những bài viết của nhà báo Huy Đức là nguồn thông tin vô giá cho phép công chúng tiếp cận những tin tức bị chế độ Hà Nội kiểm duyệt [...]”

- Ngày 6/7/2024, Ủy ban bảo vệ các nhà báo (Committee to Protect Journalists - CPJ) đăng tải bài báo có tiêu đề “Không có tầm hơi nào từ nhà báo Trương Huy San kể từ khi ông bị bắt giữ”

Bài báo kêu gọi Việt Nam cần lập tức công khai nơi giam giữ nhà báo Trương Huy San và trả tự do vô điều kiện cho ông. Ông Shawn Crispin (đại diện CPJ ở khu vực Đông Nam Á) cũng nhấn mạnh rằng Việt Nam phải chấm dứt việc đối xử với các nhà báo như tội phạm và trả tự do cho tất cả các nhà báo bị giam giữ sai trái.

- Đến ngày 7/7/2024, tổ chức Theo dõi Nhân quyền (Human Rights Watch - HRW) đã ra một thông cáo gửi các cơ quan truyền thông. Trong đó, bà Patricia Gossman, phó giám đốc Ban Á châu của HRW, lên án vụ bắt giữ, cho rằng đây là hành động đàn áp một trong những nhà báo có ảnh hưởng nhất Việt Nam. Qua đó, bà kêu gọi các đối tác quốc tế gây sức ép để ông Trương Huy San được trả tự do.

- Ngày 13/7/2024, Viện Báo chí Quốc tế (International Press Institute - IPI) kêu gọi chính quyền Việt Nam ngay lập tức trả tự do cho Trương Huy San. IPI nhận định việc bắt giữ ông Trương Huy San cho thấy nỗ lực không ngừng của chính quyền nhằm kiểm duyệt, kiểm soát truyền thông và đàn áp mọi hoạt động báo chí chỉ trích các chính sách của nhà nước.

- Ngày 1/11/2024, Tạp chí Nghiên cứu Việt Nam (Journal of Vietnamese Studies - JVS) công bố cuộc phỏng vấn với nhà báo Huy Đức tại Kensington, bang California, Mỹ, vào mùa hè năm 2013. JVS cho rằng nếu xem xét từ góc nhìn rộng hơn thì việc bắt giữ Huy Đức có thể được coi là “biện pháp trả thù mới nhất và nghiêm khắc nhất trong một chiến dịch kéo dài của nhà nước đảng cầm quyền nhằm bịt miệng ông”.

- Ngày 12/2/2025, bà Anh-Thu Vo, giám đốc nghiên cứu và vận động của PEN America, nhấn mạnh việc đàn áp nhà báo Trương Huy San còn bóp nghẹt quyền tìm kiếm sự thật của cả xã hội.

DƯ LUẬN TRONG NƯỚC NÓI GÌ VỀ VIỆC NÀY?

Sau khi ông Trương Huy San bị công an bắt giữ, nhiều trí thức tỏ ra sốc và tiếc nuối.

- Các nhà báo, nhà hoạt động quốc tế cũng lên án vụ việc này. Điển hình là vào ngày 21/9/2024, khi ông Tô Lâm có chuyến công du sang Mỹ, bấy giờ có gần 100 trí thức ký vào thư kêu gọi chính quyền Việt Nam trả tự do ngay lập tức cho nhà báo Huy Đức.

Trong danh sách này có các tên tuổi như nhà văn Phạm Thị Hoài (Đức), nhà kinh tế Vũ Quang Việt (Mỹ), Giáo sư Tường Vũ (Mỹ), dịch giả Nguyễn Nguyệt Cầm (Mỹ), nhà văn Thomas A. Bass (Mỹ), v.v. Trong thư có nêu: “Chúng tôi kêu gọi chính quyền Việt Nam tuân thủ những điều khoản của Hiến pháp và các hiệp định quốc tế mà Việt Nam đã ký kết, và trả tự do cho ông Huy Đức ngay lập tức”, hay “Chúng tôi cũng mạnh mẽ yêu cầu chính quyền Việt Nam chấm dứt các hành động sách nhiễu, đe dọa hoặc ngược đãi dưới mọi hình thức những người phát biểu ý kiến và thể hiện quan điểm một cách ôn hòa”.

- Nhạc sĩ Tuấn Khanh nêu quan điểm trên RFA: “[...] Huy Đức là một nhà báo, và nghề nghiệp của anh ta là phải nhìn thấy được cả mặt tốt và mặt xấu của câu chuyện. Một nhà báo có góc nhìn riêng, nhận định riêng là phải như vậy. Vấn đề của Huy Đức được nêu ra là lợi dụng các quyền tự do dân chủ, nhưng tôi nghĩ anh ta chỉ mới vận dụng được một

phần nhỏ sự tự do có được của anh ta để trình bày, chứ không thể nói đến là ‘lợi dụng’ [...]”.

- Nhà giáo Tịnh Thy đăng trên trang cá nhân của mình vào tháng 6/2024: “Huy Đức, anh chết cũng được rồi”. Tác giả tự đặt ra câu hỏi “khi nào nào một người cầm bút có thể chết đi?” Theo bà, tác phẩm Bên thắng cuộc đã là “một tác phẩm để đời”, nhà Báo Huy đã viết nhiều những “bài báo để đời”. Bà viết: “[...] Đời người, chỉ cần trồng một cái cây đã là đáng quý, Huy Đức trồng một rừng cây. Anh chết cũng được rồi! [...]”.

- Ngày 3/6/2024, blogger Nguyễn Ngọc Như Quỳnh đăng tải lại hai bài viết được cho là “lý do khiến nhà báo Trương Huy San/blogger Osin Huy Đức bị bắt khẩn cấp”, đó là Những suy nghĩ không rời rạc và Một quốc gia không thể phát triển trên sự sợ hãi.

- Nhiều trí thức cũng bày tỏ suy nghĩ như “tôi yêu đất nước này cay đắng” (nhà giáo Hoàng Dũng), “anh San là nhà báo giỏi, nhất là về chính trị, xã hội, mắng để đi tù nhất trong nghề báo” (nhà báo Dương Quốc Chính), “anh phải được tự do!” (luật sư Lê Quốc Quân), “mong anh sớm được trở về” (nhà báo Hoàng Tư Giang), “tội của Huy Đức là có quá nhiều người đọc, các bài viết của ông cơ man là lượt thích và chia sẻ” (nhà thơ Đỗ Hoàng Diệu), v.v.

Bên cạnh những trí thức ủng hộ Trương Huy San và phản đối sự bắt bớ của chính quyền, có không ít cá nhân, tổ chức lên án nhà báo này.

- Nhà báo Hoàng Linh đăng trên trang cá nhân vào ngày 12/2, “Trương Huy San, tiếng chim hót trong bụi gai [...] tiếng hót của nó không gì ngoài thê lương”. Ông cho rằng Trương Huy San chỉ “dựa vào nhóm quyền lực” để “thi thố tài năng của mình”.

- Tài khoản “Le Dung anh” cho rằng Huy Đức là sản phẩm của USAID, “là phóng viên biến chất, cơ hội chính trị, lợi dụng ngòi bút để đạt được mục đích chính trị xấu xa”.

- Nhiều tờ báo nhà nước còn đăng tải những bài bình luận về ông. Đơn cử, báo Công an Nhân dân vào ngày 25/6/2024 đăng bài *Huy Đức nhằm lẫn hay cố ý ‘dắt mũi’ dư luận*. Tác giả nói rằng ông Trương Huy San trong bài Một quốc gia không thể phát triển dựa trên sự sợ hãi đã hiểu sai câu từ để biến hóa “điều luật nhằm bảo vệ an ninh quốc gia, an toàn xã hội và an ninh cá nhân thành điều luật hạn chế tự do cá nhân”.

Vào năm 2021, tờ này này cũng đăng tải một bài báo với tiêu đề *Đừng như Trương Huy San!*, với nội dung chính là phản đối việc ông San “đổ hết trách nhiệm cho chính quyền” trong công tác phòng, chống dịch COVID-19.

Báo Công Thương cũng đăng bài vào tháng 6/2024 với tiêu đề *Từ vụ Huy Đức bị bắt đến việc xuyên tạc tự do báo chí tại Việt Nam*, cho rằng ông San đã “cay cú” khi “bị đuổi” khỏi báo Tuổi Trẻ, “bị sa thải” khỏi Sài Gòn Tiếp Thị nên đã “nhào nặn” ra nhiều bài viết mang nội dung “xuyên tạc trắng trợn”. Tác giả cũng cho rằng tự do báo chí ở Việt phải “trong khuôn khổ pháp luật”. □

VIẾT THƯ CHO TRANG

Nhà báo Phạm Đoan Trang, đồng sáng lập viên - biên tập viên của Luật Khoa, bị tuyên án 9 năm tù giam vào ngày 14/12/2021 về tội “tuyên truyền chống nhà nước”.

Đây là bản án bất công và hoàn toàn trái với luật quốc tế về nhân quyền.

Hãy ủng hộ Đoan Trang bằng cách viết thư và gửi cho cô tại địa chỉ:

Phạm nhân Phạm Thị Đoan Trang, Trại giam An Phước, xã An Thái, huyện Phú Giáo, tỉnh Bình Dương.

Hoặc bạn có thể tạo bưu thiếp cho Đoan Trang theo công cụ chúng tôi tạo sẵn trên Google Form tại đây: bit.ly/dearTrang

TOÀN CẢNH: MỐI QUAN HỆ GIỮA NGUYÊN THƯỢNG TÁ ĐOÀN VĂN BÁU VỚI ĐOÀN CỦA THÍCH MINH TUỆ RẠY NÚT

Huỳnh Kha

Một trong những điều gây chú ý nhất trong đoàn bộ hành của Thích Minh Tuệ sang Ấn Độ là sự xuất hiện của nguyên thượng tá công an Đoàn Văn Báu. Chưa đầy hai tháng kể từ ngày đoàn bắt đầu cuộc bộ hành, ông Đoàn Văn Báu có những xung đột nhất định với các thành viên trong đoàn và đỉnh điểm là vào ngày 4/2, ông tuyên bố rời khỏi đoàn.

Có nhiều luồng dư luận trước sự việc. Đáng kể đến là bà Nguyễn Phương Hằng - người đã dẫn đầu luồng ý kiến chỉ trích Thích Minh Tuệ.

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com
ngày 12/02/2025

Ảnh gốc: BBC News tiếng Việt, Đài Á Châu Tự Do. Đồ họa: Thiên Tân / Luật Khoa.

ÔNG ĐOÀN VĂN BÁU RỜI ĐOÀN

Vào ngày 4/2, kênh YouTube “Le Kha Giap” đăng một đoạn video có tên “Ái Luyến Sinh Sầu Ưu - Ái Luyến Sinh Sợ Hối” với độ dài hơn 40 phút. Kênh này là của ông Lê Khả Giáp - một trong những người tháo gài tù của Thích Minh Tuệ.

- Ông Giáp giới thiệu ở đầu video về việc mình, ông Đoàn Văn Báu và một người tên Hùng người sẽ chia tay Thích Minh Tuệ. Ông Báu cũng xuất hiện và chia sẻ về quyết định rời đoàn. Ba người vào chùa chuyện với Thích Minh Tuệ và sau cuộc trò chuyện hơn 10 phút, cả ba tuyên bố rời đi.

- Trong video, ông Báu cho rằng Thích Minh Tuệ đã tìm được người thay thế tên Lê Quang Hà, một cựu trung tá quân đội. Ông Báu cho biết đoàn đã họp để bàn về việc thay thế ông. Tuy nhiên, ông nói nếu người thay thế “không đủ tốt”, cả ba người sẽ quay lại trong vòng 24 giờ. Ngoài ra, ông Báu nói rằng ông bị “mất động lực, không còn niềm tin” để tiếp tục cuộc hành trình.

- Ông Báu lại nhắc đến những điều trong đoàn khiến ông bức xúc mà ông đã chia sẻ trong video đăng trên YouTube vào đêm giao thừa. Ông mong những người “mắc lỗi” sẽ “sám hối”.

- Vào ngày 5/2, ông Lê Khả Giáp đăng tải một video ngắn trên Facebook tên “Tạm Biệt Nhé Đoàn Văn Báu”. Video ngắn ghi

Toàn cảnh: Mối quan hệ giữa nguyên thượng tá Đoàn Văn Báu với đoàn của Thích Minh Tuệ rạn nứt

lại cảnh ông Therawat - một người Thái Lan đã hỗ trợ đoàn của Thích Minh Tuệ - chào “bộ ba” Báu, Giáp, Hùng tại sân bay Thái Lan.

- Từ ngày 6 - 7/2, ông Báu đăng ảnh, video ghi lại cuộc sống đời thường của ông tại Việt Nam. Tuy nhiên, dư luận phát hiện ông Báu và hai người còn lại vẫn ở Thái Lan. Sau đó, ông Báu đã “đính chính” trong một video rằng từ ngày rời đoàn hôm 4/2, ông vẫn ở Thái Lan.

BỐN NGÀY SAU ÔNG BÁU QUAY LẠI

Ngày 8/2, bốn ngày sau khi thông báo rời đoàn, ông Đoàn Văn Báu quay lại gặp Thích Minh Tuệ.

- Đoạn video của BBC News Tiếng Việt ghi lại cảnh ông Báu cùng ông Hùng (không thấy ông Giáp xuất hiện) đi ra từ một chiếc xe ô tô màu trắng.

- Ông Báu đến “đảnh lễ” (chấp tay quỳ lạy) Thích Minh Tuệ tại một gốc cây ở huyện Wichian Buri, tỉnh Phetchabun của Thái Lan. Ông Báu cũng livestream (phát sóng trực tiếp) về cuộc hội ngộ này với tiêu đề “Sám hối” trên kênh YouTube của mình, nhưng chỉ nghe thấy tiếng của ông Báu mà không rõ Thích Minh Tuệ nói gì, chỉ biết là hai người tranh luận về giới luật.

- BBC News Tiếng Việt cũng đưa tin rằng sau hơn ba giờ nói chuyện với Thích Minh Tuệ, ông Báu rời đi và trả lời phỏng vấn các YouTuber trong khoảng 20 phút. Ông Báu tuyên bố sẽ tiếp tục ở lại Thái Lan và “làm thuê cho ông Therawat”.

- Mặc dù khẳng định không can dự đến đoàn nữa sau khi rời đi, nhưng đến ngày 8/2, ông Báu tiếp tục livestream trên Facebook, trong đó cho rằng hiện nay đoàn của Thích Minh Tuệ đang gặp nhiều vấn đề lớn, như (1) quá nhiều YouTuber theo đoàn, (2) quá đông Phật tử Việt Nam tập trung quanh đoàn gây phức tạp về an ninh, (3) số lượng thành viên tăng đoàn quá đông khiến chính quyền Thái Lan quan ngại.

Ông Báu cho biết đã trao đổi với ông Therawat về các “biện pháp khẩn cấp” cho đoàn, như cấm YouTuber tác nghiệp trong ba ngày, tạm dừng giao lưu với Phật tử, và động viên các sư “gây rối” trở về nước.

ÔNG ĐOÀN VĂN BÁU LÀ AI?

Trên báo chí nhà nước, ông Đoàn Văn Báu là một cái tên quen thuộc vì thường xuyên trả lời về tội phạm học và tâm lý tội phạm, ví dụ như: “Cách đối phó với tội phạm tổng tiền bằng clip nhạy cảm”, “Lý giải các vụ ‘thảm án’ 2015”, “Tăng đề

kháng, tiết chế lòng tham trong vòng vây lửa đao mạng”, v.v.

- Trả lời phỏng vấn BBC News Tiếng Việt vào ngày 10/1, ông Đoàn Văn Báu tự giới thiệu là sĩ quan an ninh nhưng đã nghỉ hưu từ tháng 1/2023. Ông từng là giảng viên của Đại học An ninh Nhân dân.

- Ông gia nhập đoàn sau khi biết Thích Minh Tuệ có ý định đi Ấn Độ vào tháng 12/2024. Ông đã xin phép và có văn bản xác nhận từ Công an tỉnh Gia Lai, và cũng đã được gia đình Thích Minh Tuệ chấp thuận.

- Về vai trò “trưởng đoàn”, ông Báu cho biết Thích Minh Tuệ đã tin tưởng giao trách nhiệm cho ông lo thủ tục pháp lý, tổ chức chuyến đi, và đảm bảo an ninh cho đoàn.

- Trước đó, trả lời BBC News Tiếng Việt vào ngày 3/1, Thích Minh Tuệ nói “không biết ông Báu là ai”, “không biết ông Báu là an ninh, quân đội hay người nông dân”, “là Việt cộng hay phản động”, mà chỉ biết ông Báu đã xuất hiện để hỗ trợ đoàn.

- Ông Báu từng tuyên bố rằng nếu thầy Minh Tuệ gặp nguy hiểm đến tính mạng thì ông sẽ tự sát.

- Trong video ngày 31/1, ông nêu hai mục đích tham gia đoàn là bảo vệ sự

chân tu của Thích Minh Tuệ và bảo vệ an ninh trật tự cho Việt Nam cũng như các quốc gia đoàn đi qua. Ông tự nhận mình là người “không bao giờ phản bội Tổ quốc” và sẽ ưu tiên “chọn đất nước” nếu quyền lợi quốc gia bị ảnh hưởng.

- Ông cũng thừa nhận rằng tham gia đoàn sẽ khiến ông “mất nhiều hơn được”, với hai lợi ích là được “hồi hướng công đức” và được Phật tử mến mộ. Tuy nhiên, ông cũng nói rằng sẽ mất ba thứ: (1) sẽ tự sát nếu Thích Minh Tuệ bị nguy hiểm đến tính mạng, (2) bị người đời “phỉ nhổ” và gia đình sẽ không sống yên ổn, (3) trở thành “tội đồ” nếu các thế lực thù địch đưa Thích Minh Tuệ đi tị nạn chính trị.

ÔNG LÊ KHẢ GIÁP, ÔNG HÙNG, ÔNG THERAWAT LÀ AI?

- Ông Lê Khả Giáp là một YouTuber nổi tiếng sinh năm 1994, quê ở Hải Dương. Ông tự nhận là “gã ăn mày xuyên quốc gia” vì sống nhờ vào việc ăn cơm, ngủ, và di chuyển nhờ sự giúp đỡ của người dân địa phương.

Ông Giáp đã có nhiều chuyến bộ hành xuyên qua nhiều nước ở Đông Nam Á và Nam Á như Nepal, Ấn Độ, Pakistan, Afghanistan, Uzbekistan, v.v. Hiện ông Giáp sở hữu kênh YouTube Le Kha Giap

với hơn 1,4 triệu người theo dõi. Vào ngày 2/12/2024, ông tuyên bố sẽ đồng hành cùng Thích Minh Tuệ tới Ấn Độ.

- Ông Hùng (không rõ họ tên, năm sinh, quê quán) là một tình nguyện viên tham gia đoàn của Thích Minh Tuệ. Tuy không có nhiều thông tin về ông Hùng, nhưng ông là một trong “bộ ba” cùng ông Bá và ông Giáp rời đoàn vào ngày 4/2.

- Trong khi đó, Therawat là cái tên còn nhiều bí ẩn. Ông này xuất hiện lần đầu tiên trong một video trên kênh YouTube của ông Lê Khả Giáp vào ngày 4/1 và tiếp tục xuất hiện trong một video đối thoại với đoàn của Thích Minh Tuệ vào ngày 3/2.

Theo thông tin từ các video này, ông Therawat có tên tiếng Việt là Đoàn Văn Tâm, là một người Thái Lan theo đạo Phật và có phát nguyện hỗ trợ Thích Minh Tuệ khi sư tạm trú ở khuôn viên nhà ông.

“BẢN LUẬN TỘI” TRONG ĐÊM GIAO THỪA

Trước khi diễn ra những xung đột dẫn đến việc bộ ba Báu, Giáp, Hùng rời đoàn, vị nguyên thượng tá công an đã đăng một video độc thoại dài hơn một tiếng đồng hồ với tựa đề là “Thông tin quan trọng 30 Tết” (tức, ngày 28/1).

Ngoài video này, ông Báu cũng có đăng thêm một video vào ngày 31/1. Theo đó, ông Báu nói ông và các thành viên khác (Giáp, Hùng) đã có một “cuộc họp căng thẳng” kéo dài hơn ba tiếng đồng hồ với đoàn của Thích Minh Tuệ.

- Trong các video này, ông Báu “vạch tội” từng nhà sư trong đoàn.

- Ông Báu tố sư Minh Tạng và sư An Lạc còn đặt nặng ái dục, gia đình. Cụ thể, hai sư đã nhờ ông Báu đặt vé máy bay cho cha mẹ sư Minh Tạng sang thăm vào mừng Một Tết. Tuy nhiên, ông Giáp đặt nhằm vé khởi hành vào mừng Ba. Vì điều này mà hai sư đã “sân si” ông Báu, dù chính ông là người bỏ tiền và làm thủ tục. Cuối cùng, ông phải hủy vé cũ và đặt lại vé mới cho đúng ý các sư.

Ngoài ra, ông Báu cho rằng các sư tỏ ra không hài lòng với ông khi ông không muốn cho một người phụ nữ “trợ duyên” tên Trinh - được cho là em của sư Minh Tạng sang Thái Lan cùng.

- Ông Báu nói rằng sư Chơn Trí đã “phạm giới” vì muốn mua điện thoại thông minh để học ngoại ngữ và cập nhật kinh sách. Tuy nhiên, ông Báu “phán đoán” điều này tiềm ẩn nhiều nguy cơ liên quan đến việc xin tị nạn chính trị cho Thích Minh Tuệ.

Trong video đăng tải ngày 31/1, ông Báu cho biết đã thấy sư Chơn Trí dùng điện thoại để xin số điện thoại của một số Việt kiều và nhiều người khác. Ông Báu nghi ngờ rằng sư Chơn Trí dùng điện thoại này để đối phó với ông và liên hệ với bên ngoài khi ông không còn theo đoàn nữa.

- Ông Báu tố sư Minh Nhuận đang “phá đoàn”. Ông Báu kể lại rằng trong một buổi sinh hoạt đoàn ở Lào, sư Minh Nhuận là người đầu tiên đề xuất cho phép các YouTuber vào đoàn để “tự do giao lưu, phỏng vấn”. Trước đó, ông Báu đã đề cập đến việc sư Minh Tuệ quyết định bộ hành sang nước ngoài vì lý do “sự hỗn loạn của các YouTuber”. Do đó, ông cho rằng đề xuất của sư Nhuận “gây bất lợi cho đoàn”.

Sư Minh Nhuận cũng đề nghị đoàn được đi khát thực tự do, muốn đi giờ nào thì đi, nghỉ giờ nào thì nghỉ, như thời gian tăng đoàn còn ở Huế, Quảng Trị, trước khi ông Báu, Giáp, Hùng tham gia. Ông Báu cho rằng đây là điều bất thường, vì sư Minh Nhuận mới gia nhập đoàn. Ngoài ra, ông Báu cho rằng sư Minh Nhuận còn nhiều lần ý kiến công việc của ông Báu và có những hành động nhằm phá đoàn.

- Ông Báu khẳng định sư Phúc Giác “nói dối”. Cũng trong buổi sinh hoạt tại Lào, ông Báu tố sư Phúc Giác đã vu khống mình, đăng thông tin lên mạng xã hội rằng sư bị công an bắt và trục xuất. Ông Báu cũng cho rằng từ khi gia nhập đoàn, sư Phúc Giác đã nhiều lần “nói dối”.

Trước đó, theo ông Báu, sư Minh Trí (người bị đau chân) từng dặn dò ông phải “thận trọng với sư Minh Nhuận và sư Phúc Giác” vì các sư này đã nói “nhiều điều không tiện nói”.

Cần lưu ý rằng cho tới nay, các nội dung trên đây đều chỉ là thông tin một chiều mà ông Báu đưa ra.

ÔNG ĐOÀN VĂN BÁU CHẤT VẤN THÍCH MINH TUỆ

Trong video đăng ngày 28/1, ông Báu cũng tường thuật lại ba câu hỏi mà Thích Minh Tuệ đã hỏi ông, gồm (1) Tại sao ông Báu lại có quyền quyết định địa điểm đi khát thực và chỗ nghỉ của mọi người? (2) Ông Báu có phải là người của Ban Tôn giáo Chính phủ, cơ quan công an hay tổ chức của đảng - nhà nước Việt Nam không? Ông Báu đã nghe theo sự chỉ đạo của ai? (3) Tại sao ông Báu lại kiểm duyệt thông tin của các YouTuber, và lý do tại

sao có người được quay livestream, còn người khác lại không?

- Những câu hỏi này được Thích Minh Tuệ xác nhận trong cuộc phỏng vấn với BBC News Tiếng Việt hôm 9/2.

- Đến ngày 31/1, kênh YouTube Le Kha Giap đăng video ghi lại trọn vẹn cuộc đối thoại giữa Thích Minh Tuệ và ông Đoàn Văn Báu khi đoàn đang bộ hành. Trong đó, ông Báu chất vấn Thích Minh Tuệ về nhiều vấn đề, như việc sư Chơn Trí sử dụng điện thoại, âm mưu của sư An Lạc muốn “bắt cóc” Thích Minh Tuệ đi tị nạn chính trị, và ông Báu khẳng định nếu có chứng cứ về việc này, thì “sẽ cho cảnh sát bắt luôn”.

- Ông Báu cũng yêu cầu Thích Minh Tuệ chỉ ra nơi nào trên thế giới có tự do thực sự, và cho rằng “tự do phải nằm trong khuôn khổ”. Sau đó, ông chất vấn Thích Minh Tuệ rằng nếu không giữ được pháp luật, thì làm sao giữ được giới.

Thích Minh Tuệ giải thích rằng giới luật trong đạo Phật rộng lớn hơn luật pháp và nhấn mạnh rằng ông luôn chấp hành nghiêm chỉnh các luật của các quốc gia mà đoàn đi qua. Sau đó, ông Báu làm rõ rằng ông không nói về Thích Minh Tuệ mà đang đề cập đến các sư khác trong đoàn.

THÍCH MINH TUỆ LÀ AI VÀ ÔNG ĐÃ NÓI GÌ VỀ ĐOÀN VĂN BÁU?

Thích Minh Tuệ, tên thật là Lê Anh Tú, sinh năm 1981 tại Hà Tĩnh. Ông là con trai thứ hai trong gia đình có bốn anh em.

- Năm 1994, ông theo gia đình vào Gia Lai lập nghiệp và từng có thời gian ba năm trong quân đội sau khi tốt nghiệp trung học phổ thông. Sau đó, ông học Trung cấp lâm nghiệp Tây Nguyên và làm việc tại một công ty tư nhân ở Phú Yên. Trong quá trình này, ông bắt đầu nghiên cứu kinh sách Phật học và ăn chay. Năm 2015, ông quyết định xuất gia và lấy pháp danh Thích Minh Tuệ.

- Từ năm 2018, Thích Minh Tuệ bắt đầu hành trình đi bộ khất thực theo hạnh đầu đà, và trong sáu năm qua ông đã thực hiện ba chuyến bộ hành từ Nam ra Bắc và ngược lại. Đến tháng 5/2024, ông trở thành hiện tượng trên mạng xã hội khi các video trả lời YouTuber của ông được chia sẻ rộng rãi.

- Thích Minh Tuệ cũng công bố ba bức tâm thư và lên đường sang Ấn Độ - quê hương của Đức Phật. Đoàn bộ hành sẽ bắt đầu từ tỉnh Kon Tum và đi qua các nước Lào, Campuchia, Thái Lan, Myanmar, Bangladesh, v.v.

Trong chuyến bộ hành, Thích Minh Tuệ đã có nhiều lần trả lời phỏng vấn BBC News Tiếng Việt và các YouTuber khác. Ông thường chia sẻ về nhân duyên, nhân quả, và các giới luật trong đạo Phật. Trong một số video, ông cũng có nêu quan điểm về ông Đoàn Văn Báu khi người ghi hình đặt câu hỏi.

- Vào ngày 9/2, BBC News Tiếng Việt phỏng vấn Thích Minh Tuệ sau khi “bộ ba” Báu, Giáp, Hùng rời đoàn bộ hành.

- Thích Minh Tuệ cho rằng mình không nắm bắt thông tin nên không biết bộ ba này đã nói những điều gì về mình lên mạng xã hội.

- Về ông Báu, Thích Minh Tuệ cho biết không muốn can thiệp về nội dung mà ông Báu đăng tải: “[...] Thầy Báu muốn đưa gì trên kênh YouTube thì ông đưa [...] Ông nói xấu người thì bị người nói xấu lại, ông hại người thì bị người hại lại, ông giúp người thì được người giúp lại [...] đó là việc nhân quả.”

- Về khả năng bị đưa đi tị nạn chính trị mà ông Báu đã nhiều lần đề cập, Thích Minh Tuệ cho biết ông không có “phương án chống đối hay đề phòng” gì cả. Ông chỉ tập trung vào việc tu học và cho rằng mọi việc khác không liên quan đến mình. Thích Minh Tuệ cũng cho rằng việc gia nhập đoàn chỉ cần người đó đủ sức khỏe, giấy tờ hợp pháp, và kiên trì tu học, còn các vấn đề khác ông không quan tâm. Trước đó, ông

Toàn cảnh: Mối quan hệ giữa nguyên thượng tá Đoàn Văn Báu với đoàn của Thích Minh Tuệ rạn nứt

Báu đưa ra yêu cầu phải họp nội bộ trước với các sư để đưa ra quyết định “sư nào được đi cùng, sư nào không được”.

- Về quyền hạn của ông Báu trong đoàn, Thích Minh Tuệ khẳng định ông Báu “không có khả năng cho ai cái này, không cho ai cái khác”, và với ông, mọi thứ trong đoàn đều là “hữu duyên”. Thích Minh Tuệ cũng chia sẻ rằng trước đó không có kế hoạch thay thế ông Báu trong đoàn. Ông cũng cho rằng mình chưa đủ “đức hạnh” để được ông Báu hỗ trợ và mong muốn những người giúp mình không kể công hay nói gì, dù người đó có giúp được hay không.

- Khi phóng viên BBC News Tiếng Việt nêu lại việc ông Báu đã lên mạng xã hội “nói xấu” đoàn, Thích Minh Tuệ đáp lại rằng ông luôn “hoan hỉ, vui vẻ” và mong rằng ông Báu cùng những người liên quan sẽ tìm được hạnh phúc. Ông khẳng định việc tu học theo hạnh đầu đà của mình vẫn diễn ra bình thường và không phụ thuộc vào bất kỳ ai.

- Ngày 10/2, ông Báu tiếp tục đăng video, trong đó phát lại cuộc gọi giữa ông và Thích Minh Tuệ. Trong cuộc gọi, Thích Minh Tuệ nhờ ông Báu hỗ trợ tiếp tục vấn đề visa cho các sư trong đoàn, vì trước đó ông Báu đã làm thủ tục giấy tờ cho tất cả các thành viên. Ông Báu hứa sẽ quay lại đoàn vào ngày 14/2 để hoàn tất công việc này. Ông Báu cũng nói rằng mình “cầu xin” các sư “ban phước” không

nói gì về mình nữa, đồng thời khẳng định tình cảm thầy trò với Thích Minh Tuệ vẫn không thay đổi, và khi Thích Minh Tuệ cần, ông sẵn sàng quay lại hỗ trợ.

NHỮNG LUỒNG Ý KIẾN

Chúng tôi ghi nhận có một số luồng ý kiến phổ biến về Đoàn Văn Báu và Thích Minh Tuệ.

- Thứ nhất, ủng hộ ông Báu. Hiện tại, ông Báu sở hữu kênh Facebook có 961.000 lượt theo dõi, kênh YouTube “Đoàn Văn Báu - Về miền đất Phật” với hơn 514.000 lượt đăng ký. Mỗi video của ông Báu thu hút hàng ngàn tới chục ngàn bình luận và đa số là ủng hộ ông Báu.

Ngoài ra, trên Facebook còn có nhiều nhóm có từ vài chục ngàn đến hàng trăm ngàn thành viên được lập ra để viết bài ủng hộ ông Báu, như “Về Miền Đất Phật - Thầy Minh Tuệ - Đoàn Văn Báu - Lê Khả Giáp”, “Ủng Hộ Anh Đoàn Văn Báu (Achan Báu)”, “Yêu Mến Đoàn Văn Báu”, v.v.

- Thứ hai, tẩy chay Thích Minh Tuệ và các sư khác vì phạm giới và “sân si”. Đi đầu luồng dư luận này là bà Nguyễn Phương Hằng - một doanh nhân và cự tu nhân.

Bà Nguyễn Phương Hằng đã nhiều lần công kích Thích Minh Tuệ trong các buổi livestream của mình. Trong một video mà

một fanpage của bà Hằng đăng tải vào ngày 9/2, bà Hằng nói Thích Minh Tuệ không “tu ngày nào, chỉ là tu hủ” và “đã làm nhục cả đất nước, nhục luôn cả Giáo hội Phật giáo Việt Nam”.

Bà Hằng cũng cho rằng Thích Minh Tuệ chỉ “đang tạo ra vở kịch” để được nổi tiếng. Cần lưu ý rằng video này chưa được xác định có phải là bà Hằng nói vào đúng ngày 9/2 hay không, tuy nhiên, trong video, bà Hằng có nhắc đến chuyện ông Báu về nước. Trước đó, hồi tháng 10/2024, bà Hằng từng muốn “quất sư Minh Tuệ không trượt phát nào”.

- Thứ ba, tẩy chay ông Báu và chất vấn những gì ông Báu nói.

Nhiều cộng đồng ủng hộ Thích Minh Tuệ đăng tải bài viết, thảo luận về việc không đồng tình với những hành động của ông Báu đối đoàn cũng như phát ngôn của ông Báu. Một số cộng đồng tiêu biểu có thể kể đến như: “Hội Yêu Quý Thầy Thích Minh Tuệ”, “Thầy Thích Minh Tuệ”, “Hành Trình Thầy Thích Minh Tuệ”, v.v.

Bên cạnh đó, đội ngũ YouTuber luôn túc trực cùng hành trình của Thích Minh Tuệ như Vũ Thế Dũng, Tuấn container, Nhịp Sống News, TD Media, v.v., cũng đăng tải một số video phản biện ông Báu.

Hiện nay, các tờ báo nhà nước hầu như không còn đăng bài về Thích Minh Tuệ nữa. Trong khi đó, các tờ báo độc lập tổ

chức buổi phỏng vấn với Thích Minh Tuệ như BBC News Tiếng Việt. Liên quan đến video “luận tội” các sư của ông Báu, RFA có bài Giao thừa Ất Tỵ, Minh Tuệ khai thị, Báu lộ hình Hồ ly, v.v.

Một số trí thức cũng nêu quan điểm về những phát ngôn của ông Báu như Giáo sư Mạc Văn Trang, bác sĩ Võ Xuân, nhà giáo Thái Hạo, v.v.

Đơn cử, vào ngày 6/2, nhà giáo Thái Hạo viết: “[...] ông Báu, sau một thời gian ‘cho tất cả lên sóng’ thì đã tạo ra được một ‘quần chúng’ của riêng mình [...] ông Báu không những không giúp gì để đoàn thể ấy trở nên tốt hơn, thuận lợi hơn, thành công hơn, mà ngược lại, chia rẽ và làm lung lạc những giá trị đang cần củng cố và xây dựng trong lòng người vốn đã quá nhiều mất mát.” □

LUẬT KHOA 360

NEW ZEALAND CÓ THỂ DẪN ĐỘ HAI QUAN CHỨC VIỆT NAM BỊ CÁO BUỘC TẤN CÔNG TÌNH DỤC?

TRỌNG PHỤNG

*

*Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 11/02/2025.*

*Nhà hàng Sài Gòn ở thủ đô Wellington, nơi xảy ra vụ việc; Cảnh sát Richard Chambers.
Ảnh: NZ Herald.*

New Zealand đang tìm cách dẫn độ hai quan chức Việt Nam bị cáo buộc tấn công tình dục trong chuyến thăm của Thủ tướng Phạm Minh Chính vào tháng 3/2024. Hiện tại, chính quyền Việt Nam và các cơ quan truyền thông nhà nước vẫn chưa có bất kỳ phản hồi nào về vụ việc này.

DIỄN BIẾN VỤ VIỆC

Vào ngày 7/2/2025, tờ NZ Herald của New Zealand đưa tin về việc cảnh sát nước này đang chuẩn bị hồ sơ dẫn độ đối với hai quan chức Việt Nam. Hai người này bị cáo buộc tấn công tình dục hai nhân viên tại một nhà hàng ở Wellington vào tháng 3/2024.

- Sự việc chỉ được biết đến rộng rãi khi trang Stuff.co.nz vào ngày 11/12/2024 đăng bài phỏng vấn với một trong hai nạn nhân, Alison Cook (khi đó 19 tuổi).

- Theo lời kể của Cook, cô và một đồng nghiệp khác đã bị tấn công tình dục trong một phòng karaoke riêng tại nhà hàng nơi họ làm việc. Hai người đàn ông đã kéo họ vào lòng, ép họ vào tường và sờ soạng. Cook cho biết cô bị buộc phải uống rượu và tin rằng mình đã bị chuốc thuốc. Cô cũng cho biết mình đã bị thương trong vụ tấn công. Cả hai nạn nhân đã báo cáo sự việc cho cơ quan chức năng vào ngày hôm sau.

- Sự việc này xảy ra chỉ một tuần trước chuyến thăm của Thủ tướng Phạm Minh Chính đến New Zealand.

- Hai quan chức bị cáo buộc được cho là có liên hệ với lực lượng công an Việt Nam. Trong thời gian ở New Zealand, họ đã gặp gỡ các sĩ quan tại một trường đào tạo cảnh sát gần Wellington. Họ cũng dùng bữa tại một nhà hàng mang thương hiệu Việt Nam - nơi hai nạn nhân làm việc.

- Cảnh sát New Zealand tin rằng hai nữ nhân viên đã bị tấn công tình dục khi đang làm việc. Nếu hai nghi phạm vẫn còn ở New Zealand, họ sẽ bị truy tố với tội danh tấn công tình dục và đối mặt với mức án lên đến bảy năm tù.

- Tuy nhiên, hai nghi phạm đã rời khỏi New Zealand trước khi nhà chức trách nước này xác định được danh tính.

- Alison Cook kêu gọi chính quyền New Zealand yêu cầu Việt Nam đưa hai người đàn ông trở lại để chịu trách nhiệm trước pháp luật. Cô lo ngại nếu vụ việc không được giải quyết thì sẽ tạo ra một tiền lệ xấu, rằng việc phạm tội tình dục ở New Zealand có thể được bỏ qua nếu nghi phạm rời khỏi đất nước.

- Sau khi thông tin này được công khai, Đại sứ quán Việt Nam tại Wellington và nhà hàng nơi các nạn nhân làm việc vẫn chưa đưa ra bình luận.

DẪN ĐỘ LÀ GÌ?

Theo Britannica, dẫn độ là quá trình một quốc gia chuyển giao cá nhân bị truy nã hoặc đã bị kết án hình sự cho một quốc gia khác để xét xử hoặc thi hành án.

- Việc dẫn độ thường dựa trên các hiệp ước giữa các quốc gia. Mục tiêu của dẫn độ nhằm ngăn chặn tội phạm trốn tránh trách nhiệm pháp lý bằng cách chạy sang nước khác. Hiệp ước song phương về dẫn độ (bilateral treaty on extradition) sẽ quy định điều kiện, đối tượng, phạm vi áp dụng và quy trình dẫn độ.

- Điều 32 của Luật Tương trợ Tư pháp năm 2007 cũng định nghĩa dẫn độ là việc một nước chuyển giao cho quốc gia khác người có hành vi phạm tội hoặc đã bị kết án hình sự đang có mặt trên lãnh thổ nước mình, để quốc gia được chuyển giao tiến hành truy cứu trách nhiệm hình sự hoặc thi hành án đối với người đó.

- Theo báo Tiền Phong, tính tới tháng 10/2024, Việt Nam đã là thành viên của 22 điều ước quốc tế và ký kết 10 hiệp định tương trợ tư pháp song phương có quy định về dẫn độ, cùng với 18 hiệp định song phương về dẫn độ. Một số quốc gia có thể kể đến là Mông Cổ, Mozambique, Kazakhstan, Campuchia, Pháp, Úc, Trung Quốc, Ấn Độ, Tây Ban Nha, Algeria, Hungary, Indonesia, Sri Lanka, Argentina, Iran, Ý, v.v.

NEW ZEALAND CÓ THỂ DẪN ĐỘ HAI NGHI PHẠM KHÔNG?

New Zealand đang tìm cách.

- Hiện nay, New Zealand và Việt Nam không có hiệp ước dẫn độ song phương, tức, New Zealand không thể bắt buộc Việt Nam giao nộp nghi phạm.

- Cảnh sát New Zealand vẫn đang xem xét tất cả các phương án có thể, bao gồm việc chuẩn bị hồ sơ dẫn độ và duy trì liên lạc với phía Việt Nam. Ngoài ra, cảnh sát cũng đã đặt cảnh báo tại biên giới để được thông báo và có thể hành động nếu các nghi phạm quay lại nước này.

- Quan điểm của giới chức New Zealand là sẽ nỗ lực thực hiện việc này nhằm đảm bảo quyền lợi cho người khiếu nại cũng như đảm bảo công lý được thực thi.

- Thực tế, trong một số trường hợp đặc biệt, hai nước chưa có hiệp định dẫn độ song phương vẫn có thể đàm phán dẫn độ trên cơ sở luật pháp quốc tế và các thỏa thuận hợp tác khác. Gần đây nhất, vào ngày 30/9/2024, tòa án ở Thái Lan đã chấp thuận yêu cầu dẫn độ của Việt Nam đối với nhà hoạt động người Thượng Y Quynh Bđập mặc dù hai nước chưa có hiệp định song phương về dẫn độ. Hai quan chức bị cáo buộc được cho là có liên hệ với lực lượng công an Việt Nam. Trong thời gian ở New Zealand, họ đã gặp gỡ các sĩ quan tại một

trường đào tạo cảnh sát gần Wellington. Họ cũng dùng bữa tại một nhà hàng mang thương hiệu Việt Nam - nơi hai nạn nhân làm việc.

- Tuy vậy, việc dẫn độ công dân Việt Nam từ Việt Nam gặp phải trở ngại pháp lý đáng kể, nếu không muốn nói là gần như không thể. Khoản 1a, Điều 35 của Luật Tương trợ Tư pháp về “từ chối dẫn độ cho nước ngoài” quy định rằng cơ quan tiến hành tố tụng có thẩm quyền của Việt Nam từ chối dẫn độ nếu “người bị yêu cầu dẫn độ là công dân Việt Nam”.

- New Zealand có thể yêu cầu Việt Nam truy cứu trách nhiệm hình sự đối với công dân Việt Nam mà họ từ chối dẫn độ, nhưng cơ sở pháp lý cho yêu cầu này còn chưa rõ ràng.

- Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015 cũng có các điều khoản về truy cứu trách nhiệm hình sự đối với công dân Việt Nam bị từ chối dẫn độ.

Điều 498 về “xử lý trường hợp từ chối dẫn độ công dân Việt Nam” quy định: Theo yêu cầu của cơ quan có thẩm quyền của nước ngoài, cơ quan có thẩm quyền của Việt Nam có trách nhiệm xem xét để truy cứu trách nhiệm hình sự hoặc cho thi hành bản án, quyết định hình sự của Tòa án nước ngoài đối với công dân Việt Nam bị từ chối dẫn độ.

Đặc biệt, Khoản 1 của điều luật này quy định: Trong thời hạn 10 ngày kể từ ngày ra quyết định từ chối dẫn độ công dân

Việt Nam theo yêu cầu của cơ quan có thẩm quyền của nước ngoài, tòa án đã ra quyết định từ chối dẫn độ chuyển hồ sơ và các tài liệu kèm theo của nước ngoài đến Viện kiểm sát Nhân dân Tối cao để xem xét việc truy cứu trách nhiệm hình sự.

Điểm đặc biệt trong điều khoản này là dù Việt Nam có thể từ chối dẫn độ nhưng vẫn phải xem xét truy cứu trách nhiệm hình sự của người đó tại nước mình.

Tuy nhiên, điều khoản này cũng chưa chắc đã được áp dụng.

Bộ Công an đang soạn thảo Luật Dẫn độ, dự kiến trình lên Chính phủ vào tháng 1/2025. Theo dự thảo, Bộ Công an là cơ quan cấp trung ương về hoạt động dẫn độ.

Dự thảo cũng quy định các trường hợp mà Việt Nam sẽ từ chối dẫn độ cho nước ngoài như người bị yêu cầu dẫn độ là công dân Việt Nam, hết thời hiệu truy cứu trách nhiệm hình sự, v.v.

Đáng lưu ý, nếu có căn cứ chắc chắn người bị yêu cầu dẫn độ thuộc trường hợp bắt buộc từ chối dẫn độ, Bộ Công an sẽ ra thông báo từ chối dẫn độ mà không cần Tòa án Nhân dân có thẩm quyền xem xét, thụ lý hồ sơ.

Liệu quốc tịch Việt Nam có được xem là một “căn cứ chắc chắn” để cơ quan công an từ chối dẫn độ? Điều này phải chờ đến khi Quốc hội thông qua văn bản chính thức của Luật Dẫn độ.

KHÔNG PHẢI LÀ TAI NẠN CHÍNH TRỊ ĐẦU TIÊN...

Đây không phải là lần đầu tiên quan chức của Việt Nam bị cáo buộc lạm dụng tình dục ở nước ngoài.

- Vào tháng 11/2024, tức một tháng trước khi sự việc diễn ra tại New Zealand được báo chí quốc tế đưa tin rộng rãi, một cán bộ an ninh thấp từng Chủ tịch nước Lương Cường, tên “Lai Dac Tuan”, đã bị Chile trục xuất vì cáo buộc lạm dụng tình dục. Sự việc này xảy ra ngay trong chuyến thăm của ông Lương Cường đến Chile.

- Nạn nhân là nữ nhân viên khách sạn Sheraton tại thủ đô Santiago - nơi đoàn đại biểu lưu trú. Theo lời khai, sau khi cô mang đồ uống lên phòng, ông “Lai Dac Tuan” chỉ mặc đồ lót, đã đóng cửa và yêu cầu cô massage cho mình.

- Cảnh sát Chile đã bắt giữ ông “Lai Dac Tuan” ngay trong đêm 10/11. Ngày hôm sau, tòa án Chile quyết định trục xuất ông và cấm nhập cảnh trong hai năm.

- Bộ Ngoại giao Chile đã xác nhận vụ việc và cho biết Bộ trưởng Ngoại giao Việt Nam Bùi Thanh Sơn đã xin lỗi và cam kết hợp tác giải quyết.

... và cũng không phải lần đầu Việt Nam dính tai tiếng trước quốc tế về tấn công tình dục

Hồi tháng 6/2022, một cô gái 17 tuổi người Anh đã tố cáo diễn viên Hồng Đăng và nhạc sĩ Hồ Hoài Anh về hành vi tấn công tình dục tại một khách sạn trên đảo Mallorca, Tây Ban Nha.

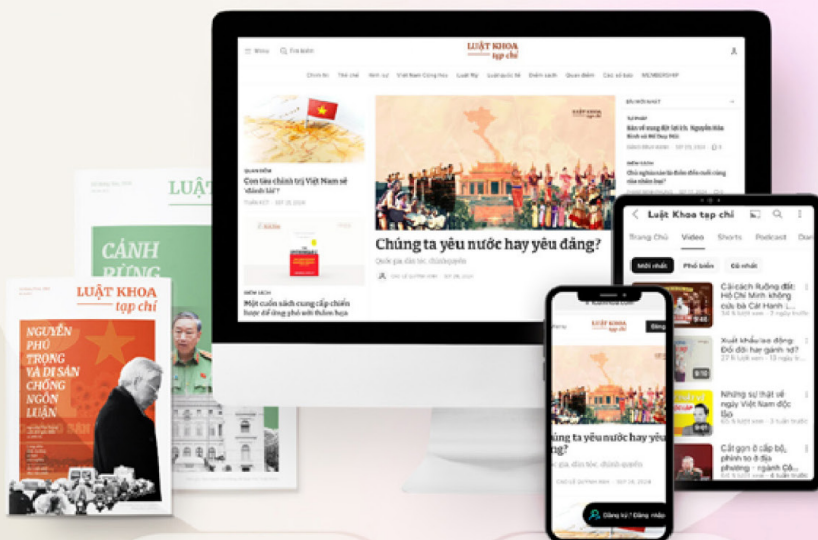
- Cả hai nghệ sĩ đã bị bắt giữ và bị cảnh sát địa phương thẩm vấn. Ngoài ra, sự việc này đã ảnh hưởng không nhỏ đến danh tiếng và sự nghiệp của hai người trong một thời gian dài.

- Tuy nhiên, đến tháng 7/2024, Tòa án Palma de Mallorca đã ra phán quyết đình chỉ vụ án do không tìm thấy đủ bằng chứng chứng minh hành vi phạm tội của họ. □

LÀM BÁO ĐỘC LẬP KHÔNG SỢ AI KHÔNG NINH AI

Chúng tôi nguyện làm báo chính trực, đàng hoàng, và vô vị lợi.
Kiểm duyệt không có chỗ ở đây.

Ngay lúc này, bạn có thể ủng hộ sứ mệnh làm báo độc lập
của chúng tôi bằng cách mua báo hoặc đóng góp.

MEMBER

\$2

1 THÁNG

SUPPORTER

\$5

1 THÁNG

ĐĂNG KÝ NGAY

www.luatkhoa.com

NHỮNG ĐIỀU CẦN BIẾT VỀ CHIẾN TRANH BIÊN GIỚI VIỆT – TRUNG 1979

Luật Khoa

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 17/02/2022.

*Nguồn ảnh: Getty Images, VnExpress, AP Photo, Bettmann/
CORBIS, Flickr. Đồ họa: Luật Khoa.*

1. THÔNG TIN SƠ LƯỢC

Rạng sáng 17/2/1979, tức ngày 21 tháng Giêng năm Kỷ Mùi, Trung Quốc cho hàng trăm nghìn quân tấn công vào 6 tỉnh dọc biên giới phía Bắc Việt Nam, bao gồm Lai Châu, Lào Cai, Hà Giang, Cao Bằng, Lạng Sơn và Quảng Ninh.

Theo các dữ liệu phổ biến, số quân lính Trung Quốc lên đến hơn 600 nghìn, cùng với khoảng 400 xe tăng, xe bọc thép và hơn 1.500 khẩu pháo. [1] [10]

Cuộc chiến chính thức kéo dài 30 ngày. Đến ngày 18/3/1979, Trung Quốc rút quân khỏi Việt Nam (một số trang tiếng Anh ghi Trung Quốc rút quân vào ngày 16/3). Dù vậy, các cuộc tấn công quy mô nhỏ vẫn tiếp diễn đến tận 10 năm sau đó.

Kết quả: Cả hai phía đều tuyên bố chiến thắng. Các con số thương vong chính xác không được công bố, mỗi bên đều có xu hướng giảm con số phía bên mình và tăng con số phía đối phương. Theo một ước tính của giới nghiên cứu phương Tây được dẫn lại trên tờ Time, Trung Quốc mất ít nhất 20 nghìn người, trong khi số người tử vong tại Việt Nam là dưới 10 nghìn. [2]

2. QUYẾT TÂM TÀN PHÁ CỦA TRUNG QUỐC

Quân Trung Quốc áp dụng chiến thuật “tiêu thổ” (scorched-earth policy), tức là

đặt mục tiêu hủy hoại tất cả những gì mà họ cho là có lợi cho kẻ thù. Đây là sách lược mà Trung Quốc sử dụng trong Chiến tranh Triều Tiên 1950. [1]

Đoàn quân đông đảo của Trung Quốc vì thế phá hủy mọi thứ họ gặp trên đường, chiếm đóng các khu dân cư, giết hại thường dân. Cuộc chiến dù ngắn, nhưng sự hủy hoại của nó lại khủng khiếp.

Phía Việt Nam tuyên bố có đến hàng chục nghìn thường dân đã bị giết hại. [3] Không thể kiểm chứng con số này, nhưng có nhiều lời kể của nhân chứng về việc trẻ em và phụ nữ mang thai đã bị quân Trung Quốc giết hại và ném xuống giếng. [4] Nhiều thị xã bị hủy diệt hoàn toàn.

3. LÝ DO CỦA CUỘC CHIẾN

Lý do phổ biến nhất được đưa ra là Trung Quốc “muốn dạy cho Việt Nam một bài học”, trích dẫn câu nói của Đặng Tiểu Bình trong cuộc họp riêng của ông này với Tổng thống Mỹ Jimmy Carter về vấn đề Việt Nam vào tháng 1/1979 tại Washington. [5]

Phía Trung Quốc muốn bắt tay với Mỹ để chống lại Liên Xô. Đặng Tiểu Bình gọi việc “Việt Nam xâm lược Campuchia” là tiếp tay cho chủ nghĩa bá quyền của Liên Xô. Ông bày tỏ ý định sẽ đưa quân vào để trừng phạt Việt Nam. [6]

Theo nhà ngoại giao Trần Quang Cơ, Việt Nam đã “không khôn ngoan” trong việc

cân bằng quan hệ giữa Liên Xô và Trung Quốc. Các động thái ngả về phía Liên Xô - kẻ thù lớn nhất của Trung Quốc lúc đó, cùng với chính sách hà khắc với người Hoa trong nước đã tạo thành cơ để Trung Quốc tấn công. Trong khi đó, việc dính líu sâu và lâu vào vấn đề Campuchia khiến Việt Nam mất đi sự ủng hộ của khu vực ASEAN, đồng thời để tuột mất cơ hội bình thường hóa quan hệ ngoại giao với Mỹ. [6]

4. ỨNG XỬ CỦA VIỆT NAM

Việt Nam cho rằng Trung Quốc đã tiếp tay cho các hành động của Pol Pot, xâm phạm tình hữu nghị của hai nước và dựng lên sự kiện nạn Kiều để làm cơ tấn công Việt Nam. Phía Việt Nam tuyên bố chiến thắng cuộc chiến năm 1979, bảo vệ thành công biên giới phía Bắc. [7]

Trong phần lời nói đầu của Hiến pháp năm 1980, Việt Nam gọi Trung Quốc là “bọn bá quyền xâm lược”. Câu này được bỏ đi vào năm 1988, khi hai nước tiến đến bình thường hóa quan hệ ngoại giao. [8]

Sau khi bình thường hóa quan hệ năm 1991, Việt Nam tránh nhắc đến sự kiện này. Mọi chuyện chỉ thay đổi khi căng thẳng giữa Việt Nam và Trung Quốc trên Biển Đông dâng cao. Năm 2016, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang trở thành chủ tịch nước đầu tiên công khai tưởng niệm cuộc chiến. Đến năm 2019, dịp kỷ niệm 40

năm, sách báo về cuộc chiến bắt đầu xuất hiện, cùng với lời kêu gọi sửa đổi sách giáo khoa để viết chi tiết hơn về cuộc chiến này. Các cựu chiến binh lên tiếng mạnh mẽ để đòi công bằng cho những người đã hy sinh trong cuộc chiến. [1] [7]

5. QUAN ĐIỂM QUỐC TẾ

Ngày nay, Trung Quốc vẫn gọi cuộc chiến 1979 là động thái “tự vệ” trước Việt Nam. Bộ máy tuyên truyền của nước này thuyết phục công chúng rằng Trung Quốc là phe chính nghĩa, và đã bảo vệ thành công đất nước. [9]

Theo The Diplomat, giới nghiên cứu phương Tây đã đồng thuận rằng Trung Quốc mới là bên gây hấn, với bằng chứng rõ rệt rằng gần như toàn bộ khu vực chiến sự nằm ở phía lãnh thổ Việt Nam. [1]

Nhiều học giả cho rằng cuộc chiến là một thất bại của phía Trung Quốc ở ba phương diện: (1) không khiến Việt Nam rút quân khỏi Campuchia, (2) không làm tổn hại nhiều đến quân lực chính của Việt Nam, vì lực lượng tham chiến phía Việt Nam phần lớn là dân quân tự vệ, và (3) không thuyết phục được Mỹ tham gia liên minh chống Liên Xô.

Đối với mục tiêu phá hoại miền Bắc Việt Nam, có thể nói Trung Quốc đã thành công, tuy nhiên, họ phải mất thời gian đến vài tuần, thay vì vài ngày như dự định.

6. ĐỌC THÊM VỀ CUỘC CHIẾN

- “Hồi ức và suy nghĩ”, hồi ký của nhà ngoại giao Trần Quang Cơ. Link tải.
- “Biên giới 1979 trước biển người phương Bắc” – Phóng sự đặc biệt của báo điện tử VnExpress.
- “Những mùa xuân con không về” – Tập bút ký về Chiến tranh Biên giới 1979, Nhiều tác giả, Nhà xuất bản Trẻ 2019
- “The bitter legacy of the 1979 China – Vietnam war”, Nguyễn Minh Quang, đăng trên tạp chí The Diplomat ngày 23/2/2017.
- “Bên thắng cuộc - Quyển I: Giải phóng”, chương 4: Vụ Nạn kiều
- Bài viết tổng hợp các nguồn tư liệu về cuộc chiến trên Luật Khoa: “Chiến tranh biên giới phía Bắc 1979: Đọc gì về một cuộc chiến bị lãng quên?” □

LUẬT BÁO CHÍ 2016 SỬA ĐỔI: XUẤT HIỆN MÔ HÌNH ‘TỔ HỢP BÁO CHÍ TRUYỀN THÔNG’

Huỳnh Kha & Hiếu Mạnh

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 24/02/2025.

Ảnh gốc: Minh Sơn / TTXVN. Đồ họa: Thiên Tân / Luật Khoa.

Với mục tiêu thể chế hóa chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản, quan điểm sửa đổi Luật Báo chí năm 2016 là tiếp tục biến báo đài thành một công cụ tuyên truyền của đảng - nhà nước. Tuy nhiên, trong dự thảo luật xuất hiện một khái niệm mới.

LUẬT BÁO CHÍ NĂM 2016 SỬA ĐỔI: KHÔNG LẠM DỤNG QUYỀN TỰ DO NGÔN LUẬN

Ngày 10/2, website của Chính phủ đăng toàn văn dự thảo Luật Báo chí (sửa đổi). Bộ Thông tin và Truyền thông (Bộ TT-TT) - cơ quan tham mưu sửa đổi luật này - đã lấy ý kiến của người dân đối với dự thảo.

Hiện nay, Bộ TT-TT đã bị sáp nhập về Bộ Khoa học và Công nghệ, riêng chức năng quản lý báo chí được chuyển giao về cho Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch.

Lý do sửa đổi, theo Bộ TT-TT, là Luật Báo chí năm 2016 có nhiều quy định “bộc lộ hạn chế, bất cập, chưa đáp ứng nhu cầu thực tiễn”.

Theo đó, Luật Báo chí năm 2016 sẽ được sửa đổi, bổ sung dựa trên năm quan điểm chính:

1. Báo chí tiếp tục vai trò là cơ quan ngôn luận của Đảng Cộng sản và nhà nước.
2. Các vấn đề liên quan quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí của người dân và cơ chế đảm bảo không lạm dụng các quyền này để xâm phạm lợi ích của nhà nước.
3. Các quy định phải đảm bảo về yêu cầu “đổi mới tư duy” trong xây dựng pháp luật theo chỉ đạo của tổng bí thư Đảng Cộng sản, chủ tịch Quốc hội, thủ tướng Chính phủ, là “vừa bảo đảm yêu cầu quản lý nhà nước, vừa khuyến khích sáng tạo”.
4. Đảm bảo báo chí phát triển phù hợp xu hướng công nghệ và điều kiện chính trị, kinh tế - xã hội ở Việt Nam.
5. Phân cấp, phân quyền trong công tác quản lý nhà nước về báo chí.

Bố cục của dự thảo gồm có năm chương, 53 điều (giảm một chương, tám điều so với Luật Báo chí năm 2016).

Sau phiên họp chuyên đề về xây dựng pháp luật diễn ra vào ngày 11/12/2024, dự thảo Luật Báo chí sửa đổi sẽ được Chính phủ xem xét, quyết định việc trình Quốc hội. Dự kiến, dự thảo này sẽ được trình Quốc hội tại kỳ họp thứ chín (tháng 5/2025) và thông qua tại kỳ họp thứ 10 (tháng 10/2025).

NHỮNG ĐIỂM NỔI BẬT TRONG DỰ THẢO LUẬT BÁO CHÍ SỬA ĐỔI

Điều chỉnh các khái niệm liên quan đến hoạt động báo chí trên không gian mạng

Theo dự thảo, kênh nội dung của cơ quan báo chí trên không gian mạng cũng được xem là sản phẩm thông tin báo chí. Ngoài ra, mạng xã hội (social network), tổ hợp truyền thông báo chí, cơ quan truyền thông chủ lực đa phương tiện cũng được bổ sung làm đối tượng điều chỉnh.

Dự thảo cũng định nghĩa lại vai trò của trang thông tin điện tử tổng hợp là chỉ cung cấp các thông tin đã được đăng, phát trên báo chí hoặc trang thông tin điện tử của các tổ chức đảng, cơ quan nhà nước theo quy định pháp luật về báo chí, sở hữu trí tuệ.

Quy định mới về mô hình “tổ hợp báo chí truyền thông”

Lần đầu tiên, khái niệm “tổ hợp báo chí truyền thông” được đưa vào dự thảo Luật Báo chí năm 2016, tại Khoản 16, Điều 3.

Theo đó, tổ hợp báo chí truyền thông được định nghĩa là cơ quan báo chí có nhiều cơ quan báo chí, doanh nghiệp trực thuộc.

Tại Khoản 5, Điều 14 quy định cơ quan báo chí hoạt động theo mô hình này sẽ “có

cơ chế tài chính, tiền lương như doanh nghiệp” và “được góp vốn tại doanh nghiệp” (hiện nay, công nhân, viên chức, và người lao động tại các cơ quan báo đài được tính lương do nhà nước quy định, tức, hưởng lương cơ sở).

Trong một báo cáo gần đây, Ban Tuyên giáo Trung ương Đảng Cộng sản cũng đề cập đến việc nghiên cứu thí điểm mô hình tổ hợp báo chí, truyền thông tại Hà Nội và TP. HCM, sau khi cả nước tiến hành “cuộc đại phẫu” bộ máy nhà nước.

Nêu trong báo cáo tổng kết thi hành Luật Báo chí 2016, Bộ TT-TT cho rằng mô hình tổ hợp báo chí này đã được nhiều nước trên thế giới áp dụng, nhất là Trung Quốc. Do Trung Quốc có “thể chế chính trị, kinh tế, xã hội” có nét “tương đồng” với Việt Nam nên “mô hình tập đoàn báo chí của Trung Quốc là kinh nghiệm quý báu” để Việt Nam học tập, phát triển.

Trước đó, theo Quyết định số 531/QĐ ngày 4/4/2021, Bộ TT-TT đã lên phương án trong năm 2025 sẽ sửa đổi, bổ sung Luật Báo chí năm 2016, đồng thời cho thí điểm thực hiện “mô hình trung tâm báo chí - truyền thông” hoặc “tổ hợp báo chí - truyền thông”.

Giám sát không gian mạng

Một điểm mới khác trong dự thảo Luật Báo chí (sửa đổi) lần này là có thêm các quy định về giám sát báo chí trên không gian mạng cũng như đầu tư các công cụ thực hiện công tác này.

Ảnh gốc chưa xác định rõ nguồn, được trích từ bài viết “Nỗi niềm người làm truyền hình ngày đài dừng phát sóng” trên Báo VnExpress (bài viết này hiện đã bị gỡ bỏ).

Cụ thể, Điều 30 quy định hoạt động trên không gian mạng của cơ quan báo chí phải tuân thủ pháp luật về báo chí, an ninh mạng.

Nhà nước sẽ đầu tư các “công cụ số” để giám sát, quản lý báo chí trên không gian mạng.

Ngoài ra, trang thông tin điện tử tổng hợp, mạng xã hội nếu muốn dùng sản phẩm thông tin của các báo đài thì phải có sự “thỏa thuận”.

Thu hẹp đối tượng được cấp thẻ nhà báo

Đáng chú ý, dự thảo luật lần này siết diện được cấp thẻ nhà báo.

Những người được xét cấp thẻ nhà báo là phóng viên, biên tập viên làm việc trong các cơ quan báo chí. Thời hạn sử dụng thẻ nhà báo là năm năm, tính từ ngày cấp thẻ.

Tuy nhiên, những người làm việc tại tạp chí khoa học, không được cấp thẻ nhà báo (Khoản 1, Điều 29 của dự thảo).

Lý do, Bộ TT-TT cho biết tính đến năm 2023 đã cấp giấy phép hoạt động cho tổng 318 tạp chí khoa học theo quy định, đồng thời cấp thẻ nhà báo (kỳ hạn 2021 - 2025) cho gần 21.000 nhà báo, trong đó 20% là đối tượng thuộc tạp chí khoa học. Tuy nhiên, một số tạp chí đã “hoạt

động sai tôn chỉ, mục đích hoạt động thông thường, có ít hoặc không có tính khoa học”. Ngoài ra, Bộ TT-TT cũng cho rằng tạp chí khoa học “hầu như không có hoạt động tác nghiệp báo chí” vì đây là cơ quan có nhiệm vụ chính là công bố, đăng tải các hoạt động liên quan nghiên cứu khoa học.

Báo bị thu hồi giấy phép sẽ dừng hoạt động ít nhất 3 năm

Dự thảo bổ sung hai hành vi bị nghiêm cấm trong lĩnh vực báo chí gồm (1) đối với các cá nhân, tổ chức không phải là cơ quan báo chí thì không được đăng, phát các loại tin tức mang tính chất báo chí (2) cũng như đăng những thông tin ảnh hưởng tiêu cực đến vị thế, uy tín của Việt Nam; gây phương hại đến quan hệ hợp tác giữa Việt Nam và các nước.

Quan điểm của dự thảo là các cơ quan báo chí muốn được hoạt động thì phải được cơ quan quản lý nhà nước cấp giấy phép. Nếu bị thu hồi giấy phép thì báo sẽ phải dừng hoạt động ít nhất là 3 năm (trước đây thì không quy định thời gian tối thiểu phải dừng hoạt động và nếu bị thu hồi thì cơ quan chủ quản sẽ đề nghị cấp lại giấy phép).

Theo Bộ TT-TT, trước đây, các cơ quan báo chí khi không còn giấy phép vẫn còn tồn tại pháp nhân nên có nhiều trường hợp lợi dụng tư cách này và sử dụng con dấu để thực hiện các công việc khác. Vì vậy, cần có những quy định để chấm dứt các hoạt động của cơ quan báo chí khi thu hồi giấy phép.

Công cụ đặc lực để tuyên truyền cho đảng - nhà nước

Sau 36 năm (kể từ Luật Báo chí năm 1989 đến nay), báo chí vẫn được coi là công cụ, vũ khí sắc bén đấu tranh bảo vệ tư tưởng, chủ trương của Đảng Cộng sản.

Tại Điều 3 của dự thảo, vai trò này được khẳng định lại. Việt Nam chỉ cho phép “báo chí cách mạng” hoạt động.

Nhiệm vụ của báo chí là “thông tin trung thực về tình hình đất nước và thế giới phù hợp với lợi ích của đất nước và của nhân dân; tuyên truyền, phổ biến, góp phần xây dựng và bảo vệ đường lối, chủ trương của đảng”.

Các nhiệm vụ trước đây của báo chí như mở rộng sự hiểu biết lẫn nhau giữa các quốc gia dân tộc, tham gia vào sự nghiệp của nhân dân thế giới bị lược bỏ. □

“Cuộc đại phẫu” báo chí lần hai

Báo chí nhà nước vừa trải qua “cuộc đại phẫu” lần hai theo kế hoạch tinh gọn bộ máy (lần một là đề án quy hoạch báo chí từ năm 2019 đến 2025 và hiện giờ vẫn chưa kết thúc).

Trước Tết Nguyên đán năm 2025, nhà nước đã chấm dứt hoạt động của các đài truyền hình lớn như Truyền hình kỹ thuật số VTC, Truyền hình Tiếng nói Việt Nam (VOV), Truyền hình Nhân dân, Truyền hình Quốc hội, Truyền hình Thông Tấn, chuyển chức năng, nhiệm vụ cho Đài Truyền hình Việt Nam (VTV). Tuy nhiên đến nay, VTV chưa có thông tin cụ thể về phương án xử lý đối với đội ngũ nhân đang làm việc tại các kênh sau sáp nhập về đơn vị này.

Ngày 7/2, báo cáo tại cuộc họp của Chính phủ, ông Nguyễn Thanh Lâm, tổng giám đốc VTV, cho biết, theo phương án mới nhất, sau khi sắp xếp, bộ máy VTV sẽ giảm từ 27 đầu mối xuống còn 22 đơn vị, bảo đảm tinh gọn theo đúng tỷ lệ 18,5%.

Cơ quan nào sẽ tiếp tục soạn thảo dự thảo Luật Báo chí?

Bộ TT-TT bị sáp nhập với Bộ Khoa học và Công nghệ và lấy tên là Bộ Khoa học và Công nghệ.

Riêng chức năng quản lý báo chí được chuyển giao về cho Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch.

Do đó, không loại trừ khả năng dự thảo lần này sẽ do Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch tiếp tục soạn thảo và trình lên Chính phủ.

TỪ CẤM NỒNG ĐỘ CỒN CHO TỚI PHẠT NGUỘI

Trọng Phụng, Ngọc Hà, Đăng Thiên

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 19/02/2025.

Ảnh gốc: VGP. Đồ họa: Thiên Tân / Luật Khoa.

Một trong những chủ đề dân sinh mà báo chí tốn nhiều giấy mực nhất là giao thông, từ quy định về cấm nồng độ cồn, trừ điểm bằng lái xe cho tới việc phạt nguội và mức phạt nặng về các lỗi vi phạm giao thông.

TÁCH LUẬT GIAO THÔNG ĐƯỜNG BỘ THÀNH HAI LUẬT RIÊNG

Năm 2020, trong chủ trương sửa đổi Luật Giao thông Đường bộ (2008), Bộ Giao thông - Vận tải và Bộ Công an lần lượt báo cáo Chính phủ trình Quốc hội tách luật này thành hai dự án Luật Giao thông Đường bộ (sửa đổi) và Luật Bảo đảm Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ.

Vào ngày 16/11/2020, vấn đề này được đưa ra thảo luận tại nghị trường và nhiều đại biểu Quốc hội đã phản đối. Đơn cử, đại biểu Nguyễn Quốc Hận (đoàn Cà Mau) đưa ra bốn lý do không nên tách luật:

1. Báo chí tiếp tục vai trò là cơ quan ngôn Trình tự xây dựng luật chưa phù hợp với Điều 51 của Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật.
2. Phạm trù giao thông (như cơ sở hạ tầng, quy tắc, phương tiện, người tham gia, v.v.) là tổng thể thống nhất, không thể tách rời.
3. Việc đảm bảo trật tự, an toàn giao thông là mục tiêu hướng đến chứ không phải đối tượng luật điều chỉnh.

4. Việc tách luật sẽ dẫn đến phải tách nhiều luật khác nhằm tách bạch về mặt quản lý giữa các bộ, ngành, địa phương. Bộ cục của dự thảo gồm có năm chương, 53 điều (giảm một chương, tám điều so với Luật Báo chí năm 2016).

Giải trình về vấn đề này, bộ trưởng Bộ Công an lúc đó là ông Tô Lâm (ông hiện nay là tổng bí thư Đảng Cộng sản) cho rằng đây không phải là tách luật, mà là “đi vào những lĩnh vực cụ thể, [...] quy định chi tiết những vấn đề luật pháp”. Xuất phát từ công tác đảm bảo trật tự và an toàn giao thông, Chính phủ xác định việc này thuộc trách nhiệm của ngành công an. Ông Tô Lâm cũng khẳng định ngành công an lãnh thêm trách nhiệm nhưng biên chế lực lượng ngành không tăng, chi phí và thủ tục hành chính cũng không phát sinh thêm.

Ngày 17/11/2020, tại nghị trường, Quốc hội lấy ý kiến các đại biểu Quốc hội khóa 14. Kết quả cho thấy có 302/414 đại biểu (72,95%) không đồng tình việc tách luật và có 321/414 (60,63%) đồng ý phương án thông qua luật mới tại kỳ họp thứ hai, Quốc hội khóa 15.

Ngày 14/2/2022, tại hội thảo lấy ý kiến về việc sửa đổi Luật Giao thông Đường bộ, nhiều chuyên gia đưa ra khuyến nghị không tách luật này thành hai luật vì có thể dẫn đến nhiều phiền toái, người dân phải tham khảo cả hai luật, vấn đề quản lý giao thông đường bộ giữa hai Bộ Giao thông - Vận tải và Bộ Công an có thể phát sinh bất cập, chồng chéo.

Từ cấm nồng độ cồn cho tới phạt nguội

Đến ngày 2/6/2023, Quốc hội khóa 15 thông qua Nghị quyết Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh năm 2024, trong đó có việc đồng ý tách Luật Giao thông Đường bộ. Theo đó, Chính phủ sẽ trình Quốc hội dự án Luật Đường bộ và dự án Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ tại kỳ họp thứ sáu (tháng 10/2023) và dự kiến thông qua vào kỳ họp thứ bảy (tháng 5/2024).

Vào ngày 27/6/2024, Quốc hội khóa 15 thông qua Luật Đường bộ và Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ. Ngày 15/11/2024, Chính phủ ban hành Nghị định 151/2024/NĐ-CP quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ.

CẤM NỒNG ĐỘ CỒN

Đáng lưu ý, trong quá trình xây dựng Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ, trong nước ta đã xuất hiện một chủ đề gây tranh cãi: quy định mức nồng độ cồn.

Vào ngày 15/3/2024, dựa trên ý kiến của các đại biểu Quốc hội, Ủy ban Quốc phòng và An ninh của Quốc hội đã đề xuất hai phương án: (1) cấm hành vi điều khiển phương tiện tham gia giao thông khi trong máu/hơi thở có nồng độ cồn; (2) chỉ cấm khi nồng độ cồn vượt quá 50mg/100ml máu hoặc 0,25mg/1l khí thở.

Riêng phương án thứ nhất, việc người lái xe sẽ bị xử phạt khi nồng độ cồn vượt mức 0 là quy định kế thừa Luật Phòng,

chống tác hại của rượu bia năm 2020 cũng như Nghị định 100/2019 về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực giao thông đường bộ và đường sắt.

Ngày 27/3/2024, nhiều đại biểu Quốc hội tranh luận về hai phương án nói trên. Đại biểu Phạm Văn Hòa (Đồng Tháp) nghiêng về phương án hai, tức có ngưỡng nồng độ cồn tối thiểu.

Theo ông Hòa, người dân Việt Nam có truyền thống lâu đời là uống một chút rượu, bia trong các đám tiệc, do đó nếu cấm tuyệt đối - người điều khiển phương tiện có mức độ cồn bằng 0 - thì không khả thi. Hơn nữa, người dân khi uống một chút vào tối hôm trước, mà sáng hôm sau vẫn bị phạt là một điều vô lý.

Tương tự ông Hòa, đại biểu Huỳnh Thị Phúc (Bà Rịa - Vũng Tàu) băn khoăn rằng việc quy định nồng độ cồn bằng 0 khi tham gia giao thông không chỉ áp dụng đối với người đã uống rượu bia, bởi còn nhiều loại trái cây khác khi ăn vào thì cơ thể cũng tạo ra mức độ cồn nhất định.

Ngược lại, một số đại biểu khác lại ủng hộ việc cấm tuyệt đối nồng độ cồn, chủ yếu vì lý do “tính mạng, sức khỏe con người là trên hết”.

Trong khi đó, đơn vị soạn thảo là Bộ Công an đã nêu quan điểm cấm nồng độ cồn đối với người điều khiển phương tiện giao thông vì hai lý do: (1) văn hóa Việt Nam có tính cả nể và (2) điều kiện giao thông chưa được như các nước phát triển.

Ngày 27/6/2024, Quốc hội đã thông qua Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ; trong đó thống nhất quy định cấm tuyệt đối nồng độ cồn đối với người tham gia giao thông.

Tại Nghị định 168/2024 có hiệu lực từ ngày 1/1/2025 về việc xử phạt vi phạm hành chính về trật tự, an toàn giao thông trong lĩnh vực giao thông đường bộ; trừ điểm, phục hồi điểm giấy phép lái xe; có ba mức phạt đối với tài xế vi phạm quy định về nồng độ cồn:

1. Chưa vượt quá 50mg/100ml máu hoặc 0,25mg/1 lít khí thở: Đối với ô tô, phạt từ 6 - 8 triệu đồng; đối với xe máy, phạt từ 2 - 3 triệu đồng.
2. Chưa vượt quá 50mg - 80mg/100ml máu hoặc vượt quá 0,25mg đến 0,4mg/1 lít khí thở: Đối với ô tô, phạt từ 18 - 20 triệu đồng; đối với xe máy, phạt từ 6 - 8 triệu đồng.
3. Vượt quá 80mg/100ml máu hoặc vượt quá 0,4 mg/1 lít khí thở: Đối với ô tô, phạt từ 30 - 40 triệu đồng; đối với xe máy, phạt từ 8 - 10 triệu đồng.

Ngoài ra, Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ cũng quy định mỗi giấy phép lái xe có 12 điểm.

Khi tài xế vi phạm nồng độ cồn, thay vì bị tước ngay bằng lái, người vi phạm sẽ bị trừ điểm theo mức tăng dần qua ba ngưỡng lần lượt là 6, 10, và 12 điểm.

TRỪ ĐIỂM GIẤY PHÉP LÁI XE THEO THANG 12

Theo Nghị định 123/2021, người lái xe máy, ô tô khi vi phạm các lỗi nghiêm trọng có thể bị tước giấy phép lái xe lên tới 24 tháng và phạt tiền lên tới 40 triệu đồng. Do đó, không ít tài xế đã bỏ giấy tờ mà không đến lấy lại.

Đến tháng 4/2024, Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ quy định nếu tài xế vi phạm sẽ bị trừ điểm giấy phép lái xe theo thang 12. Theo đó, từng trường hợp vi phạm sẽ bị trừ số điểm tương ứng.

Trong 12 tháng gần nhất, tài xế chưa bị trừ “kịch khung” sẽ được phục hồi số điểm; nếu không sẽ phải học lại kiến thức pháp luật, an toàn giao thông do Cục Cảnh sát giao thông tổ chức.

Điều này đã được cụ thể hóa trong Nghị định 168/2024 về quy định rõ các mức điểm bị trừ, từ 2 đến 10 điểm, tùy vào mức độ vi phạm. Mức trừ điểm cao nhất (10 điểm) được áp dụng các lỗi cố ý vi phạm, có tính chất nguy hiểm như vi phạm nồng độ cồn vượt quá 50 - 80 mg/100 ml máu hoặc vượt quá 0,25 - 0,4 mg/1 lít khí thở, hay lùì xe trên đường cao tốc, v.v.

Nghị định này cũng vẫn duy trì việc tước giấy phép lái xe đối với những vi phạm nghiêm trọng như vi phạm nồng độ cồn ở mức cao nhất hoặc lái xe khi có chất ma túy trong cơ thể, với thời gian tước giấy phép từ 22 đến 24 tháng.

Từ cấm nòng độ còn cho tới phạt nguội

Mô hình trừ điểm này khá giống với hệ thống “bấm lỗ” từng được áp dụng trong Nghị định 15/NĐ-CP (2003), nhưng sau bốn năm đã bị bãi bỏ do gặp phải nhiều vấn đề như thiếu tính thẩm mỹ và dễ bị lách luật.

Theo Bộ Công an, việc trừ và phục hồi điểm sẽ được thực hiện qua hệ thống tự động, giúp giảm thiểu tình trạng tiêu cực khi người dân phải làm việc trực tiếp với cơ quan chức năng.

TRANH CÃI VỀ QUY ĐỊNH NGƯỜI DÂN ĐƯỢC “GHI ÂM, GHI HÌNH CẢNH SÁT GIAO THÔNG”

Tháng 10/2024, truyền thông nhà nước đưa tin Bộ Công an ban hành Thông tư 46/2024 nhằm sửa đổi, bổ sung một số điều của Thông tư 67/2019 quy định về thực hiện dân chủ trong công tác bảo đảm trật tự, an toàn giao thông.

Đáng chú ý, thông tư mới này đã loại bỏ quy định “hình thức giám sát thông qua thiết bị ghi âm, ghi hình” do “việc giám sát của một số người dân đối với lực lượng cảnh sát giao thông có lúc, có nơi chưa khách quan, chưa đúng quy định”.

Bộ Công an nhận định rằng có nhiều người lợi dụng hình thức giám sát trên nhằm gây ảnh hưởng đến hình ảnh của lực lượng cảnh sát giao thông. Chưa kể,

còn có nhiều “trường hợp chống đối”, “xúi giục” người dân khiếu nại, tố cáo gây “phức tạp cho công tác thi hành pháp luật”.

Bộ Công an cho rằng quy định mới phù hợp quy định tại Nghị định 13/2023/NĐ-CP về bảo vệ dữ liệu cá nhân, Bộ luật Dân sự, Luật An toàn thông tin mạng và Luật Thực hiện dân chủ cơ sở.

Tuy nhiên, ngay sau đó người dân đã phản đối và muốn làm rõ quy định này. Đại diện Cục Kiểm tra văn bản quy phạm pháp luật đã tổ chức cuộc họp và khẳng định rằng người dân có quyền “quay phim, chụp ảnh giám sát cảnh sát giao thông”, trừ những khu vực quy định cấm điều này.

Thông tư 46 này còn gây chú ý khi đã bãi bỏ quy định công khai “chuyên đề về giao thông” với một số nội dung cụ thể như “tên đơn vị”, “tuyến đường”, “thời gian thực hiện tuần tra, giám sát”, v.v. Đồng thời, kế hoạch của cảnh sát giao thông được coi là tài liệu mật.

NGHỊ ĐỊNH 168: XỬ LÝ MẠNH TAY CÁC LỖI VI PHẠM GIAO THÔNG

Trong những văn bản dưới luật nhằm cụ thể hóa Luật Trật tự, An toàn Giao thông Đường bộ là Nghị định 168, quy định về xử phạt hành chính trong lĩnh vực giao thông đường bộ, có hiệu lực từ ngày 1/1/2025.

Nghị định này quy định nhiều mức phạt

tăng cao, như hành vi vượt đèn đỏ sẽ bị phạt từ 4 - 6 triệu đồng (đối với người lái xe máy) và 18 - 20 triệu đồng (đối với người lái ô tô). Điều này khiến người tham gia giao thông phải cẩn trọng hơn, nhất là trong những ngày đầu khi cảnh sát giao thông kiểm tra rất chặt chẽ.

Nghị định này được ban hành vào cuối năm, khi lượng phương tiện lưu thông tăng mạnh, do đó dẫn đến tình trạng kẹt xe nghiêm trọng tại các tuyến đường trung tâm nhiều thành phố lớn, điển hình là Hà Nội và TP. HCM.

Trong lúc này, báo chí cũng đưa ra nhiều bài viết phản ánh về Nghị định 168. Các báo nhà nước đánh giá cao, cho rằng mức phạt cao sẽ khiến người dân sợ vi phạm và dần hình thành văn hóa tuân thủ luật giao thông. Tuy nhiên, nhiều tờ độc lập lại ghi nhận các ý kiến cho rằng mức phạt quá cao so với thu nhập trung bình của người dân, khiến họ rơi vào tình thế khó khăn và có thể dẫn đến tiêu cực, khi người dân tuân thủ luật vì “sợ hãi” chứ không phải vì hiểu rõ và tôn trọng pháp luật.

PHẠT NGUỘI VÀ TRÌNH BÁO LỖI VI PHẠM ĐƯỢC THƯỞNG TIỀN

Phạt nguội là hình thức xử lý vi phạm sau khi các phương tiện đã vi phạm một thời gian nhất định. Theo đó, những thông tin, hình ảnh của vụ vi phạm được nhà chức trách thu thập qua hệ thống camera lắp đặt tại các tuyến đường,

sau đó được gửi về trung tâm xử lý, quy định tại Thông tư 65/2020 do Bộ Công an ban hành, có hiệu lực từ 5/8/2020.

Hình thức này được người dân đặc biệt quan tâm khi tại rất nhiều tỉnh, thành như Hà Nội, TP.HCM, Hải Phòng, Nghệ An, v.v. đã triển khai lắp đặt hệ thống camera phạt nguội.

Từ ngày 1/1/2025, theo quy định mới về trình tự xử lý “phạt nguội” tại Thông tư 73/2024, trong vòng 10 ngày kể từ thời điểm xác định tài xế vi phạm, người có thẩm quyền tại cơ quan công an nơi phát hiện vi phạm hành chính sẽ xác định thông tin chủ phương tiện thông qua các cơ sở dữ liệu, cơ quan, tổ chức có liên quan.

Cũng có hiệu lực từ ngày này, Nghị định 176 gây xôn xao dư luận khi quy định việc hỗ trợ cá nhân, tổ chức cung cấp thông tin về vi phạm giao thông với mức hỗ trợ không quá 10% số tiền xử phạt mỗi vụ và tối đa 5 triệu đồng mỗi vụ.

Để báo tin vi phạm, người dân có thể thu thập lại thông tin, hình ảnh, video, v.v. gửi qua VNeTraffic (ứng dụng của Bộ Công an phát triển nhằm tra cứu “phạt nguội” và gửi thông tin vi phạm giao thông). Ngoài ra, thông tin vi phạm cũng có thể được gửi qua các kênh như đường dây nóng hoặc Zalo của phòng, cục cảnh sát giao thông.

Tuy nhiên, đến nay chưa có hướng dẫn chi tiết thực hiện quy định này. Mặc dù vậy, báo chí trong nước đã ghi nhận sự xuất hiện những “thợ săn” lỗi vi phạm giao thông. Các diễn đàn mạng xã hội cũng có nhiều hội nhóm thảo luận về các quy định này, cũng như chia sẻ kinh nghiệm để trở thành “thợ săn tiền thưởng”. □

THÔNG TƯ 'TRẢ LẠI SỰ TÔN NGHIÊM CỦA NGÀNH GIÁO DỤC' GÂY TRANH CÃI

Thức Kháng

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày
14/02/2025.

Ngày 14/2, Thông tư 29 của Bộ Giáo dục và Đào tạo chính thức có hiệu lực. Trước đó, ngày 13/2, ông Hồ Tấn Minh, chánh Văn phòng Sở Giáo dục và Đào tạo TP. HCM đã khẳng định trước báo chí rằng đây là thông tư “trả lại sự tôn nghiêm của ngành giáo dục” vì đưa việc dạy thêm, học thêm vào “khuôn khổ”.

Lý do, như ông này đề cập, là vì quy định trước đây (Thông tư 17/2012) đã dẫn đến một số thực tế tồn tại gây ảnh hưởng đến bộ mặt của ngành giáo dục.

Trong thực tế, việc dạy thêm, học thêm đã đi lệch hướng, không còn đơn thuần là tiếp thu thêm kiến thức.

Chẳng hạn, học sinh phải đi học thêm vì sợ bị “đi”, hay không ít trường hợp thầy cô dạy qua loa trên lớp để chữa bài cho lớp học thêm, v.v.

Do đó, Thông tư 29 ban hành nhằm thay thế Thông tư 17 và siết chặt quản lý việc dạy thêm, học thêm.

Bên cạnh những ý kiến ủng hộ, quy định này ngay lập tức vấp phải nhiều ý kiến trái chiều, nhất là những luồng dư luận cho

rằng Thông tư 29 đang đẩy nhiều giáo viên và phụ huynh vào thế khó, trong khi đó, hiệu quả của việc kiểm soát vẫn chưa rõ ràng.

Có một số điểm đáng chú ý trong Thông tư 29, gồm:

- Cấm dạy thêm đối với học sinh tiểu học trừ những trường hợp đặc biệt như bồi dưỡng năng khiếu theo nhu cầu, học sinh học trong chương trình tích hợp với yêu cầu riêng, bổ trợ kiến thức cho học sinh có hoàn cảnh đặc biệt.
- Không được thu tiền khi tổ chức dạy thêm trong nhà trường.
- Phải đăng ký kinh doanh nếu dạy thêm ngoài nhà trường.
- Giáo viên ở trường công không được tổ chức mở trung tâm dạy thêm.

GIÁO VIÊN BỊ ĐẨY VÀO THẾ KHÓ

Một trong những hệ quả dễ thấy nhất của Thông tư 29 là gây áp lực lên giáo viên.

Trước đây, nhiều trường tổ chức các lớp học thêm với mức phí hợp lý, giúp học sinh củng cố kiến thức trong môi trường an toàn.

Tuy nhiên, sau khi Thông tư 29 được ban hành, các trường học đồng loạt vận động giáo viên dạy thêm miễn phí.

Cô Nguyễn Thị Vân Hồng, hiệu trưởng Trường Trung học cơ sở Chương Dương (Hà Nội), trả lời trên VTV:

“Giáo viên dạy chính khóa đã đảm nhiệm 19 tiết học mỗi tuần, còn phải soạn bài, chấm bài, tham gia các hoạt động của nhà trường. Thêm vào đó, họ còn phải hỗ trợ học sinh ngoài giờ, đảm bảo an toàn và theo sát các em. Yêu cầu dạy thêm miễn phí liệu có công bằng với giáo viên hay không?”

Với mức lương giáo viên còn thấp như hiện nay và quyết định không tăng lương cơ sở trong năm 2025 (giữ nguyên mức 2,34 triệu đồng/tháng như quy định tại Nghị định 73/2024/NĐ-CP), thì yêu cầu dạy thêm miễn phí chẳng khác nào đẩy họ vào thế khó.

NGUY CƠ LÀM GIA TĂNG TÌNH TRẠNG BẤT BÌNH ĐẲNG GIÁO DỤC

Dù các trường ngừng tổ chức dạy thêm thì nhu cầu học thêm của học sinh vẫn không biến mất. Phụ huynh vẫn muốn con mình được bổ sung kiến thức, đặc biệt là trong giai đoạn ôn thi chuyển cấp.

Khi có Thông tư 29, các trường đồng loạt dừng tổ chức dạy thêm, phụ huynh phải tìm đến các trung tâm bên ngoài – nơi học phí có thể cao gấp nhiều lần và không loại trừ khả

năng học phí sẽ tăng cao hơn nữa.

Với những gia đình có thu nhập trung bình hoặc thấp, số tiền này là một gánh nặng lớn. Nhiều gia đình phải cân nhắc cắt giảm chi tiêu, thậm chí cho con dừng học thêm một số môn.

Hệ quả là học sinh có điều kiện thì được theo học những lớp tốt nhất, trong khi học sinh nghèo có thể bị bỏ lại phía sau.

ĐĂNG KÝ KINH DOANH: BÀI TOÁN CHƯA CÓ LỜI GIẢI

Theo như Thông tư 29, giáo viên nếu dạy thêm ngoài trường và thu tiền thì phải đăng ký kinh doanh theo quy định.

Khó khăn ở đây là giáo viên trường công lập không được tự đứng tên mở trung tâm hay mở hộ kinh doanh. Nếu muốn dạy thêm, họ phải hợp tác với một trung tâm có sẵn và chỉ được dạy trên danh nghĩa hợp đồng. Điều này khiến giáo viên mất đi sự chủ động và phải chia sẻ một phần thu nhập với trung tâm.

Ngoài ra, giáo viên muốn dạy thêm còn phải có xác nhận từ Sở Giáo dục và Đào tạo hoặc hiệu trưởng nhà trường. Tuy

nhiên, nhiều thầy cô lo ngại việc xin xác nhận sẽ không dễ dàng, vì lãnh đạo trường có thể e ngại về trách nhiệm.

Vậy là giáo viên phải loay hoay tìm cách thích ứng với Thông tư 29. Nhiều người chọn hợp tác với trung tâm nhưng không phải trung tâm nào cũng đủ chỗ để tiếp nhận thêm giáo viên. Người khác thì chọn đăng ký kinh doanh nhưng thủ tục lại phức tạp.

Giờ đây, để không bị gián đoạn việc học, nhiều thầy cô chọn cách dạy online như một biện pháp tạm thời; còn một số phụ huynh và giáo viên thì tìm cách lách luật để cho con em mình học thêm.

Nói tóm lại, Thông tư 29 ra đời với mục tiêu kiểm soát dạy thêm, nhưng hệ quả trước mắt là tạo ra một “thị trường giáo dục ngầm”, nơi người có điều kiện thì tìm được cách, còn người khó khăn thì chật vật xoay sở.

Giáo viên thì loay hoay giữa những rào cản pháp lý và áp lực tài chính. Phụ huynh thì phải móc hầu bao nhiều hơn nếu muốn con học thêm. Trong khi đó, những trung tâm luyện thi bên ngoài có thể là bên hưởng lợi nhất khi nhu cầu học thêm tăng vọt mà không còn sự cạnh tranh từ các lớp học trong trường.

Cuối cùng, liệu Thông tư 29 có thực sự mang lại một hệ thống giáo dục công bằng hơn, hay chỉ đơn thuần là một giải pháp hành chính thiếu thực tế? □

5 CẢNH ‘XẾP HÀNG’ Ở NƯỚC TA

Ngọc Giàu

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày
12/02/2025.

Người dân chen chúc xếp hàng chờ lấy mẫu rồi nhận kết quả xét nghiệm COVID-19 ở Hà Nội.

Nguồn ảnh: afamily.vn.

Trong năm cái cảnh “xếp hàng” được liệt kê trong bài viết này, độc giả có thể chưa trải nghiệm hoặc đã trải nghiệm ít nhất từ một đến đủ năm sự kiện. Đây cũng là những từ khóa mà hễ bạn đọc tìm trên Google thì sẽ xem được một loạt bài viết. Nói cách khác thì báo chí đã tốn nhiều giấy mực cho năm cái “xếp hàng” này trong nhiều năm qua.

XẾP HÀNG LẤY MẪU COVID-19

Việc xếp hàng chờ lấy mẫu xét nghiệm COVID-19 từng là một trong những ký ức ám ảnh nhất với người dân. Nhiều người thậm chí nói vui rằng đó là thời kỳ “xếp hàng chờ chọt mũi”.

- Chuyện xếp hàng này diễn ra cao điểm trong đợt dịch COVID-19 năm 2021, cũng là năm cao trào của dịch bệnh ở Việt Nam. Nhiều tỉnh thành trong cả nước vào thời điểm này đã tổ chức các chiến dịch lấy mẫu xét nghiệm diện rộng, tập hợp người dân đến một địa điểm ở phường/xã. Trong quá trình này, không ít người dân phải mòn mỏi xếp hàng dài chờ đợi. Báo chí trong nước nhiều lần quan ngại về nguy cơ lây lan dịch bệnh do không đảm bảo giãn cách lúc xếp hàng.

- Ở TP. HCM - một trong những địa phương chịu ảnh hưởng nặng nề nhất trong cơn đại dịch - đã ghi nhận hơn 600.000 ca mắc COVID-19 và trên 19.000 trường hợp tử vong, tính tới ngày 14/12/2023.

- Còn nhớ vào thời điểm mà TP. HCM chuẩn bị bước vào giãn cách xã hội từ 0 giờ ngày 31/5, thì từ trưa ngày 29/5 người dân ở khu phố 15, phường 3, quận Gò Vấp đã xếp hàng dài chờ lấy mẫu xét nghiệm COVID-19 giữa trưa nắng. Tình trạng này cũng xảy ra tại hẻm 55, phường 15, quận Bình Thạnh.

Hay vào đêm 17/6/2021, có khoảng 15.000 người dân khu phố 2, phường An Lạc, quận Bình Tân đã phải xếp hàng dài trên đường chờ lấy mẫu xét nghiệm tầm soát.

Tối 22/6/2021, hàng trăm người dân xếp hàng dài tại sân trường Tiểu học Bình Trị 1, phường Bình Hưng Hòa A, quận Bình Tân để chờ lấy mẫu xét nghiệm. Theo kế hoạch, quận này muốn lấy mẫu tầm soát COVID-19 cho khoảng 243.000 người.

Hàng trăm người dân xếp hàng chen chúc từ 6 giờ ở Viện Kiểm định Quốc gia Vắc xin và Sinh phẩm Y tế ở Hà Nội, sáng 21/7/2021. Nguồn: afamily.vn.

Hàng ngàn công nhân xếp hàng dài trước cổng Công ty TNHH Luxshare ICT để chờ xét nghiệm. Nguồn: Báo Dân trí.

Một sự kiện khác, vào ngày 7/7/2021, hàng ngàn người ở Thủ Đức chờ xếp hàng xét nghiệm COVID-19 lấy “giấy thông hành”.

- Ở Hà Nội cũng diễn ra tình trạng này. Đơn cử như sáng 21/7/2021, hàng trăm người dân xếp hàng chen chúc từ 6 giờ ở Viện Kiểm định Quốc gia Vắc xin và Sinh phẩm Y tế để chờ lấy mẫu rồi nhận kết quả xét nghiệm COVID-19.

- Ngày 21/2/2022 tại Trạm Y tế phường Hoàng Liệt, quận Hoàng Mai cũng diễn ra tình trạng có rất đông người dân, bao gồm cả các trường hợp F0, xếp hàng chờ lấy mẫu test nhanh COVID-19.

- Không chỉ ở hai thành phố lớn nhất nước. Tại tỉnh Thanh Hóa vào ngày 16/10/2021, dòng người và phương tiện

xếp hàng dài chờ xét nghiệm COVID-19 dưới mưa ở Chốt kiểm soát Dốc Xây, thị xã Bỉm Sơn. Vào thời điểm đó, tỉnh này yêu cầu người đi vào địa phương phải có giấy xét nghiệm âm tính, do đó việc người dân chờ xét nghiệm đã gây ùn tắc giao thông.

- Hay ở Bắc Giang, vào tháng 7/2021, hàng ngàn công nhân xếp hàng dài trước cổng Công ty TNHH Luxshare ICT để chờ xét nghiệm trong tình trạng không đảm bảo giãn cách. Báo Dân trí đặt tiêu đề kèm hai chữ “hãi hùng”. Mặc dù đến nay chưa có bằng chứng rõ ràng về việc xếp hàng đông đúc có làm tăng ca nhiễm hay không, nhưng chuyện người dân xếp hàng chờ lấy mẫu xét nghiệm trở thành bài học cho chính quyền về việc tổ chức xét nghiệm sao cho an toàn và hiệu quả.

XẾP HÀNG RÚT BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN

Ở nhiều nơi, đặc biệt là tại TP. HCM, từng chứng kiến cảnh người lao động trải chiếu, mắc võng chờ từ rạng sáng để làm thủ tục rút bảo hiểm xã hội (BHXH) một lần.

• Điển hình là vào tháng 12/2022, hàng chục người dân xếp hàng suốt đêm trước trụ sở BHXH TP. Thủ Đức và huyện Hóc Môn để chờ làm thủ tục rút BHXH một lần. Nhiều người đến từ 4 giờ sáng để lấy sổ thứ tự và mang theo võng, mùng để nghỉ ngơi trong lúc chờ đợi. Cơ quan BHXH vào thời điểm này tuyên bố quá tải.

• Hay vào tháng 4/2023, tình trạng

này tiếp tục tái diễn ở BHXH huyện Hóc Môn. Vào thời điểm đó, nhiều cơ quan BHXH nói rằng số lượng hồ sơ tăng đột biến, như tại BHXH TP. Thủ Đức, có ngày phải giải quyết hơn 1.000 hồ sơ, bao gồm trực tiếp và qua bưu điện.

• Một phần lý do mà người lao động xếp hàng để rút BHXH một lần là vì họ mất việc sau đại dịch COVID-19 nên kinh tế gia đình khó khăn, cần tiền để chi tiêu, trang trải cuộc sống.

• Ngoài ra, người dân cảm thấy rất lo ngại về việc thay đổi chính sách BHXH trong tương lai, nhất là không cho rút BHXH một lần trong khi lương hưu quá thấp.

• Để giải quyết tình trạng này, BHXH TP. HCM phải tăng cường nhân sự, cho bốc số trực tuyến để giảm tải lượng người chờ đợi.

*Mắc võng, trải chiếu xuyên đêm chờ rút BHXH một lần.
Nguồn ảnh: Báo Pháp luật.*

XẾP HÀNG CHỜ ĐĂNG KIỂM

Ở nhiều nơi, đặc biệt là tại TP. HCM, từng chứng kiến cảnh người lao động trải chiếu, mắc võng chờ từ rạng sáng để làm thủ tục rút bảo hiểm xã hội (BHXH) một lần.

Đăng kiểm ô tô là quá trình kiểm tra và đánh giá tình trạng kỹ thuật của xe nhằm đảm bảo xe đáp ứng các tiêu chuẩn an toàn kỹ thuật và bảo vệ môi trường trước khi xe được phép lưu thông.

Nếu đạt yêu cầu, xe sẽ được cấp tem và giấy chứng nhận đăng kiểm, tức là được lưu thông hợp pháp trên đường.

Nhắc đến chuyện đăng kiểm, thì độc giả có thể sẽ nghĩ ngay đến “đại án đăng kiểm”. Đây là một trong những vụ án tham nhũng và sai phạm nghiêm trọng được đưa ra xét xử, đặc biệt là khi có nhiều cán bộ, lãnh đạo trong ngành đăng kiểm nhận hối lộ, bỏ qua các lỗi kỹ thuật của phương tiện để cấp giấy chứng nhận kiểm định không đúng quy định.

Vụ án này có 254 bị cáo, trong đó có nhiều lãnh đạo cấp cao như cựu Cục trưởng Cục Đăng kiểm Trần Kỳ Hình và Đặng Việt Hà, cùng nhiều giám đốc, phó giám đốc các trung tâm đăng kiểm trên cả nước.

Sau quá trình điều tra và xét xử, tháng 7/2024, Tòa án Nhân dân TP. HCM đã tuyên án đối với 254 bị cáo, với các mức án từ án treo đến 30 năm tù giam, tùy theo mức độ vi phạm của từng người.

Tới ngày 6/1/2025, Tòa án Nhân dân Cấp cao tại TP.HCM mở phiên tòa xét xử phúc thẩm đối với 139 bị cáo trong vụ án, lý do là vì có kháng cáo xin giảm nhẹ hình phạt và kháng nghị tăng mức hình phạt đối với một số bị cáo.

- Hệ lụy nhãn tiền của đại án này là nhiều trung tâm đăng kiểm bị đình chỉ hoặc đóng cửa để phục vụ công tác điều tra. Một số nơi thì bị thiếu hụt nhân lực. Điều này đã làm dịch vụ kiểm định phương tiện bị gián đoạn.

- “Xếp hàng chờ đăng kiểm” trở thành một trong những chủ đề được bàn tán sôi nổi nhất vào đầu năm 2023. Đơn cử như vào tháng 1/2023, người dân ở Hà Nội phải xếp hàng từ rất sớm, thậm chí từ 2 giờ sáng, để chờ đến lượt đăng kiểm.

Vào cuối tháng 2/2023, tại Trung tâm đăng kiểm 29-03V trên đường Cầu Giấy, báo chí ghi nhận tình trạng hàng chục ô tô xếp hàng chờ đến lượt đăng kiểm, dòng xe kéo dài vượt cổng trường Đại học Giao thông Vận tải.

Cuối tháng 12/2023, nhiều trung tâm đăng kiểm như 29-10D (quận Hoàng

Mai), 29-03S (quận Nam Từ Liêm) và 29-03V (quận Đống Đa) ghi nhận tình trạng xe xếp hàng dài chờ đến lượt. Nhiều chủ xe phải đặt lịch hẹn từ hôm trước và chờ đợi nhiều giờ để hoàn thành thủ tục.

- Ở TP. HCM, vào đầu tháng 3/2023, tại Trung tâm đăng kiểm 50-03S (TP. Thủ Đức), có hàng dài các xe ô tô chờ đăng kiểm và ước tính kéo dài cả km. Báo chí nói rằng tình trạng quá tải này đã xuất hiện sau hơn một tháng kể từ dịp Tết Nguyên đán.

XẾP HÀNG ĐỔ XĂNG

Một vấn đề mà người dân bức xúc và mệt mỏi không kém là chuyện xếp hàng chờ đổ xăng. Tình trạng này cũng chủ yếu diễn ra ở hai thành phố lớn là Hà Nội và TP. HCM.

- Nổi bật là vào ngày 4/11/2022, nhiều cây xăng trên phố Khâm Thiên (quận Đống Đa) tạm dừng bán, khiến người dân phải xếp hàng dài chờ đổ xăng. Nhiều người đứng gần 30 phút mới đến lượt.

Cũng tại thủ đô, trong hai ngày, từ 10 - 11/11/2022, báo chí dẫn chứng trường hợp tại cây xăng HFC Tam Đa (quận Tây Hồ), từ 23 giờ đến 0 giờ, đông nghịt người xếp hàng dài để đến lượt đổ xăng.

Điều đáng nói là người có nhu cầu đổ xăng thì nhiều nhưng cửa hàng chỉ có hai nhân viên bán hàng.

- Ở TP. HCM, vào ngày 9/10/2022, người dân cũng ồ ạt đi xếp hàng chờ mua xăng. Trước đó, có nhiều cửa hàng xăng dầu ở địa phương này phải tạm ngừng hoạt động do hết hàng, một số cây xăng chỉ bán cầm chừng do lượng hàng không đủ đáp ứng nhu cầu của người dân.

Ngày 10/10/2022, người dân TP. HCM chật vật xếp hàng chờ đổ xăng, có nơi khách chỉ được mua dưới 50.000 đồng/xe. Ngày 1/11/2022, nhiều cây xăng lớn tại TP. HCM lập lại cảnh đông nghịt, người dân nối đuôi nhau chờ đổ xăng.

- Lý do cho những tình trạng này, là vì thiếu nguồn cung, khó nhập hàng.

Tuy nhiên, một số tờ báo nói lý do thật sự là vì những doanh nghiệp bán lẻ cho rằng tỷ lệ chiết khấu thấp (có thời điểm chỉ còn 0-100 đồng/lít) nên họ “đình công” ngừng bán.

“Ông lớn” về dầu mỡ xăng dầu lớn nhất nước ta là Tập đoàn Xăng dầu Việt Nam (Petrolimex) ngay lập tức đã bác bỏ thông tin về mức chiết khấu 0 đồng, khẳng định luôn có mức chiết khấu nhất định cho các đại lý.

Đồng thời, để cùng các cơ quan chức năng giải quyết vấn đề quá tải mua xăng, Petrolimex tăng thời gian bán hàng, như ở Hà Nội là 24/24 từ ngày 8/11/2022 đến ngày 13/11/2022.

XẾP HÀNG CHỜ... ĐÈN XANH

Nói xếp hàng chờ đèn xanh thì hơi quá.

Nhưng người dân nói với nhau rằng xếp hàng chờ đèn đỏ nhảy số cũng là vì họ đang trải qua những trận kẹt xe kinh hoàng vào những ngày cận Tết Nguyên đán, khi mà Nghị định 168 về xử phạt vi phạm giao thông có hiệu lực trên toàn quốc từ ngày 1/1/2025.

Nghị định 168 với mức phạt tăng cao, nhiều người tham gia giao thông trở nên cẩn trọng hơn, tuân thủ đèn tín hiệu và các quy định giao thông, không dám rẽ phải khi đèn đỏ như thói quen.

Cùng với đó, lưu lượng xe vào những ngày cận Tết tăng mạnh đã dẫn đến tình trạng kẹt xe nghiêm trọng.

Do đó, việc chờ đợi tại các ngã tư kéo dài, dẫn đến cảm giác như là đang “xếp hàng chờ đèn xanh”.

Bạn đọc có thể thấy thông tin này được khai thác rất nhiều trên báo chí.

Chẳng hạn như vào đầu tháng 1/2025, các tuyến đường lớn như Nguyễn Xí, Đinh Bộ Lĩnh, và Ung Văn Khiêm ở quận Bình Thạnh, TP. HCM thường xuyên rơi vào tình trạng ùn tắc nghiêm trọng. Đặc biệt, tại giao lộ Nguyễn Xí - Quốc lộ 13, người dân phản ánh phải chờ đến 4 - 5 lượt đèn đỏ mới có thể di chuyển qua giao lộ.

Tình trạng này xảy ra cả ngoài giờ cao điểm, gây bức xúc cho người tham gia giao thông. Sau đó không lâu, TP. HCM phải lắp đặt 50 biển báo phụ hoặc đèn tín hiệu cho phép rẽ phải khi đèn đỏ tại một số giao lộ, tuy nhiên tình trạng kẹt xe vẫn còn nghiêm trọng.

Vào ngày 11/1/2025, báo Thanh Niên đã đăng tải bài viết về việc nhiều người ở TP.HCM “khóc ròng” vì không thể đặt được taxi hoặc xe công nghệ sau các buổi tiệc cuối năm.

• Hay tại Hà Nội, ngày 15/1, theo báo VnExpress, nhiều tuyến đường như Nguyễn Trãi, Khuất Duy Tiến, Trường Chinh thường xuyên ùn tắc cả ngày lẫn đêm.

Phòng Cảnh sát giao thông Hà Nội đã bố trí 100% cán bộ, chiến sĩ phân luồng trên các tuyến đường có mật độ xe lớn để giảm thiểu ùn tắc. □

NGƯỜI TRẺ KHÔNG CÒN MẶN MÀ VỚI CHUYỆN HƯỞNG LƯƠNG HƯU, SINH CON VÀ MUA NHÀ

Lê Hướng Dương

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày
13/02/2025.

Sự ổn định từng là đích đến của nhiều thế hệ, nhất là khi tuổi tác càng tăng và khả năng lao động càng giảm. Tuy nhiên, thế hệ trẻ ngày nay dường như đang chật vật trong nỗ lực tìm kiếm sự ổn định đích thực. Trên hành trình đó, họ bị đánh gục bởi thực tế đầy khắc nghiệt. Vậy người trẻ và khát vọng của họ đang bị bủa vây bởi những thử thách nào?

KHÔNG CÒN MẶN MÀ VỚI LƯƠNG HƯU

Trẻ sống bằng lương, già sống bằng lương hưu - đó là mơ ước của nhiều người. Tuy nhiên, trong bối cảnh kinh tế khó khăn với những biến động xã hội lớn như lạm phát, đại dịch COVID-19, sự bất ổn của xu hướng nghề nghiệp và mối đe dọa bị trí tuệ nhân tạo (AI) “cướp việc làm”, nhiều người trẻ không còn mặn mà với việc đóng bảo hiểm xã hội để hưởng lương hưu. Thêm vào đó, mức lương hưu thấp mà gánh nặng cơm áo tăng lên do tỷ lệ trượt giá cao cũng khiến nhiều người chùn bước. [1]

Trong thực tế, “chế độ hưu trí hiện nay vẫn chưa hấp dẫn” nên khó lòng khuyến khích người trẻ gắn bó với công việc và có các cam kết lâu dài. [2] Mức hỗ trợ của nhà nước là chưa đủ để thu hút người dân tham gia bảo hiểm xã hội tự nguyện. Điều kiện đóng bảo hiểm tối thiểu 15 năm để hưởng lương hưu cũng khiến nhiều người nản lòng. [3]

Hơn nữa, bảo hiểm xã hội tự nguyện chưa bao gồm các chế độ thiết yếu như tai nạn lao động, bệnh nghề nghiệp. [4] Điều này khiến các chính sách bảo hiểm của nhà nước chưa thu hút được nhiều người lao động.

MONG MUỐN SINH CON CÀNG XA VỜI

Việt Nam đang đối mặt với nguy cơ già hóa dân số, nhưng các chính sách chưa đủ để khuyến khích và tạo động lực để thế hệ trẻ sinh con. Với một quốc gia mà việc sinh con để “nối dõi tông đường” được xem là nghĩa vụ và minh chứng cho lòng hiếu thảo thì sự từ chối của người trẻ là đáng ngại.

Năm 2020, Chính phủ ban hành Quyết định số 588/QĐ-TTg về Chương trình điều chỉnh mức sinh phù hợp các vùng, đối tượng đến năm 2030. Chương trình này nhằm kêu gọi người trẻ kết hôn trước 30 tuổi và hỗ trợ các gia đình sinh đủ hai con ở các thành phố có tỷ suất sinh thấp. [5] Theo Báo cáo về tình hình thực hiện kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội năm 2024 của Chính phủ, có thể thấy được Việt Nam đang đối mặt với áp lực thiếu hụt lao động, nhất là nguồn lao động trẻ. [6]

Tuy nhiên, áp lực tài chính, trách nhiệm gia đình và lo ngại ảnh hưởng sự nghiệp khiến người trẻ không còn xem sinh con là một nghĩa vụ hay sứ mệnh. Thực tế “nuôi thân không nổi thì làm sao nuôi con” giờ đây phủ bóng lên bài toán “cơm áo, gạo tiền”. [7] Theo báo cáo từ Trung tâm Nghiên cứu Dân số và Kế hoạch hóa gia đình Việt Nam được đăng trên báo Tuổi trẻ Thủ đô, 41% người trẻ chưa muốn sinh con vì lo ngại tài chính. [8]

Hơn nữa, nhiều người trẻ xem việc sinh con là lựa chọn cá nhân, ảnh hưởng trực tiếp đến tương lai của họ. Do đó, khi nhận thấy các chính sách khuyến khích không mang lại lợi ích thực tế thì người trẻ lựa chọn đứng ngoài. Họ chọn lựa sống cho bản thân, có thời gian và nguồn lực tài chính để theo đuổi sự nghiệp và các đam mê tuổi trẻ. [9]

Dù bị chỉ trích là vô trách nhiệm, hứng trọn áp lực từ xã hội, nhiều người trẻ vẫn quyết định không sinh con, thậm chí chọn sống độc thân. [10]

SỞ HỮU NHÀ MÃI LÀ GIẤC MƠ

Giá bất động sản tăng chóng mặt trong khi thu nhập không theo kịp, khiến giấc mơ sở hữu nhà của người trẻ ngày càng xa vời. Ngày càng nhiều người trẻ mắc kẹt trong giấc mơ mua nhà để an cư. Thậm chí đây vẫn là điều khó làm với người có mức lương 20-30 triệu/tháng.

Theo báo cáo của Viện Nghiên cứu phát triển TP. HCM về nhu cầu nhà ở đến năm 2030, thu nhập bình quân của người dân thành phố chỉ giúp họ mua được nửa căn nhà (từ 49% đến 68%). [11]

Dù có chính sách hỗ trợ, nhưng những rào cản mang tính hệ thống khiến việc mua nhà vẫn ngoài tầm với. Chẳng hạn, dù có chính sách hỗ trợ mua nhà ở xã hội nhưng thủ tục hành chính lại quá rườm rà và gây nhiều trở ngại. Thủ tục nhiều khâu, thời gian xét duyệt kéo dài và yêu cầu nhiều giấy tờ phức tạp khiến không ít người chùn bước. [12] [13]

Thậm chí, nếu người trẻ sinh con thì chi phí chăm lo cho đứa trẻ sẽ đánh bại ước mơ sở hữu nhà. [14] Chưa kể các khoản chi như ăn uống, xăng xe, hiếu hỉ, giải trí cũng chiếm phần lớn thu nhập. Do đó, họ ưu tiên thuê nhà giá

rẻ, tiết kiệm tiền cho sở thích cá nhân và tận hưởng cuộc sống thay vì cố mua nhà bằng mọi giá.

Dưới áp lực ngày càng lớn và xu hướng tự chủ trong quyết định cuộc sống, giới trẻ đang dần thay đổi quan niệm về sự ổn định. Đối với người làm chính sách, quan trọng hơn những lời hứa (khó thực hiện) về an sinh là tạo ra cơ hội thực tế cho người trẻ. Lương hưu, nhà ở, và sinh con vẫn là những bài toán nan giải, không chỉ với người dân mà cả với chiến lược phát triển quốc gia, với khát vọng vươn mình của lãnh đạo đất nước. □

Sạp báo LUẬT KHOA

Nơi bày bán các ấn phẩm của Luật Khoa tạp chí

store.luatkhoa.com

MUA NGAY

Địa chỉ hỗ trợ bạn đọc: store@mail.luatkhoa.org

BIỂN ĐÔNG

- ĐIỂM NÓNG ĐỊA CHÍNH TRỊ

*Lam Hồng &
Trọng Phụng*

Bài đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày
04/02/2025.

Tàu USS John S. McCain của Hải quân Mỹ

ỹ (phía xa) cùng tàu HMAS Ballarat của Hải quân Hoàng gia Úc trên Biển Đông năm 2020.
Ảnh: Royal Australian Navy.

Biển Đông tiếp tục là điểm nóng địa chính trị với loạt tranh chấp phức tạp và sự cố đáng chú ý trong thời gian gần đây.

TÀU CÁ VIỆT NAM MẤT TÍN HIỆU

Ngày 27/11/2024, báo chí trong nước dẫn thông tin từ Ủy ban Nhân dân phường Quảng Phong, thị xã Ba Đồn, tỉnh Quảng Bình, về việc một tàu cá cùng hai ngư dân ở địa phương mất tích nhiều ngày sau khi ra khơi đánh bắt. [1]

- Cụ thể, ngày 13/11/2024, tàu cá mang biển kiểm soát QB 98889-TS do ông Phạm Văn Thường làm chủ tàu kiêm thuyền trưởng cùng một thuyền viên khác xuất bến từ cảng Tịnh Kỳ, tỉnh Quảng Ngãi. Đến 2 giờ 51 phút ngày 18/11, tín hiệu của tàu cá bị mất tại vị trí cách đảo Lý Sơn về phía Đông khoảng 70 hải lý.

- Đáng chú ý, tàu có công suất lớn, chiều dài tới 23,5 m và chuyên làm nghề lưới vây nên thường cần tối thiểu một nhóm khoảng 20 người để vận hành, thế nhưng khi ra khơi chỉ có hai ngư dân trên tàu. Nhà chức trách đã phát thông báo và đề nghị các đơn vị liên quan huy động lực lượng, phương tiện tìm tàu cá cùng hai ngư dân. Tuy nhiên, đến nay vẫn chưa có thông tin gì mới.

- Theo giới chức tỉnh Quảng Ngãi,

tính đến tháng 6/2024, địa phương có 2.950 tàu cá với chiều dài từ 15m trở lên đã lắp thiết bị giám sát hành trình (VMS), đạt tỷ lệ 99,46% trên tổng số tàu đang hoạt động. [2] Tuy nhiên, trong nửa đầu năm 2024, tỉnh này ghi nhận có hơn 500 tàu cá mất kết nối VMS trên 10 ngày, chủ yếu do thuyền trưởng tàu cố ý ngắt tín hiệu.

- Không chỉ riêng Quảng Ngãi, các tỉnh ven biển cũng thường xuyên thống kê tình trạng tàu cá mất kết nối VMS. Như ở tỉnh Quảng Nam, tính từ năm 2023 đến tháng 6/2024, địa phương có 147/2.116 tàu cá mất kết nối VMS từ 6 giờ đến 10 ngày mà không báo cáo vị trí về bờ theo quy định. [3]

Tại tỉnh Bình Định, tính đến tháng 8/2024, tỉnh có 6.080 tàu cá có chiều dài từ 6m trở lên được đăng ký với hơn 44.500 người lao động khai thác trên biển. [4] Trong số này có 3.213 tàu cá đang khai thác xa bờ. Tuy nhiên, tỉnh này cho hay tình trạng tàu cá mất kết nối VMS từ 6 giờ đến 10 ngày vẫn xảy ra.

Tỉnh Kiên Giang còn thành lập hẳn một tổ điều tra, xác minh về nguyên nhân mất tín hiệu kết nối VMS. [5]

- Cần lưu ý rằng việc các tàu cá bị mất tín hiệu trên Biển Đông vẫn còn nhiều ẩn số và chưa biết sự thực phản ánh vấn đề gì. Tùy từng trường hợp, nó có thể là vì lý do kỹ thuật hoặc thuyền trưởng cố ý ngắt kết nối. Nếu là nguyên nhân này, nó sẽ khiến nhà nước khó quản lý và kiểm soát hoạt động

khai thác thủy sản, nhất là nguy cơ tiềm ẩn về việc vi phạm quy định IUU về chống khai thác hải sản bất hợp pháp và không báo cáo. Liên minh Châu Âu đã rút thẻ vàng đối với Việt Nam vào ngày 23/10/2017 vì các hoạt động khai thác thủy sản không bền vững và vi phạm quy định quốc tế. [6] Để gỡ thẻ vàng, một trong những biện pháp mà Việt Nam đã triển khai là lắp đặt VMS trên tàu cá. Đến nay, theo quan sát của phóng viên Luật Khoa tạp chí, số liệu, các chi tiết liên quan đến IUU thường không được nhà nước công bố đầy đủ hoặc rộng rãi.

Ngoài ra, việc tàu cá mất kết nối VMS có thể xuất phát từ các nguyên nhân như tàu cá gặp tai nạn, thời tiết xấu, sự cố bất ngờ trên biển hoặc nguy cơ an ninh như bị lực lượng nước ngoài vô hiệu hóa, v.v.

NGƯ DÂN BỊ HÀNH HUNG

Ngư dân Việt Nam, đặc biệt từ tỉnh Quảng Ngãi, thường xuyên phải đối mặt với các vụ tấn công và quấy rối khi ra khơi đánh bắt tại vùng biển thuộc quần đảo Hoàng Sa.

- Ngày 13/9/2024, tàu cá QNg 95739 TS với 10 thuyền viên xuất bến Sa Kỳ, xã Bình Châu, huyện Bình Sơn, tỉnh Quảng Ngãi, để đánh bắt thủy sản tại khu vực quần đảo Hoàng Sa. [7]

Đến chiều 29/9, Đồn Biên phòng Bình Hải nhận được thông tin từ Đài canh cộng đồng

xã Bình Châu về việc tàu cá này bị một tàu nước ngoài ngăn cản và tấn công ở khu vực Đá Chim Yến.

Đến 21 giờ 15 phút ngày 30/9, tàu cập cảng Sa Kỳ. Ngay sau đó, bốn người bị thương nặng được đưa đi cấp cứu tại Bệnh viện Đa khoa tỉnh Quảng Ngãi.

Thuyền trưởng Nguyễn Thanh Biên cho hay tàu của nhóm bị hai tàu sắt số hiệu 301, treo cờ Trung Quốc, rượt đuổi và áp sát. [8] [9] Sau đó có một nhóm khoảng 40 người từ các tàu này dùng ca nô tiếp cận, leo lên tàu của ông Biên và dùng tuýp sắt đánh đập dã man các thuyền viên. Họ cũng cướp ngư cụ, máy móc và khoảng vài tấn cá.

Vụ tấn công này đã làm ba thuyền viên bị gãy tay, gãy chân; bảy người còn lại bị thương nhẹ. Ước tính thiệt hại về tài sản khoảng 500 - 600 triệu đồng.

- Cũng trong ngày 29/9 tại khu vực Đá Chim Yến, vào khoảng 15 giờ, tàu cá QNg 90659 TS do ông Võ Thành Tân làm chủ tàu cũng bị tàu nước ngoài nghi là của Trung Quốc hành hung. [10] Nhóm tấn công đã lấy đi toàn bộ trang thiết bị và hải sản với tổng thiệt hại ước tính khoảng 300 triệu đồng.

- Hai vụ ngư dân bị hành hung kể trên được báo giới nước ngoài đặc biệt quan tâm. Ngày 1/10, trả lời Reuters, Bộ

*Chính quyền huyện Bình Sơn thăm hỏi động viên ngư dân.
Ảnh: Báo Tiền Phong.*

Ngoại giao Trung Quốc không đề cập trực tiếp đến các vụ việc này, song khẳng định các tàu cá của Việt Nam đã đánh bắt trái phép quanh quần đảo Hoàng Sa nên họ đã phải dùng các biện pháp ngăn chặn. [11]

- Ngày 2/10, Hội Thủy sản Việt Nam gửi công văn cho Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, Bộ Ngoại giao cùng Ban đối ngoại Trung ương để phản đối hành động của Trung Quốc và kiến nghị tăng cường hỗ trợ ngư dân khi đi đánh bắt xa bờ. [12]

Tối cùng ngày, Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Phạm Thu Hằng lên tiếng phản đối mạnh mẽ hành vi thô bạo của lực lượng Trung Quốc đối với ngư dân Việt Nam, yêu cầu Trung Quốc tôn trọng chủ quyền của Việt Nam tại quần đảo Hoàng Sa, đồng thời

điều tra vụ việc và không tái diễn hành động tương tự. [13]

- Không phải chỉ riêng hai vụ này, ngư dân Việt Nam khi ra khơi luôn đối diện với những nguy cơ bị hành hung tương tự. Hồi tháng 8/2023, tàu cá QNg 90495 TS của Việt Nam đã bị tàu Hải cảnh Trung Quốc mang số hiệu 4201 tấn công bằng vòi rồng, làm hai ngư dân bị thương và khiến tàu hư hại nặng. [14]

Hay vào tháng 3/2019, tàu cá QNg 90819 TS của ngư dân Quảng Ngãi bị tàu Trung Quốc đâm chìm tại khu vực gần đảo Đá Lồi, quần đảo Hoàng Sa, nhưng may mắn là cả năm ngư dân trên tàu đều được cứu sống. [15]

- BBC News Tiếng Việt dẫn lời của

Giáo sư Alexander Vuving (Trung tâm Nghiên cứu An ninh Châu Á - Thái Bình Dương thuộc Bộ Quốc phòng Mỹ) rằng Trung Quốc đang thực hiện chiến lược “tầm ăn dâu”, nghĩa là dần dần đuổi Việt Nam ra khỏi khu vực biển mà nước này đang muốn biến thành điều “bình thường mới”. [16] Trung Quốc đang ép các quốc gia có tranh chấp tại khu vực chấp nhận thực tế do nước này áp đặt.

TRUNG QUỐC GIAM GIỮ NGƯ DÂN VIỆT NAM

Vào tháng 6/2024, một đoàn tàu cá từ làng chài Châu Thuận Biển, xã Bình Châu, huyện Bình Sơn, tỉnh Quảng Ngãi, bị mất liên lạc khi ra khơi đánh bắt. Người thân của các ngư dân nhận được cuộc gọi từ một thành viên trong đoàn, thông báo rằng họ đang bị giam giữ tại đảo Hải Nam, Trung Quốc. Thông tin này được tờ The New York Times đề cập trong một phóng sự ngày 28/10/2024 viết về sự vụ 10 ngư dân Quảng Ngãi bị hành hung vào ngày 22/9. [17]

• Ngày 31/10/2024, Phó Phát ngôn viên Bộ Ngoại giao Việt Nam Đoàn Khắc Việt đã lên tiếng phản đối về việc Trung Quốc bắt giữ trái phép tàu cá và ngư dân Việt Nam, đồng thời yêu cầu Trung Quốc thả ngay lập tức các ngư dân cùng tàu thuyền bị bắt giữ, bồi thường thiệt hại và chấm dứt việc quấy nhiễu ngư dân Việt Nam. [18]

• Ngày 1/11/2024, trả lời hợp báo, phát ngôn viên Bộ Ngoại giao Trung Quốc Lâm Kiếm tái khẳng định diễn ngôn quần đảo Tây Sa (tức Hoàng Sa) là của Trung Quốc, đồng thời kêu gọi Việt Nam “nâng cao nhận thức” cho ngư dân, đảm bảo họ không tái diễn vào các “hoạt động phi pháp” trong tương lai. [19]

• Ngày 4/11/2024, Đài Á Châu Tự Do (RFA) đưa tin rằng một số ngư dân Việt Nam đã bị Trung Quốc giam giữ tại quần đảo Hoàng Sa trong hơn sáu tháng. Thông tin này được Viện Nghiên cứu Sáng kiến Thăm dò Biển Đông (SCSPI) có trụ sở tại Bắc Kinh công bố. [20] Theo đó, các ngư dân bị bắt giữ vào tháng Tư và tháng Năm với cáo buộc “đánh bắt trái phép” bằng kích điện, thuốc nổ và các phương pháp hủy diệt môi trường.

Tới nay, không ai biết những ngư dân bị Trung Quốc bắt đang sống thế nào.

HOẠT ĐỘNG CỦA TRUNG QUỐC Ở HOÀNG SA, TRƯỜNG SA

Các tác giả của Luật Khoa thường xuyên cập nhật về Biển Đông và hoạt động của Trung Quốc tại Hoàng Sa, Trường Sa. Trong bài Đảo Tri Tôn - căn cứ viễn thám của Trung Quốc ở Hoàng Sa, tác giả Phạm Văn Luật phân tích hình ảnh vệ tinh mới công bố, cho thấy Trung Quốc đang hoàn thiện hạ tầng để triển khai hệ thống radar trên hòn đảo gần đất liền Việt Nam nhất. [21] Hệ thống radar này sẽ giúp cho Trung Quốc tăng cường khả năng giám sát và tác chiến điện tử trong khu vực Biển Đông.

Liên quan vụ việc này, như thường lệ, Bộ Ngoại giao Việt Nam tỏ ra “hết sức quan ngại” và phản đối mọi hoạt động xâm phạm chủ quyền của Việt Nam đối với quần đảo Hoàng Sa. [22]

Ngoài Tri Tôn, Trung Quốc đã triển khai nhiều hoạt động xây dựng và quân sự hóa trên Phú Lâm - đảo tự nhiên lớn nhất trong quần đảo Hoàng Sa - và nhiều thực thể khác thuộc quần đảo này, như xây dựng đường băng, hải cảng và lắp đặt hệ thống radar. [23]

Đảo Phú Lâm ở Hoàng Sa. Ảnh: Google Earth.

PHILIPPINES VÀ TRUNG QUỐC: CĂNG THẲNG LEO THANG

Không chỉ với Việt Nam, Philippines và Trung Quốc cũng liên tiếp có nhiều cuộc đụng độ ở khu vực Biển Đông.

- Ngày 30/4/2024, gần bãi cạn Scarborough, lực lượng hải cảnh Trung Quốc bị cáo buộc rằng đã cản trở tàu của Philippines ngay trước khi Manila triển khai chương trình tập trận chung với Mỹ. [24] Một tháng sau, Philippines lên kế hoạch kiện Trung Quốc vì gây hại cho rạn san hô tại Biển Đông, đặc biệt quanh bãi cạn Scarborough. [25]

- Tháng 6/2024, Philippines đệ trình lên Liên Hợp Quốc yêu cầu công nhận thêm lục địa mở rộng của nước này ở Biển Đông nhưng bị Trung Quốc phản đối. [26]

- Tháng 9/2024, bãi Sa Bin trở thành điểm nóng mới giữa hai quốc gia. Đến cuối tháng 11/2024, Trung Quốc đã điều động nhiều tàu dân sự đến gần đảo Thị Tứ - một tiền đồn quan trọng của Philippines. [27] [28]

- Ngày 2/12/2024, Tổng thống Philippines Ferdinand Marcos Jr. quan ngại về việc tàu ngầm tấn công Nga hiện

diện ở Biển Đông và mới đây, ngày 4/12, Philippines cáo buộc lực lượng tuần duyên Trung Quốc sử dụng vòi rồng và chặn đường tàu tuần tra của Philippines tại Biển Đông. [29] Trung Quốc phủ nhận cáo buộc và khẳng định hành động của họ là hợp pháp.

NHIỀU NƯỚC ĐANG HIỆN DIỆN Ở BIỂN ĐÔNG

Không chỉ với Việt Nam, Philippines và Trung Quốc cũng liên tiếp có nhiều cuộc đụng độ ở khu vực Biển Đông.

- **Brunei** tuyên bố chủ quyền đối với Đá Louisa - nằm ở rìa phía Nam quần đảo Trường Sa. [30] Nước này coi đây là một phần của thềm lục địa và vùng đặc quyền kinh tế (EEZ) của mình. Rạn san hô Louisa cũng là đối tượng tranh chấp chủ quyền của Việt Nam và Trung Quốc.

- **Malaysia** tuyên bố chủ quyền đối với một số thực thể trong quần đảo Trường Sa và hiện đang kiểm soát bảy thực thể, bao gồm Đá Hoa Lau (Swallow Reef), Đá Ёn Ca (Ardasier Reef), Đá Kiêu Ngựa (Mariveles Reef), Đá Kỳ Vân (Erica Reef), Đá Sác Lốt (Dallas Reef), Đá Suối Cát (Royal Charlotte Reef), Đá Thám Hiểm (Investigator Reef). Ngoài ra, Malaysia cũng coi Bãi Luconia nằm trong EEZ của mình, tuy nhiên Trung Quốc tuyên bố

chủ quyền đối với khu vực này và thường xuyên điều tàu tuần tra đến đây. [31]

Hồi đầu tháng 10/2024, Malaysia đã gửi thư khiếu nại tới Bộ Ngoại giao Việt Nam, cáo buộc Việt Nam mở rộng nhân tạo Bãi Thuyền Chài (còn gọi là Rạn san hô Barque Canada) thuộc quần đảo Trường Sa. [32] Dù vậy, cho tới nay, Việt Nam chưa phản hồi chính thức về khiếu nại này.

• **Indonesia** không tuyên bố chủ quyền đối với các đảo thuộc quần đảo Hoàng Sa hay Trường Sa, tuy nhiên, nước này khẳng định chủ quyền tại vùng biển quanh quần đảo Natuna. Đây cũng là vùng chồng lấn với "đường chín đoạn" của Trung Quốc. Hồi tháng 10/2024, lực lượng tuần duyên Indonesia đã hai lần xua đuổi tàu hải cảnh Trung Quốc khỏi vùng biển Bắc Natuna. [33]

• **Đài Loan** tuyên bố chủ quyền đối với toàn bộ Biển Đông, bao gồm các quần đảo Hoàng Sa, Trường Sa và vùng biển lân cận. Đài Loan hiện kiểm soát Ba Bình - đảo lớn nhất trong quần đảo Trường Sa. Việt Nam, Philippines và Trung Quốc cũng tuyên bố chủ quyền đối với đảo này. Hồi tháng 1/2024, Đài Loan đã gia cố một cầu tàu trên đảo Ba Bình cũng như triển khai nhiều hoạt động củng cố cơ sở hạ tầng trên đảo. [34]

• **Mỹ** không tuyên bố chủ quyền tại Biển Đông nhưng phản đối các yêu sách của Trung Quốc trong khu vực. Mỹ thường xuyên tổ chức các buổi tuần tra tự do hàng hải (FONOPs) gần các thực thể tranh chấp. Những nước khác như Nhật Bản, Úc và Ấn Độ cũng tham gia nhiều hoạt động ở Biển Đông. [35]

Hồi tháng 8/2023, hải quân Mỹ, Nhật Bản và Úc đã có một cuộc tập trận chung ở Biển Đông, khu vực ngoài khơi phía Tây Philippines. [36] □

KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA TRƯỚC 'KỶ NGUYÊN TRUMP 2.0'

Ngọc Hà

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày
18/02/2025.

Ảnh gốc: VGP, Wikimedia Commons. Đồ họa: Thiên Tân / Luật Khoa.

Việt Mỹ từ chối công nhận Việt Nam là nền kinh tế thị trường không chỉ giúp đảm bảo sự công bằng trong cạnh tranh thương mại giữa hai nước, mà còn phản ánh nhiều vấn đề quan trọng đang diễn ra trong nền kinh tế - xã hội của Việt Nam, như tình trạng lạm phát, quyền lợi của người lao động, và quyền tự do kinh doanh.

Vào năm 2002, Bộ Thương mại Mỹ đã xếp Việt Nam vào nhóm nền kinh tế phi thị trường. Quyết định này được đưa ra chỉ một năm sau khi nước ta xác định việc phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa (XHCN) trong kỳ họp Đại hội 9 của Đảng Cộng sản Việt Nam diễn ra vào tháng 4/2001.

Sau hơn 22 năm tích cực gia nhập các tổ chức kinh tế thế giới, trong đó có Tổ chức Thương mại Quốc tế (WTO) vào năm 2007, ký kết nhiều hiệp định thương mại toàn cầu và nâng cấp quan hệ với Mỹ thành Đối tác Chiến lược Toàn diện vào năm 2023, v.v. Việt Nam vẫn bị Mỹ điều tra và áp dụng thuế chống bán phá giá, chống trợ cấp đối với toàn bộ mặt hàng nhập khẩu từ Việt Nam.

Sự trở lại của Tổng thống Donald Trump - người nổi tiếng với các chính sách bảo hộ mậu dịch qua khẩu hiệu “Nước Mỹ trên hết” (America First), đặt ra nhiều thách thức lớn cho Việt Nam về thương mại và lợi nhuận kinh tế trong bốn năm tới.

TIÊU CHÍ ĐỂ ĐÁNH GIÁ NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG CỦA MỸ

Kinh tế thị trường là hệ thống kinh tế mà trong đó, các quyết định về sản xuất, phân phối, và tiêu dùng hàng hóa được hai lực lượng thị trường chính điều chỉnh là cung và cầu, hay nói cách khác là giữa người mua và người bán, thay vì sự can thiệp trực tiếp của nhà nước.

Điều kiện tiên quyết để một nền kinh tế thị trường có thể vận hành theo đúng nguyên tắc và hiệu quả là tự do, bình đẳng. [1]

Vào ngày 2/8/2024, Bộ Thương mại Mỹ đã chính thức đưa ra bản ghi nhớ (memorandum) về quyết định tiếp tục xếp Việt Nam vào nhóm nền kinh tế phi thị trường sau khi xem xét những nỗ lực của Việt Nam nhằm kêu gọi Mỹ đánh giá lại. [2] [3]

Mỹ sử dụng sáu tiêu chí để đánh giá nền kinh tế thị trường của Việt Nam, cụ thể: [4]

1. Phạm vi và mức độ chuyển đổi ngoại tệ;
2. Khả năng tự do đàm phán mức lương giữa người lao động và người sử dụng lao động;

3. Phạm vi đầu tư và hợp tác liên doanh của các doanh nghiệp nước ngoài tại Việt Nam;
4. Phạm vi sở hữu và kiểm soát các phương tiện sản xuất của chính phủ;
5. Mức độ kiểm soát và phân bổ nguồn lực sản xuất, giá cả, và các quyết định đầu ra cho doanh nghiệp của chính phủ;
6. Các vấn đề khác liên quan đến nhà nước pháp quyền và tham nhũng.

VÌ SAO VIỆT NAM CHƯA ĐƯỢC CÔNG NHẬN LÀ NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG?

Theo Bộ Thương mại Mỹ, Việt Nam vẫn chưa được công nhận là nền kinh tế thị trường vì nhà nước vẫn can thiệp nhiều vào nền kinh tế.

Dưới đây là một số lý do giải thích cho điều này:

Thứ nhất, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam không độc lập với nhà nước và sẵn sàng can thiệp để ổn định tỷ giá. [5]

Ngân hàng Nhà nước Việt Nam đóng vai trò quan trọng trong việc điều hành chính sách tiền tệ và tỷ giá hối đoái. Nghị định số 70/2014/NĐ-CP đã nêu rõ nhà nước thực

hiện điều tiết tỷ giá hối đoái thông qua các công cụ chính sách tiền tệ. [6]

Theo đó, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam can thiệp vào thị trường ngoại hối để điều chỉnh tỷ giá giữa VND và USD, nhằm giảm giá mua bán ở thị trường xuất khẩu. Điều này được thực hiện với mức phạm vi chuyển đổi chỉ khoảng 2%, thay vì để tỷ giá tự do điều chỉnh theo cung và cầu trên thị trường.

Vào năm 2017, Quỹ Tiền tệ Thế giới (IMF) đã chỉ ra rằng Ngân hàng Nhà nước Việt Nam “thiếu độc lập về chính trị và hoạt động” do thống đốc là thành viên thuộc chính phủ. [7]

Sự can thiệp của chính quyền vào thị trường ngoại hối, bao gồm việc mua bán ngoại tệ để ổn định tỷ giá, đã ảnh hưởng đến giá trị VND. Tính tới tháng 6/2024, lượng mua ròng ngoại hối của ngân hàng nhà nước chiếm khoảng 1,5% tổng sản phẩm quốc nội (GDP). [8]

Thứ hai, vấn đề quyền lợi của người lao động. Người lao động không được tự do đình công và thương lượng mức lương cao hơn. Điều này giúp cho Việt Nam duy trì lợi thế về nguồn nhân công giá rẻ trong chuỗi cung ứng toàn cầu, tuy nhiên lại là một bất lợi lớn đối với người lao động trong nước. [9]

Đình công ở Việt Nam bị coi là bất hợp

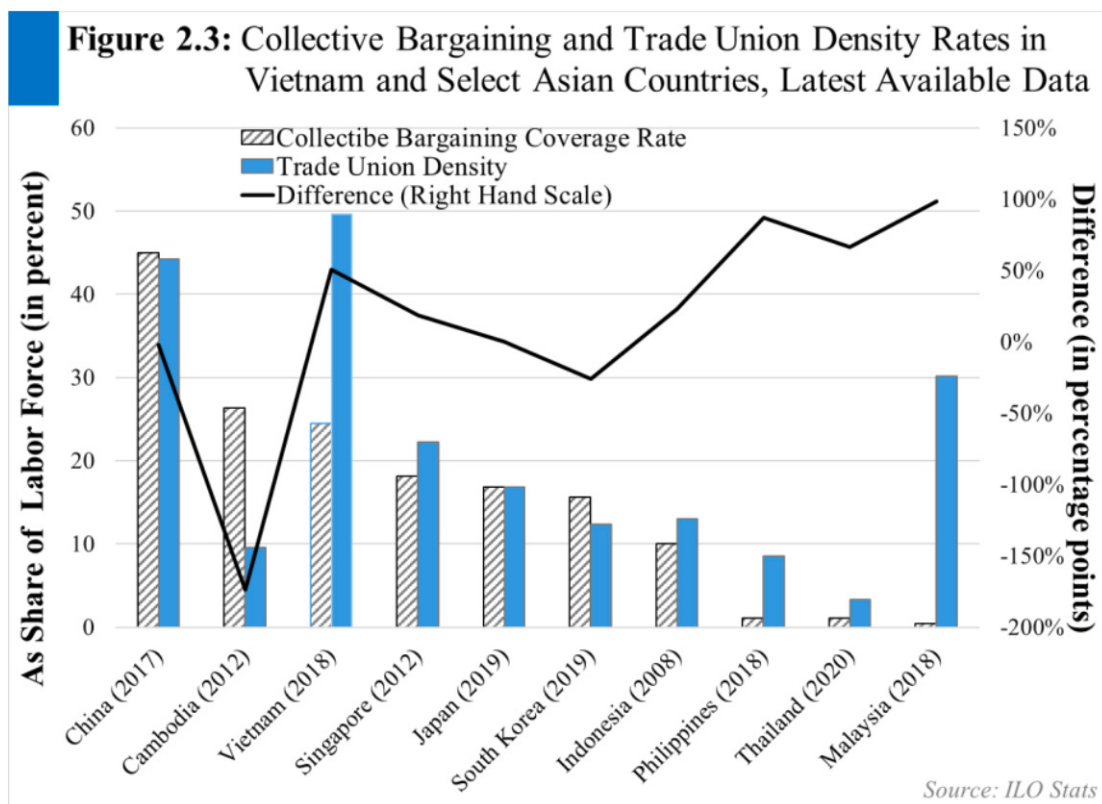
pháp và nhà nước vẫn đang quản lý trực tiếp Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam.

Việt Nam vẫn chưa phê chuẩn Công ước số 87 của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO) về quyền tự do liên kết và bảo vệ quyền tổ chức của người lao động. [10] Chính phủ lý giải rằng sự khác biệt về văn hóa và thị trường lao động tại Việt Nam là lý do chưa thực hiện cam kết này.

Bộ Luật Lao động năm 2019 quy định việc cho phép thành lập tổ chức đại diện

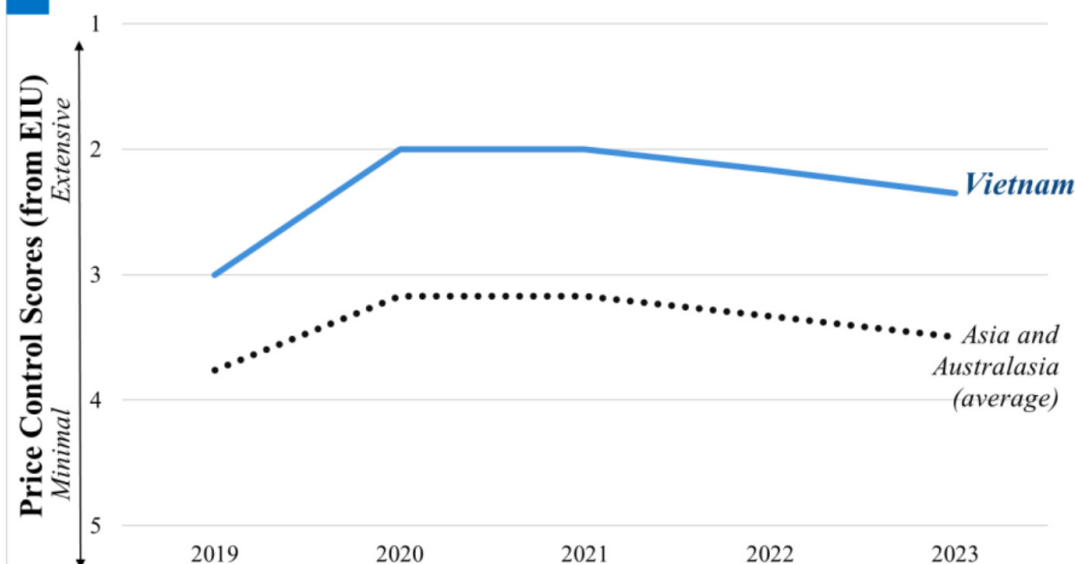
của người lao động tại doanh nghiệp (tức công đoàn độc lập). Tuy nhiên, đến nay vẫn chưa có văn bản quy phạm pháp luật hướng dẫn thực hiện.

Bên cạnh đó, nước ta còn tồn tại hai vấn đề nghiêm trọng vi phạm các nguyên tắc công bằng trong nền kinh tế thị trường, đặc biệt là về quyền lợi của người lao động và chi phí sản xuất, đó là lao động trẻ em (child labor) và lao động cưỡng ép (forced labor). [11]

Tỷ lệ thương lượng tập thể (cột kẻ chéo) và mật độ công đoàn (cột màu xanh) ở Việt Nam cùng một số quốc gia châu Á, với sự chênh lệch giữa hai chỉ số đó (đường màu đen, tính theo điểm phần trăm ghi ở trục bên phải). Việt Nam (số liệu năm 2018) có mật độ công đoàn cao so với nhiều nước trong khu vực nhưng tỷ lệ thương lượng tập thể thấp, dẫn đến mức chênh lệch đáng kể. Nguồn: Tổ chức Lao động Quốc tế.

Figure 5.5: Price Controls in Vietnam and Asia/Australasia,* 2019-2023

*EIU Index uses the following values to estimate the depth of price controls: 1=extensive, 2=in a significant number of industrial sector and utilities, 3=in some areas, including energy, agricultural products and some household staples, 4=in a few areas, usually including energy and some utilities, 5= very few or none

Source: Economist Intelligence Unit

Mức độ kiểm soát giá ở Việt Nam so với mức trung bình của khu vực châu Á và một phần châu Úc trong giai đoạn 2019-2023. Nguồn: Economist Intelligence Unit (EIU).

Theo bản ghi nhớ của Bộ Thương mại Mỹ, Việt Nam đã sử dụng hai nguồn lực này để giảm chi phí sản xuất thông qua việc trả lương thấp và không cần phải tuân thủ về việc đảm bảo môi trường làm việc an toàn

Thứ ba, chính phủ hiện vẫn duy trì kiểm soát chặt chẽ giá cả của sản phẩm và dịch vụ. Mức độ kiểm soát giá của chính phủ cao hơn 1,15 điểm so với tổng thể khu vực châu Á và một phần châu Úc.

VỀ NỀN “KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XHCN”

Kinh tế thị trường định hướng XHCN là mô hình mà nhà nước đóng vai trò chủ động trong việc điều hành nền kinh tế. Các tư liệu sản xuất quan trọng như máy móc, đất đai, dây chuyền sản xuất, v.v. không thuộc sở hữu cá nhân mà thuộc về nhà nước hoặc tập thể.

Ngược lại, nền kinh tế thị trường tự do không có sự can thiệp của nhà nước. Trong đó, việc tư nhân hóa doanh nghiệp là ưu tiên và nhà nước chỉ đóng vai trò duy nhất là đảm bảo sự công bằng trên thị trường thông qua các đạo luật và chính sách. Mục đích của việc này là nhằm giảm thiểu rủi ro thao túng thị trường và giá cả, bảo vệ môi trường, quyền sở hữu trí tuệ và ngăn chặn các hành vi gây hại cho nền kinh tế.

Việc nhà nước can thiệp quá sâu vào nền kinh tế có thể dẫn đến tình trạng “tìm kiếm lợi ích ngầm” (rent-seeking) - nơi mà các cá nhân hoặc doanh nghiệp tìm cách lợi dụng mối quan hệ hay chính sách để tạo thế độc quyền, thay vì tập trung vào sản xuất hàng hóa đáp ứng nhu cầu thị trường. [12]

Việc áp dụng định hướng XHCN trong phát triển kinh tế là cần thiết để xây dựng một nhà nước pháp quyền do dân và vì dân. Chủ nghĩa xã hội được các học giả cho rằng là nền tảng để tạo ra một xã hội công bằng, dân chủ, văn minh, dân giàu nước mạnh. [13]

Tuy nhiên, vẫn còn thiếu các minh chứng rõ ràng để chứng minh rằng sự can thiệp của nhà nước đã thực sự giúp tạo ra công bằng kinh tế và phát triển thịnh vượng.

Theo báo cáo của Ngân hàng Thế giới, Việt Nam vẫn đang là một trong những

quốc gia có thu nhập trung bình thấp. [14]

Đáng chú ý, nhiều công ty luật lớn tại Mỹ như Wiley và Tổ chức Project 88 đã đưa ra các bình luận về Chỉ thị 24-CT/TW. [15] Họ cho rằng chỉ thị này đã xác nhận vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản trong việc đưa Việt Nam hội nhập thế giới, song song đó là các hạn chế về quyền đình công và thành lập công đoàn độc lập.

Có thể thấy rằng, kinh tế thị trường định hướng XHCN là một chính sách nhằm bảo vệ tính chính danh của cơ quan nhà nước Việt Nam trong việc can thiệp vào các hoạt động của thị trường tự do.

NHƯNG VÌ SAO VIỆT NAM CẦN MỸ CÔNG NHẬN LÀ NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG?

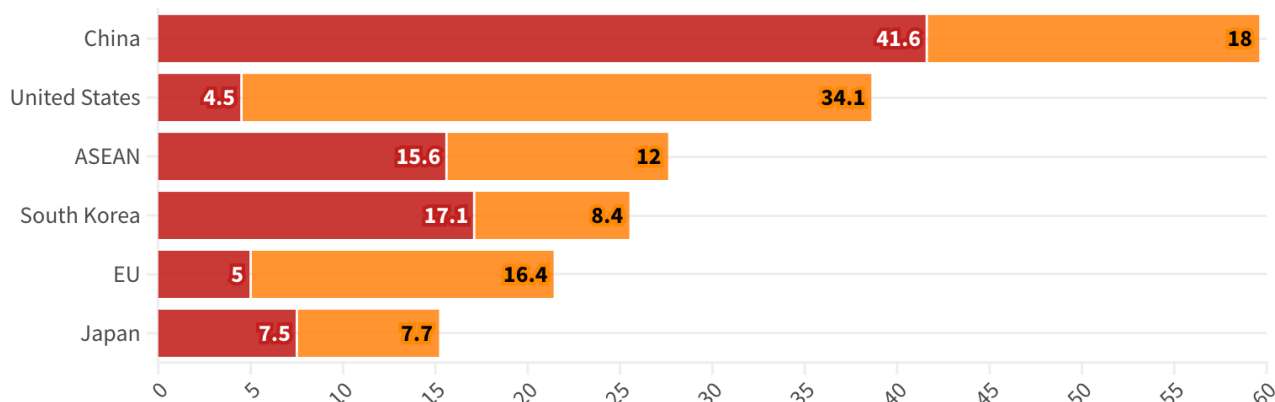
Việc được công nhận là nền kinh tế thị trường sẽ giúp ngành sản xuất và xuất, nhập khẩu Việt Nam có thêm cơ hội tăng sự cạnh tranh trên thị trường toàn cầu và giảm áp lực cạnh tranh về giá cả, lợi nhuận. [16]

Tính tới tháng 4/2024, Mỹ vẫn là thị trường xuất khẩu lớn nhất của Việt Nam, cao hơn

Imports and Exports with Major Trading Partners (January to April 2024)

US\$ Billion

Imports Exports

Source: Vietnam General Statistics Office

Kim ngạch nhập khẩu và xuất khẩu của Việt Nam với các đối tác thương mại lớn trong bốn tháng đầu năm 2024. Nguồn: Tổng cục Thống kê Việt Nam.

hiều so với Trung Quốc và khối ASEAN.

[19]

Khi Mỹ áp dụng phương pháp xác định giá trị thay thế (surrogate value) đối với các quốc gia chưa được công nhận là nền kinh tế thị trường, họ sẽ sử dụng giá của một quốc gia có nền kinh tế thị trường tương đồng để tính toán giá trị hàng hóa xuất khẩu. [17] Điều này có thể khiến biên độ phá giá bị đẩy lên cao, dẫn đến mức thuế chống bán phá giá nặng hơn, gây bất lợi cho các nhà sản xuất Việt Nam khi xuất khẩu vào Mỹ.

Câu chuyện Việt Nam thiếu đơn hàng xuất khẩu cá tra làm giảm giá trị thị trường nội địa được xem như là một hệ quả kinh tế tiêu cực do các quy định thuế quan và chính sách chống bán phá giá của Mỹ. [18]

Bên cạnh đó, tình trạng lạm phát trong nước tăng cao do chính sách kiểm chế tỷ giá hối đoái làm cho đồng Việt Nam mất giá. Theo báo cáo mới nhất của Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, chỉ số giá tiêu dùng (CPI) của nước ta trong tháng 10/2024 tăng 2,89% so với cùng kỳ năm 2023, và lạm phát trung bình tăng 2,69%. [20]

Trong khi đó, giá trị lao động của người lao động sẽ tiếp tục bị định giá thấp so với các nước khác do mức lương thấp, tình trạng sử dụng lao động trẻ em, v.v.

TRƯỚC THỜI TRUMP 2.0

Theo bản ghi nhớ của Bộ Thương mại Mỹ, việc Việt Nam được công nhận là nền kinh tế thị trường sẽ mang lại lợi ích lớn hơn cho Trung Quốc thay vì Mỹ. Lý do, hiện nay Trung Quốc đang đầu tư hơn 24 tỷ USD vào ngành sản xuất ở khu vực ASEAN, đặc biệt là Việt Nam, sau khi chiến tranh thương mại Mỹ - Trung bùng nổ vào năm 2018 (năm thứ hai ở nhiệm kỳ đầu tiên của Trump). [21]

Vào năm 2020, chính quyền Donald Trump đã tăng thuế chống bán phá giá từ 6,23% lên 10,08% cho mặt hàng xuất khẩu lớp bánh xe của Việt Nam vì lý do đồng tiền Việt Nam bị định giá thấp. [22]

Trong ngày đầu tiên nhậm chức (20/1/2025), tổng thống thứ 47 của Hoa Kỳ đã ký sắc lệnh áp mức thuế quan từ 20% đến 25% đối với hàng nhập khẩu từ Mexico và Canada.

Ngày 4/2 vừa qua, Mỹ áp thuế 10% lên hàng nhập khẩu từ Trung Quốc.

Chính quyền Tập Cận Bình đã ngay lập tức có đòn đáp trả bằng việc áp thuế 15% đối với mặt hàng than đá và nhôm nhập từ Mỹ và ra lệnh điều tra Google vào ngày 10/2.

Vì vậy, không khó để dự đoán rằng chính quyền mới của Trump sẽ áp đặt các lệnh trừng phạt thương mại đối với các quốc gia được đánh giá là sẽ đem đến những tác động tiêu cực cho nước Mỹ. □

VIỆT NAM CÓ THỂ LÀM GÌ ĐỂ TRÁNH ĐÒN THUẾ TỪ TRUMP?

Thanh Hải

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 17/02/2025.

Nguồn ảnh: AP.

Không lâu sau khi nhậm chức, Tổng thống Donald Trump đã đánh thuế lên các quốc gia. Ngày 1/2, tổng thống Mỹ thứ 47 đã ký sắc lệnh áp mức thuế 10% đối với tất cả hàng hóa nhập khẩu từ Trung Quốc, bên cạnh mức thuế 25% đối với hàng hóa từ Mexico và Canada. [1]

Ngày 10/2, ông tiếp tục ký sắc lệnh hành pháp đánh thuế 25% đối với toàn bộ thép và nhôm nhập khẩu vào Mỹ. Tuy nhiên, động thái này là không quá bất ngờ. Tháng 3/2018, Tổng thống Trump đã viện dẫn thẩm quyền theo Mục 232 của Đạo luật Mở rộng Thương mại năm 1962 để áp dụng mức thuế 25% đối với thép nhập khẩu và mức thuế 10% đối với nhôm nhập khẩu, nhưng miễn trừ cho Argentina, Úc,

Brazil, Canada, Nhật Bản, Mexico, Hàn Quốc, Liên minh châu Âu (EU), Ukraine, và Anh. [2]

Động thái leo thang các biện pháp thuế quan này đã chấm dứt việc Mỹ miễn thuế cho các đồng minh như Canada và EU, đồng thời đánh dấu sự mở rộng đáng kể các rào cản thương mại của Nhà Trắng đối với cả đối thủ, đồng minh và các đối tác.

Trước tình hình biến động này, liệu Việt Nam có thể tránh được các đòn thuế của Tổng thống Trump hay không?

Những người lạc quan có thể cho rằng mối quan hệ khá tốt đẹp giữa Việt Nam và Mỹ trong nhiệm kỳ đầu tiên của Tổng thống Trump có thể giúp Hà Nội tránh các đòn thuế trong nhiệm kỳ hai của ông. Trong nhiệm kỳ đầu của Trump, Việt Nam cùng một số nền kinh tế khác đã hưởng lợi lớn từ cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung, khi nhiều nhà sản xuất chuyển nhà máy sang Việt Nam để tránh các biện pháp thuế của Mỹ. [3] Tuy nhiên, kịch bản này có thể không xảy ra lần nữa. Sự lạc quan cũng có thể trở thành ảo tưởng, nhất là khi các quốc gia láng giềng có quan hệ hữu hảo với Mỹ như Canada và Mexico đã nhanh chóng là đối tượng của các đòn thuế quan.

Khi Mỹ ngày càng xem xét kỹ lưỡng tình trạng mất cân bằng thương mại với các quốc gia trên thế giới, và Tổng thống

Trump xem thuế quan là công cụ chủ yếu trong chính sách kinh tế của chính quyền, thì Việt Nam đang phải đối mặt với một tình thế rất khó khăn.

Việt Nam có thặng dư thương mại lớn với Mỹ. Để dễ so sánh, thặng dư thương mại giữa Canada và Mỹ ở mức 75 tỷ USD, trong khi đó, thặng dư thương mại giữa Việt Nam với Mỹ lên đến 104 tỷ USD trong năm 2024. [4] Thậm chí, thặng dư thương mại gia tăng giữa hai nước đã trở thành chủ đề quan tâm của các nhà quan sát và giới nghiên cứu chính sách.

Việc thặng dư thương mại ngày càng tăng khiến Việt Nam có nguy cơ trở thành nạn nhân tiếp theo trong cuộc chiến thuế quan và các biện pháp áp đặt thương mại mà Mỹ đang thực hiện lên các nước, bất kể quan hệ “thân sơ” ra sao. Năm 2019, Trump đã đưa ra lời cảnh báo đầy hàm ý khi tuyên bố Việt Nam “gần như là kẻ lạm dụng tồi tệ nhất” và nói thêm rằng nhiều công ty đã chuyển đến Việt Nam để tránh thuế quan. [5]

Nếu chính quyền Trump chuyển sang lập trường bảo hộ nhiều hơn thì Việt Nam càng gặp khó khăn. Bởi lẽ, sự gia tăng của chủ nghĩa bảo hộ mang đến những rủi ro lớn lên nền kinh tế thế giới, gây căng thẳng địa chính trị, các lệnh trừng phạt, chiến tranh thương mại, biến đổi khí hậu, các vấn đề về chuỗi cung ứng toàn cầu và phân mảnh của nền kinh tế. [6]

Các đòn thuế của Trump có thể gây tổn thương cho nền kinh tế Việt Nam. Nền kinh tế của quốc gia Đông Nam Á này đang tăng trưởng nhanh chóng. Dự báo từ Seasia Stats cho hay mức tăng về tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của Việt Nam có thể ở mức 7%. Quốc gia này cũng được đánh giá là có tiềm năng sẽ gia nhập nhóm 15 nền kinh tế lớn nhất châu Á vào năm 2025 với GDP đạt 506 tỷ USD. [7] Triển vọng này có thể chậm lại hoặc thậm chí không thể đạt được nếu đất nước hứng chịu các đòn thuế từ Mỹ.

Quan hệ kinh tế Việt - Mỹ cũng đang trên đà phát triển. Mỹ là thị trường xuất khẩu lớn nhất của Việt Nam nhưng thực tế này khiến thâm hụt thương mại giữa hai quốc gia tăng theo.

Lãnh đạo Việt Nam hiểu rõ tình thế khó khăn này. Ngày 5/2, khi chủ trì phiên họp chính phủ thường kỳ tháng 2, Thủ tướng Phạm Minh Chính đã yêu cầu các bộ, ngành “đề xuất giải pháp để phản ứng nhanh nhạy, kịp thời, không bị động, bất ngờ, không để lỡ thời cơ và giữ đà, giữ nhịp, giữ khí thế đang có để tiếp tục phát triển” trong bối cảnh chiến tranh thương mại có thể thêm phức tạp. [8] Chính phủ Việt Nam đặt mục tiêu tăng trưởng GDP cho năm 2025 là từ 8% trở lên. [9]

Giờ là lúc Việt Nam cần chủ động ứng phó với tình hình. Trước tiên, Việt Nam cần

hiểu rõ rằng việc phụ thuộc quá nhiều vào thị trường Mỹ sẽ gây rủi ro rất lớn. Do đó, Việt Nam cần đa dạng hóa thị trường xuất khẩu để giảm thiểu rủi ro trước các biện pháp thuế quan của chính quyền Trump, như các thị trường tiềm năng ở châu Âu, châu Phi, ASEAN.

Muốn vậy, Việt Nam phải chú ý đến các yêu cầu ngày càng cao từ các đối tác, như phát triển bền vững, chống biến đổi khí hậu, an toàn cho người tiêu dùng, cùng các tiêu chí cụ thể và chi tiết về chuỗi cung ứng, nguyên liệu, lao động, và môi trường. [10]

Bên cạnh đó, Việt Nam cũng có thể cho chính quyền Trump thấy cách tiếp cận thiện chí của Hà Nội. Chẳng hạn Việt Nam có thể tăng cường nhập khẩu các mặt hàng chiến lược của Mỹ, như các sản phẩm nông nghiệp, năng lượng, các thiết bị công nghệ cao, thậm chí là vũ khí.

Tháng 11/2024, Thứ trưởng Ngoại giao Đỗ Hùng Việt cho biết Việt Nam sẽ mua máy bay, khí thiên nhiên hóa lỏng (LNG), trang thiết bị an ninh, và các chip bán dẫn của Mỹ. [11] Đây là một bước đi được cho là đúng đắn khi có thể giúp tăng cường quan hệ Đối tác chiến lược toàn diện giữa hai nước, và đáp ứng tiêu chí của Tổng thống Trump về các mối quan hệ thương mại cân bằng và toàn diện. □

M

Ngày 1/1, Malaysia chính thức đảm nhận vai trò chủ tịch Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) năm 2025. Đây là lần thứ năm Malaysia giữ cương vị này kể từ khi tổ chức được thành lập vào năm 1967. Trước đó, nước này từng đảm nhiệm vị trí điều phối vào các năm 1977, 1997, 2005 và 2015.

MALAYSIA SẼ LÈO

LÁI CON THUYỀN ASEAN RA SAO?

Khánh Linh

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 03/02/2025.

Thủ tướng Malaysia Anwar Ibrahim sẽ chèo lái con thuyền ASEAN dưới chủ đề “Bao trùm và Bền vững” (Inclusivity and Sustainability). [1] Logo của ASEAN 2025 mang màu sắc tươi sáng, lấy hình ảnh hoa dâm bụt đỏ (bunga raya) - quốc hoa của Malaysia - làm biểu tượng. Thiết kế xoáy vào bên trong tượng trưng cho tính trung tâm và sự bền vững của Hiệp hội. [2]

Nhiệm vụ lớn lao của Malaysia là tăng cường tính dung nạp trong ASEAN và đưa các chương trình nghị sự theo hướng phát triển bền vững. Các nước thành viên kỳ vọng Malaysia có thể duy trì vai trò trung tâm của khối bằng kinh nghiệm dày dặn của mình, đặc biệt trong bối cảnh thế giới đầy biến động.

Tuy nhiên, điều khiến các quốc gia trong khu vực và các nhà quan sát băn khoăn là nước chủ nhà sẽ giải quyết những vấn đề cấp bách trong khu vực ra sao, như tranh chấp ở Biển Đông và nội chiến ở Myanmar. Đây vẫn là hai bài toán an ninh nan giải vì liên quan đến chủ quyền, chủ nghĩa dân tộc và các tính toán chính trị phức tạp của các bên liên quan.

Trong bài viết trên Project Syndicate vào tháng 12/2024, Thủ tướng Anwar nhấn mạnh: “Khi căng thẳng toàn cầu leo thang - từ cạnh tranh chiến lược đến biến đổi khí hậu - tinh thần hợp tác của ASEAN chưa bao giờ quan trọng hơn thế”. [3] Tuy vậy, vai trò của người cầm lái cũng rất quan trọng vì họ điều phối các chương trình hoạt động trong khối.

Vấn đề Biển Đông vô cùng phức tạp khi Trung Quốc ngày càng tham vọng độc chiếm vùng biển này. Căng thẳng giữa Bắc Kinh và Philippines nhất là tại bãi Cỏ Mây (thuộc quần đảo Trường Sa của Việt Nam) vẫn chưa hạ nhiệt. Trung Quốc nhiều lần đe dọa sẽ dùng biện pháp mạnh để bảo vệ lợi ích của mình ở Biển Đông và đề nghị Philippines “xem xét nghiêm túc” tương lai của quan hệ song phương. [4]

Bên cạnh đó, kể từ sau cuộc đảo chính quân sự tháng 2/2021, cuộc khủng hoảng tại Myanmar vẫn kéo dài. Bước sang năm thứ tư, bạo lực leo thang, khủng hoảng nhân đạo trầm trọng, và nền kinh tế ngày càng suy thoái khiến triển vọng phục hồi của nước này thêm mong manh.

Vấn đề cốt lõi là liệu Kuala Lumpur có thể giữ vững nguyên tắc trung lập (neutrality) trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược giữa Mỹ và Trung Quốc hay không, điều này được dự báo sẽ ngày càng gay gắt khi ông Donald Trump đã trở lại Nhà Trắng.

Tháng 10/2024, Malaysia chính thức trở thành “quốc gia đối tác” (partner country) của BRICS - khối các nền kinh tế gồm Trung Quốc, Nga, Brazil, Ấn Độ, v.v. [5] Mặc dù Thủ tướng Anwar thường tuyên bố rằng Myanmar duy trì “trung lập” trong các tranh chấp và cạnh tranh nước lớn, việc này gia nhập BRICS gợi cảm giác Kuala Lumpur đang “chọn phe” khi củng cố quan hệ với Trung Quốc. [6]

Tháng 11 cùng năm, Thủ tướng Anwar thăm Trung Quốc. [7] Đây là chuyến đi

Trung Quốc lần thứ ba của ông ở cương vị thủ tướng kể từ tháng 3/2023. Tại Trung Quốc, ông Anwar bày tỏ mong muốn ASEAN và Trung Quốc sẽ thúc đẩy các quan hệ chặt chẽ hơn, đặc biệt là trên lĩnh vực thương mại và đầu tư.

Tuy nhiên, việc hai nền kinh tế gắn bó chặt chẽ đặt dấu hỏi về khả năng Malaysia không “thiên vị” Trung Quốc trong các kế hoạch hợp tác hay chương trình nghị sự. Kể từ năm 2009, Trung Quốc luôn giữ vị thế là nhà đầu tư lớn nhất tại Malaysia với khoản đầu tư trực tiếp đạt 1,48 tỷ USD trong 8 tháng đầu năm 2024, tăng 13,2% so với cùng kỳ năm ngoái. [8] Tại cuộc gặp, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình dành những lời thân mật cho Malaysia, ca ngợi hai nước “không chỉ là những người hàng xóm tốt đối diện nhau qua biển mà còn là những người bạn tốt có tầm nhìn chung, và là những đối tác tốt vì sự phát triển chung”. [9]

Bên cạnh đó, sẽ rất khó để Malaysia có thể thúc đẩy tiến trình đàm phán giữa ASEAN và Trung Quốc về Bộ quy tắc ứng xử ở Biển Đông (COC). Cho đến nay, các nỗ lực đàm phán vẫn dừng dang và không có nhiều tiến triển. Nguyên nhân là sự thiếu vắng lòng tin giữa các bên, sự mơ hồ về việc Trung Quốc có tuân thủ các cam kết hay không, cũng như nước này vẫn không ngừng xây dựng các đảo nhân tạo và quân sự hoá các tiền đồn ở Biển Đông. [10]

Malaysia có thể cố gắng thúc đẩy đàm phán COC hay hạ nhiệt căng thẳng

giữa Trung Quốc và Philippines ở Biển Đông. Thế nhưng, sự khác biệt trong tầm nhìn của các thành viên có thể cản trở việc đạt được những kết quả thực chất. [11] Cụ thể, Trung Quốc có thể ưu tiên đàm phán trực tiếp với Philippines thay vì chấp nhận một quốc gia đứng ra làm trung gian. Tương tự, Philippines và Việt Nam có thể tìm đến Mỹ cùng các quốc gia như Nhật Bản, Australia, Ấn Độ để tăng cường tiếng nói và nhận được sự ủng hộ ngoại giao lớn hơn.

Dù Thủ tướng Anwar khá im ắng về tình hình an ninh ở Biển Đông, ông lại đưa ra tuyên bố khá rõ về mục tiêu của đất nước mình trong vai trò chủ tịch ASEAN. Cũng trong bài viết trên Project Syndicate, ông Anwar khẳng định tầm nhìn của mình “bao gồm cam kết chấm dứt tình trạng hỗn loạn ở Myanmar, một thử thách mà lương tâm tập thể của ASEAN phải vượt qua nếu muốn duy trì uy tín của mình”. [12]

Có hai ý quan trọng ở đây. Thứ nhất là cam kết đưa Myanmar trở lại tình trạng ổn định, thứ hai là bảo vệ “uy tín” của ASEAN. Cả hai vấn đề này đều đặt ra thử thách với khả năng lãnh đạo của chủ tịch ASEAN.

Trong vấn đề nội chiến ở Myanmar, vai trò của Malaysia có thể gây tranh cãi. Vào giữa tháng 12/2024, Thủ tướng Anwar đã bổ nhiệm tỷ phú và cựu Thủ tướng Thái Lan Thaksin Shinawatra làm cố vấn không chính thức của ông trong vấn đề ASEAN. [13] Việc bổ nhiệm ông Thaksin rõ ràng là một tín hiệu cho thấy

Thủ tướng Anwar cố gắng phá vỡ thế bế tắc ở Myanmar, trong khi ASEAN đang chia rẽ về cách tiếp cận với chính quyền quân sự nơi đây.

Tuy nhiên, việc này gây tranh cãi và khiến các nhà quan sát “nhú mày” bởi ông Thaksin được coi là người ủng hộ quân đội. [14] Vai trò mới của ông Thaksin còn gây tranh cãi hơn khi việc bổ nhiệm đã vấp phải sự chỉ trích từ các nhóm kháng chiến Myanmar. Những nhóm kháng chiến đang chống lại phe độc tài quân đội lo ngại rằng sự can dự của ông Thaksin có thể khiến cách tiếp cận của Malaysia đối với cuộc khủng hoảng Myanmar phù hợp với lợi ích của chính quyền quân sự. [15]

Malaysia đang phải đối mặt với nhiều thách thức. Chủ tịch ASEAN phải có cách tiếp cận đúng đắn để tăng cường hợp tác nội khối ASEAN và củng cố vai trò của Hiệp hội. Trong các chương trình nghị sự, vấn đề an ninh Biển Đông và tình hình nội chiến ở Myanmar sẽ thử thách khả năng lèo lái của Malaysia.

Trên hết, ASEAN kiên trì lập trường không can thiệp vào công việc nội bộ của các thành viên và hành động theo sự đồng thuận (consensus). Đây vẫn là những rào cản lớn cho các tiến triển thực chất trong vấn đề Biển Đông và tình hình Myanmar. [16]

Khi được ca ngợi là một chính trị gia

lão luyện và có cách tiếp cận trực tiếp đối với các vấn đề gây tranh cãi, Thủ tướng Anwar được kỳ vọng sẽ hoá giải các thách thức mà ASEAN đang đối mặt. [17] Tuy nhiên, với các khó khăn nêu trên, chặng đường phía trước của thủ tướng Malaysia sẽ lắm chông gai. Nếu Thủ tướng Anwar có thể giải quyết được những thách thức này, ông có thể nâng cao vị thế của Malaysia trong ASEAN và đảm bảo di sản của mình như một nhà lãnh đạo có sức chuyển đổi trên trường quốc tế. [18] □

Ảnh gốc: Free Malaysia Today, AP. Đồ họa: Thiên Tân / Luật Khoa.

LUẬT KHOA
tạp chí

TÌM KIẾM HÒA BÌNH CHO MYANMAR: NỖ LỰC VÀ BẤT LỰC

Diễm Phương

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 05/02/2025.

Myanmar đang bước vào năm thứ tư của cuộc nội chiến và khủng hoảng quân sự. Sau cuộc đảo chính vào tháng 2/2021, tình hình Myanmar ngày càng trở nên rối ren.

Khủng hoảng vẫn tiếp diễn bất chấp các nỗ lực của quốc tế và khu vực - cụ thể là Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) - trong việc tìm kiếm giải pháp hòa bình cho đất nước này.

Cách tiếp cận chủ đạo của Hiệp hội cho vấn đề Myanmar là Đồng thuận năm điểm (Five-Point Consensus). Nguyên tắc này bao gồm: chấm dứt các hành vi bạo lực ngay lập tức, tiến hành đối thoại mang tính xây dựng giữa tất cả các bên để tìm kiếm giải pháp hòa bình, đặc phái viên

ASEAN sẽ đảm nhận vai trò chủ chốt trong việc tạo điều kiện cho đối thoại, ASEAN hỗ trợ viện trợ nhân đạo, đặc phái viên của ASEAN gặp tất cả các bên liên quan. [1]

Hiện tại, các nỗ lực và thiện chí của ASEAN vẫn chưa thể đem tới thay đổi đáng kể cho Myanmar.

Sự thay đổi chế độ biến Myanmar trở thành một quốc gia nằm dưới sự cai trị của quân đội. Trong khi đó, các tổ chức vũ trang sắc tộc tiếp tục phản đối sự lạm quyền của lực lượng vũ trang quốc gia.

Theo báo cáo của Liên Hợp Quốc vào tháng 12/2024, tình trạng bạo lực gia tăng khiến hơn 6.000 dân thường thiệt mạng. [2] Không chỉ vậy, hơn một nửa dân số nước này đang sống dưới mức nghèo khổ. [3]

Binh sĩ của chính quyền quân sự đi tìm người biểu tình trên đường ở Yangon, Myanmar. Ảnh: AFP.

Trong năm 2025, nhiều dấu hiệu cho thấy tình hình Myanmar có thể chuyển biến tích cực, tuy nhiên không ít bế tắc vẫn chưa tìm ra giải pháp.

Tháng 11 năm nay, phe quân đội do Thống tướng Min Aung Hlaing lãnh đạo dự kiến sẽ tổ chức bầu cử. Tuy nhiên, các chuyên gia lo ngại rằng đây có thể chỉ là một trò bịp chính trị. [4]

Những ai kỳ vọng vào một cuộc bầu cử tự do và công bằng có thể sẽ sớm thất vọng khi xung đột và đàn áp vẫn lan rộng. Trong khi đó, các nhà hoạt động nhân quyền tiếp tục bị chèn ép, không gian hoạt động của họ ngày càng bị thu hẹp. Nếu chính quyền quân sự tuyên bố chiến thắng thì đây cũng chỉ là chiến thắng giả hiệu.

Trung Quốc đã tuyên bố ủng hộ cuộc bầu cử sắp tới. [5] Việc can dự của Bắc Kinh càng khiến tình hình thêm trầm trọng khi phe quân sự nhận được sự ủng hộ quan trọng để tiếp tục đàn áp.

Kết quả của cuộc bầu cử rất có thể làm gia tăng quyền lực cho phe quân đội và đẩy lực lượng này xích gần hơn với Bắc Kinh. Hệ quả là sự chia rẽ trong xã hội sẽ tiếp tục nuôi dưỡng chủ nghĩa dân tộc cực đoan và khiến cánh cửa đối thoại khép dần.

Tăng trưởng kinh tế ở Myanmar trong năm nay nhiều khả năng sẽ chậm lại vì những thách thức vẫn tồn tại ở hầu hết các lĩnh vực chủ chốt. Năng lực sản xuất đang bị hạn chế do tình trạng thiếu nguyên liệu thô và nguồn cung cấp điện giảm, lạm phát

gia tăng khiến nhu cầu trong nước giảm theo. [6] Các thảm họa thiên nhiên như lũ lụt, lở đất, nắng nóng khắc nghiệt, hỏa hoạn, v.v. cũng gây tác động nặng nề đến nền kinh tế Myanmar. [7]

Trong nền kinh tế không có dấu hiệu khởi sắc, người dân Myanmar sẽ tiếp tục đối mặt với nhiều rủi ro, như tình trạng mất an ninh lương thực nghiêm trọng, các dịch vụ công thiết yếu gần như sụp đổ, những cú sốc kinh tế dẫn đến lạm phát gia tăng, và nguy cơ mất sinh kế. [8]

Kế hoạch Ứng phó và Nhu cầu nhân đạo năm 2025 (HNRP) cho Myanmar của Liên Hợp Quốc ước tính có 19,9 triệu người ở nước này cần hỗ trợ nhân đạo, con số này chiếm hơn một phần ba dân số. [9]

Đối với ASEAN, tình hình càng trở nên bế tắc. Các quốc gia đã nản lòng và quyết định dừng bước thay vì cố gắng tìm kiếm đối thoại với chính quyền quân sự. Mặc dù Thái Lan đã tích cực đề nghị tổ chức các cuộc đàm phán để thúc đẩy đối thoại thông qua cơ chế “tham vấn không chính thức” nhưng chưa có triển vọng rõ rệt nào. [10]

Đáng chú ý, các sáng kiến của Thái Lan dù cung cấp một nền tảng cho đối thoại, nhưng lại loại trừ vai trò của Chính phủ Thống nhất Quốc gia (NUG) - lực lượng đối lập với phe quân sự. [11] Điều này đặt ra câu hỏi về tính bao trùm và động cơ chính trị phía sau đề xuất của Thái Lan.

Ông Duwa Lashi La, quyền lãnh đạo của Chính phủ Thống nhất Quốc gia Myanmar. Ảnh: Myanmar National Unity Government.

Malaysia, với vai trò là chủ tịch ASEAN năm 2025, có thể sẽ gặp nhiều khó khăn khi tìm cách can dự với chính quyền quân sự Myanmar.

Dưới sự lãnh đạo của Thủ tướng Anwar Ibrahim, Malaysia được kỳ vọng đưa ra nhiều biện pháp mạnh mẽ hơn để giải quyết các hành động của phe quân sự. Ví dụ, Malaysia có thể tăng cường hợp tác với NUG và các phe phái ủng hộ dân chủ khác ở Myanmar.

Tuy nhiên, động thái này có thể vướng phải sự phản đối từ các thành viên ASEAN ủng hộ việc duy trì nguyên trạng hoặc ưu tiên nguyên tắc không can thiệp vào công việc nội bộ của quốc gia khác. [12]

Nguyên tắc đồng thuận (consensus) trong cơ chế ra quyết định của ASEAN sẽ tiếp tục là rào cản cố hữu cho các nỗ lực “đập

lửa” ở Myanmar. [13]

Tuy nhiên, chính quyền quân sự có lẽ cũng sẽ không được hưởng bầu không khí dễ chịu trong năm 2025.

Nếu sự kháng cự vũ trang lên chính quyền quân sự tăng đáng kể, điều đó có thể tạo tiền đề cho sự leo thang xung đột các phe phái, dẫn đến các làn sóng di cư ồ ạt và làm trầm trọng thêm cuộc khủng hoảng nhân đạo. [14] Các cuộc không kích và ném bom của quân đội vào những nơi công cộng, gồm cả bệnh viện và trường học, khiến nhiều người không còn lựa chọn nào ngoài tha hương. [15]

Sự trỗi dậy mạnh mẽ của Liên minh Ba Anh Em gồm các nhóm vũ trang dân tộc như Quân đội Liên minh Dân chủ Dân tộc Myanmar (MNDAA), Quân đội Dân tộc Arakan (AA), và Quân đội Giải phóng

Các quân nhân thuộc Quân đội Arakan đứng trước cổng chào thị trấn Gwa, bang Rakhine sau khi kiểm soát được nơi này. Ảnh: Arakan Army.

Dân tộc Ta'ang (TNLA) cùng quyết tâm của họ là những yếu tố cần được chú ý. [16]

Sự chống đối quyết liệt của các lực lượng này đối với quân đội cầm quyền ở Myanmar báo hiệu một cuộc khủng hoảng kéo dài, khiến hồi kết của cuộc nội chiến và khủng hoảng nhân đạo càng trở nên xa vời.

Tình trạng giằng co giữa các bên sẽ kéo dài khi không phe nào có thể giành chiến thắng tuyệt đối, cũng như không sẵn sàng thỏa hiệp dù chỉ là những thỏa hiệp tạm thời. Sau tất cả, sự thiếu vắng một giải pháp chính trị có thể làm hài lòng tất cả các bên chỉ khiến dân thường gánh chịu hậu quả.

Dù bức tranh toàn cảnh về cuộc khủng hoảng Myanmar trong năm 2025 chưa rõ ràng, nhưng bạo lực kéo dài và thảm họa nhân đạo là điều dễ thấy hơn cả. Cho đến nay, nhà lãnh đạo Min Aung Hlaing không

thể dập tắt làn sóng nổi dậy kể từ sau cuộc đảo chính, mà chỉ khiến nội chiến lan rộng. [17]

Nếu không có chuyển biến sâu sắc về chính trị nội bộ hoặc sự can thiệp hiệu quả từ ASEAN và cộng đồng quốc tế, hàng triệu người dân vô tội sẽ tiếp tục gánh chịu hậu quả tàn khốc của chiến tranh.

Hơn hết, các quốc gia không nên quên rằng một giải pháp thất bại cho Myanmar sẽ chỉ làm trầm trọng thêm tình trạng bế tắc, qua đó phơi bày sự mong manh của hòa bình trong bối cảnh thiếu vắng những nỗ lực nghiêm túc và hiệu quả.

Khủng hoảng chính trị, kinh tế, và nhân đạo không chỉ là thảm kịch đối với riêng Myanmar mà còn kéo theo tình trạng bất ổn dai dẳng, đe dọa sự ổn định của cả khu vực. □

HIẾN PHÁP CALIFORNIA - KỲ 1: KHI HÀNH PHÁP CÓ TÁM ‘ĐẦU’

Vũ Quý Hạo Nhiên

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 20/02/2025.

LUẬT KHOA
tạp chí

*Ảnh gốc: California Courts Newsroom.
Đồ họa: Thiên Tân / Luật Khoa.*

Cùng một quốc gia, cùng đứng đầu hành pháp, nhưng tổng thống Hoa Kỳ và thống đốc California có những sự khác biệt rõ rệt trong cách thực thi quyền lực. Điểm khác biệt lớn nhất là trong khi tổng thống Hoa Kỳ nắm quyền lực tập trung thì thống đốc California phải chia sẻ quyền hành với nhiều người khác.

HIẾN PHÁP LIÊN BANG, HIẾN PHÁP TIỂU BANG

Chính quyền liên bang tuân theo Hiến pháp Hoa Kỳ, còn chính quyền California vận hành theo Hiến pháp California.

Hiến pháp California thiết lập một hệ thống ngành hành pháp có nhiều người đứng đầu, tiếng Anh gọi là plural executive, có thể dịch là hành pháp đa nhân. Nghĩa là quyền lực hành pháp không tập trung vào một người duy nhất mà được chia sẻ giữa nhiều người.

Cụ thể, theo Hiến pháp California (Điều 5, Mục 2, 11; Điều 9, Mục 2), ngành hành pháp có tới tám nhân vật đứng đầu, tất cả đều được cử tri bầu lên riêng, không phụ thuộc vào thống đốc. [1] [2] Mỗi người có nhiệm kỳ bốn năm, được bầu cùng lúc, và hầu hết đều bị giới hạn tối đa hai nhiệm kỳ, trừ một chức vụ.

Các chức vụ hành pháp của California được bầu vào những năm giữa kỳ - tức

là những năm giữa hai kỳ bầu cử tổng thống. Ví dụ, bầu tổng thống vào các năm 2016, 2020, 2024 thì các chức vụ hành pháp California sẽ được bầu vào những năm 2018, 2022, 2026. Các chức vụ này bao gồm:

- Thống đốc (Governor) - Đứng đầu ngành hành pháp liên bang
- Phó Thống đốc (Lieutenant Governor) - Quyền thống đốc khi cần, chủ tọa thượng viện tiểu bang
- Tổng Chưởng lý (Attorney General) - Đứng đầu Bộ Tư pháp
- Bộ trưởng Nội vụ (Secretary of State) - Phụ trách bầu cử và giấy tờ chính thức của tiểu bang
- Giám đốc Ngân khố (Treasurer) - Điều hành công quỹ tiểu bang, phụ trách tiền thu vào
- Giám đốc Kiểm toán (Controller) - Kiểm toán công quỹ tiểu bang, phụ trách tiền chi ra
- Bộ trưởng Bảo hiểm (Insurance Commissioner) - Kiểm soát hoạt động của ngành bảo hiểm trong tiểu bang
- Bộ trưởng Giáo dục Công lập (Superintendent of Public Instruction) - Đứng đầu ngành giáo dục của tiểu bang.

Đặc biệt, chức vụ Bộ trưởng Giáo dục Công lập là một chức vụ phi đảng phái - khi bầu cử, phiếu bầu không ghi ứng viên đó thuộc đảng nào, và là chức vụ hành pháp duy nhất không có giới hạn nhiệm kỳ. Theo Hiến pháp California (Điều 9, Mục 2), các chức vụ còn lại đều bị giới hạn hai nhiệm kỳ. [3]

*Tòa nhà Leland Stanford Mansion là nơi chính quyền và thống đốc cùng các quan chức hành pháp của tiểu bang California làm việc.
Ảnh: M.Mierzwa / Wikimedia Commons.*

QUYỀN LỰC CỦA THỐNG ĐỐC CALIFORNIA BỊ HẠN CHẾ

Do ngành hành pháp có tám “cái đầu”, tất cả đều do dân bầu ra và có quyền hạn ngang với thống đốc, nên họ không phải cấp dưới của thống đốc và hoạt động độc lập theo thẩm quyền của mình.

Ở cấp liên bang, tổng thống có toàn quyền kiểm soát nội các. Các thành viên nội các do tổng thống đề cử, thượng viện chấp thuận - và thường thì thượng viện dễ dãi hơn trong việc chấp thuận các bộ trưởng so với các thẩm phán. Đến lúc

tổng thống không ưa thành viên nội các nào, tổng thống có quyền cách chức ngay lập tức. Một sự kiện đáng kể trong lịch sử là vụ Saturday Night Massacre, diễn ra trong vụ bê bối Watergate dưới thời Tổng thống Richard Nixon. [4]

Trong vụ án Watergate xảy ra vào đầu thập niên 1970, chính quyền Nixon bị phát hiện liên quan đến một vụ đột nhập và nghe lén trụ sở Ủy ban Quốc gia Đảng Dân chủ. Bộ Tư pháp sau đó bổ nhiệm công tố viên đặc biệt Archibald Cox để điều tra.

Khi ông Cox đòi Tổng thống Nixon phải cung cấp băng ghi âm các cuộc nói chuyện trong Phòng Bầu dục, tổng thống đã từ chối. Thay vào đó, ngày 20/10/1973, ông ra lệnh cho Bộ trưởng Tư pháp Elliot

Richardson sa thải Cox. [5] Richardson từ chối, và lập tức bị cách chức. Thứ trưởng William Ruckelshaus lên làm quyền bộ trưởng nhưng cũng từ chối thực hiện lệnh này và chịu chung số phận.

Cuối cùng, đến lượt Robert Bork là Solicitor General (luật sư trưởng/tổng biện lý sự vụ) lên thay làm quyền bộ trưởng. [6] Nixon ra lệnh Bork đuổi Cox, Bork tuân lệnh và cách chức Cox. Chỉ trong một đêm thứ Bảy, ba quan chức cao cấp mất chức dưới tay tổng thống - sự kiện này về sau được gọi là Saturday Night Massacre.

Tuy nhiên, thống đốc California không có quyền đó. Một ví dụ điển hình về sự hạn chế quyền lực của thống đốc diễn ra vào năm 2010, khi Arnold Schwarzenegger đang giữ chức vụ này. Lấy lý do khủng hoảng ngân sách, Thống đốc Schwarzenegger ký sắc lệnh hành chính tạm thời để giảm lương nhân viên tiểu bang xuống mức tối thiểu rồi hứa bao giờ có tiền sẽ bù lại. Nhưng quyền chi tiền ra là của giám đốc kiểm toán (controller) lúc đó là ông John Chiang, và ông này từ chối. [7]

Ông Chiang nói sắc lệnh của Thống đốc Schwarzenegger là vi phạm pháp luật và vấn trả lương công chức như bình thường. Đối nghịch rõ ràng như vậy, nhưng Schwarzenegger không cách chức Chiang được, ông phải kiện, và thắng. [8] Nhưng chuyện đáng nói ở đây là: ngay cả khi không theo lệnh thống đốc, giám đốc kiểm toán vẫn không thể bị cách chức.

KHÁC BIỆT GIỮA PHÓ TỔNG THỐNG VÀ PHÓ THỐNG ĐỐC

Không chỉ với người đứng đầu các bộ, ngay với chức phó ở tiểu bang cũng rất khác liên bang. Ở cấp liên bang, chức tổng thống và phó tổng thống được bầu chung với nhau. Lá phiếu bầu cử có một nút bấm chung cho hai chức vụ tổng thống và phó tổng thống.

Sample Ballot
Presidential General Election
County of Shasta, 1st CAS
November 5, 2024

Page 1 of 4

BT-21

INSTRUCTIONS TO VOTERS:
- Use black or blue pen.
- To vote for a candidate, fill in the rectangle next to the candidate's name.
- Look for the number of candidates to vote for at the top of each contest.
- Do not vote for more than the number listed.
- To vote for qualified write-in candidates, fill in the rectangle next to the qualified write-in line and print the candidate's name on the line.
- To vote for a measure, fill-in the rectangle next to the "YES" or "NO".
- If you make a mistake, or want to change your vote, ask an Election Official for a new ballot.
- A mistake on one contest does not affect the rest of the ballot.
- You may vote in as many or as few contests as you want.

Party-Nominated Offices
Candidates for these offices are the official nominee of the party displayed with their name.

PRESIDENT OF THE UNITED STATES

President and Vice President

Vote for One Party

☐ DONALD J. TRUMP
Republican
For President

☐ JD VANCE
Republican
For Vice President

☐ CLAUDIA DE LA CRUZ
Peace and Freedom
For President

☐ KARINA GARCIA
Peace and Freedom
For Vice President

☐ KAMALA D. HARRIS
Democratic
For President

☐ TIM WALZ
Democratic
For Vice President

☐ ROBERT F. KENNEDY JR.
American Independent
For President

☐ NICOLE SHANAHAN
American Independent
For Vice President

☐ CHASE OLIVER
Libertarian
For President

☐ MIKE TER MAAT
Libertarian
For Vice President

☐ JILL STEIN
Green
For President

☐ RUDOLPH WARE
Green
For Vice President

☐ _____

Nonpartisan Offices
Candidates display a party preference (or None) for the information of voters. This is not a party endorsement or approval.

VOTER-NOMINATED

There are two U.S. Senate contests on this ballot.

- One for the regular 6-year term ending January 3, 2031.

- One for the remainder of the current term ending January 3, 2025.

You may vote for both contests.

UNITED STATES SENATOR

United States Senator - Full Term ending January 3, 2031

Vote for One

☐ STEVE GARVEY
Republican
Professional Baseball Representative

☐ ADAM B. SCHIFF
Democratic
United States Representative

United States Senator - Short Term ending January 3, 2025

Vote for One

☐ STEVE GARVEY
Republican
Professional Baseball Representative

☐ ADAM B. SCHIFF
Democratic
United States Representative

UNITED STATES REPRESENTATIVE

1st Congressional District

Vote for One

☐ DOUG LAMALFA
Republican
Farmer/United States Representative

Mẫu lá phiếu cho ngày bầu cử 5/11/2024 ở quận Shasta, bang California. Tổng thống và phó tổng thống được bầu chung liên danh và không thể tách ra.

*Thống đốc tiểu bang California Jerry Brown vào năm 2017.
Ảnh: Berkeley Political Review.*

Tuy nhiên, ở California, thống đốc và phó thống đốc được bầu riêng, và hầu hết ở các tiểu bang đều vậy. Do đó, nhiều khi thống đốc và phó thống đốc thuộc hai đảng khác nhau. Gần đây nhất là trong hai năm 2010-2011, Thống đốc Jerry Brown là người của Đảng Dân chủ, trong khi Phó Thống đốc Abel Maldonado là người theo Đảng Cộng hòa. Trước đó, vào hai năm 2007-2009, Thống đốc Schwarzenegger là đảng viên Cộng hòa, còn Phó Thống đốc John Garamendi là người của Đảng Dân chủ.

Jerry Brown làm thống đốc California trong bốn nhiệm kỳ tất cả. Lần đầu tiên từ năm 1975 tới năm 1983, khi đó California chưa giới hạn số nhiệm kỳ thống đốc. Hiến pháp California được cử tri sửa đổi qua

dự luật 140 năm 1990, giới hạn nhiệm kỳ các thống đốc tương lai. [9] Do đó, Jerry Brown đã trở lại tranh cử một lần nữa vào năm 2010 và thắng cử, tại chức thêm hai nhiệm kỳ nữa.

Mike Curb nắm quyền thống đốc vào năm 1979. Ảnh: San Francisco Chronicle.

QUYỀN LỰC CỦA PHÓ THỐNG ĐỐC

Theo Hiến pháp California (Điều 5, Mục 10), phó thống đốc được làm quyền thống đốc khi thống đốc vắng mặt khỏi tiểu bang. Năm 1979, khi Jerry Brown tranh cử tổng thống và đi ra các tiểu bang khác để vận động, Mike Curb nắm quyền thống đốc. Trong vòng 40 tiếng khi Brown vắng mặt, Mike Curb đã bổ nhiệm thẩm phán tiểu bang. Brown sau đó kiện. Trong án lệ Brown v. Curb, Tòa án Tối cao California xác nhận Phó Thống đốc Curb đã làm đúng luật. [10]

SO SÁNH VỚI CẤP LIÊN BANG

Do ngành hành pháp có tám “cái đầu”, tất cả đều do dân bầu ra và có quyền hạn ngang với thống đốc, nên họ không phải cấp dưới của thống đốc và hoạt động độc lập theo thẩm quyền của mình.

Khó tưởng tượng những điều kể trên sẽ xảy ra ở cấp liên bang. Theo Tu chính án 25, Hiến pháp liên bang (1967), khi không thể thi hành công việc của mình, tổng thống có thể tạm chuyển quyền cho phó tổng thống. [11] Điều này đã xảy ra bốn lần, khi tổng thống phải giải phẫu và cần có người thay thế trong lúc bị gây mê. [12]

Lần đầu tiên, Tổng thống Ronald Reagan bị mổ bướu ung thư ruột và giao quyền cho Phó Tổng thống George H. W. Bush trong vòng tám tiếng. Tổng thống George W. Bush cũng giao quyền cho Phó Tổng thống Dick Cheney hai lần, mỗi lần hai tiếng. Gần đây nhất Tổng thống Joe Biden giao quyền cho Phó Tổng thống Kamala Harris khoảng hơn một tiếng. Tuy nhiên, trong những trường hợp này, phó tổng thống hầu như không thực hiện bất kỳ quyết định nào.

Những sự khác biệt giữa tổng thống Hoa Kỳ và thống đốc California cho thấy sự đa dạng trong cách thức quản lý quyền lực giữa cấp liên bang và tiểu bang. Những sự khác nhau này cũng có thể thấy ở hiến pháp các bang khác, không riêng gì California. Trong khi hiến pháp liên bang tin tưởng vào sự kiểm soát và cân bằng quyền lực giữa các ngành hành pháp, lập pháp, và tư pháp, thì các tiểu bang tin tưởng hơn vào sự kiểm soát và cân bằng quyền lực ở nội bộ ngành hành pháp.

Bên cạnh việc thống đốc California phải chia sẻ quyền lực với nhiều quan chức khác, một khía cạnh đáng chú ý khác là vai trò tư lệnh quân đội của thống đốc.

Trong khi tổng thống Hoa Kỳ là tổng tư lệnh quân đội liên bang, thống đốc California cũng có quyền chỉ huy Vệ binh Quốc gia California — nhưng với những giới hạn nhất định. Vây ranh giới quyền lực giữa hai cấp chính quyền này được phân định ra sao? □

HIẾN PHÁP CALIFORNIA - KỲ 2: KHI THỐNG ĐỐC CŨNG LÀ TƯ LỆNH QUÂN ĐỘI

Vũ Quý Hạo Nhiên

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 21/02/2025.

Tất cả các bang Hoa Kỳ đều tổ chức chính quyền theo cách khác nhau và khác với liên bang. Bài viết này chọn California làm thí dụ cụ thể để minh họa, nhưng bất kỳ bang nào khác cũng có những chi tiết thú vị không kém.

Ngoài ra, bài viết này không nhằm so sánh giữa hai cá nhân hiện đang nắm hai chức vụ đó - Tổng thống Donald Trump và Thống đốc Gavin Newsom - mà tập trung phân tích bản chất của hai chức vụ này, bất kể ai đang nắm quyền.

GIỐNG VÀ KHÁC TRONG QUYỀN LỰC CỦA TỔNG THỐNG VÀ THỐNG ĐỐC

Nhìn sơ, sẽ thấy hai chức vụ có nhiều điểm giống nhau. Cả hai đều là nhân vật đầu ngành hành pháp: tổng thống đứng đầu ngành hành pháp liên bang (Hiến

pháp Hoa Kỳ, Điều 2, Mục 1) và thống đốc California đứng đầu ngành hành pháp tiểu bang (Hiến pháp California, Điều 5, Mục 1). [1] [2]

Cả hai đều có nhiệm kỳ bốn năm, và cả hai đều bị giới hạn hai nhiệm kỳ (Hiến pháp Hoa Kỳ, Điều 2, Mục 1 và Tu chính án thứ 22; Hiến pháp California, Điều 5, Mục 2). [3] [4] [5]

Cả hai đều không có quyền làm luật, nhưng có quyền ký thông qua và, nếu không muốn, có quyền phủ quyết luật (Hiến pháp Hoa Kỳ, Điều 1, Mục 7; Hiến pháp California, Điều 5, Mục 10). [6] [7] Một đạo luật do phía lập pháp đưa ra mà bị phủ quyết, vẫn có thể trở thành luật nếu phía lập pháp, với đa số 2/3, bỏ phiếu vô hiệu hóa quyết định phủ quyết. [8]

Tổng thống có quyền ân xá mọi tội liên bang và thống đốc có quyền ân xá mọi tội tiểu bang, ngoại trừ những tội đàn hặc (impeachment) (Hiến pháp Hoa Kỳ, Điều 2, Mục 2, Khoản 1; Hiến pháp California,

Điều 5, Mục 8). [9] [10] [11] Riêng Hiến pháp California có điều khoản thống đốc không có quyền ân xá người bị hai tội đại hình, trừ khi có sự đồng ý của bốn thẩm phán Tối cao Pháp viện California.

Phía liên bang, tổng thống Hoa Kỳ là tổng tư lệnh quân đội. (Hiến pháp Hoa Kỳ, Điều 2, Mục 2). [12] Riêng về khoản này, ngôn ngữ chính xác của Hiến pháp Hoa Kỳ là: “The President shall be Commander in Chief of the Army and Navy of the United States.” (tạm dịch: “Tổng thống sẽ là tổng tư lệnh của Bộ binh và Hải quân của Hoa Kỳ.”).

Tuy ngôn ngữ của Hiến pháp không nói gì về ba binh chủng còn lại, là Không

quân, Thủy quân lục chiến, và Không gian, nhưng từ năm 1947, khi Không quân được thành lập riêng biệt, người ta đã cho rằng ý định của Hiến pháp là bao gồm tất cả các binh chủng lập ra sau. Tiền lệ này không phải đến từ Tối cao Pháp viện, mà đến từ một bản ghi nhớ của Bộ Tư pháp. [13]

Về phía tiểu bang, đội quân Vệ binh Quốc gia California (National Guard) thuộc quyền tư lệnh của thống đốc (Hiến pháp California, Điều 5, Mục 7). [14] Tuy nhiên, về khoản này thì hiến pháp tiểu bang phải chịu dưới hiến pháp liên bang, vốn cho phép cho tổng thống quyền trưng dụng quân đội tiểu bang và sung vào phần của liên bang khi cần. Điều 2, Mục 2, Hiến pháp Hoa Kỳ, sau phần “The President shall be Commander in Chief of

*Thống đốc Arnold Schwarzenegger và lực lượng Vệ binh Quốc gia California.
Ảnh: Sgt. Jessica Inigo / California National Guard.*

*Thống đốc Arnold Schwarzenegger và lực lượng Vệ binh Quốc gia California.
Ảnh: Sgt. Jessica Inigo / California National Guard.*

the Army and Navy of the United States” thì tiếp tục như sau, “and of the Militia of the several States, when called into the actual Service of the United States” (tạm dịch: “Tổng thống sẽ là tổng tư lệnh của Bộ binh và Hải quân của Hoa Kỳ, và của quân đội các tiểu bang, khi họ được đưa vào phục vụ Hoa Kỳ.”)

Tức là, Vệ binh Quốc gia California thuộc quyền thống đốc, nhưng lúc nào cần thì tổng thống có thể trưng dụng và lúc đó thuộc quyền tổng thống. Điều này áp dụng cho tất cả các bang, và trong quá khứ đã có những lúc tổng thống trưng dụng vệ binh với mục tiêu cố ý tước quyền thống đốc.

Đây là điểm khác biệt lớn so với hệ thống phân quyền ở Việt Nam. Trong khi ở Việt Nam, các cơ quan quân đội trực thuộc quyền điều hành của trung ương, không có lực lượng nào nằm dưới quyền chỉ huy của lãnh đạo cấp tỉnh hay thành phố, thì ở Hoa Kỳ, thống đốc California có quyền chỉ huy lực lượng quân sự riêng trong phạm vi tiểu bang, ít nhất là khi chưa có lệnh trưng dụng từ liên bang.

SỰ KIỆN LITTLE ROCK NINE: MỘT VÍ DỤ VỀ QUYỀN LỰC LIÊN BANG CAN THIỆP

Năm 1957, khi án lệ *Brown v. Board of Education* bắt buộc nhà trường cho phép học sinh da màu học chung với học sinh da trắng, Thống đốc Orval Faubus của bang Arkansas đã điều động Vệ binh Quốc gia đứng chặn không cho nhóm học sinh da màu vào trường Little Rock Central High School. [15]

Tổng thống Dwight D. Eisenhower bèn trưng dụng Vệ binh Quốc gia Arkansas, ra lệnh họ, cùng với Sư đoàn 101 Nhảy dù, bảo vệ nhóm chín học sinh này vào lớp. Sự kiện này được ghi lại trong lịch sử là Little Rock Nine. [16]

Bài này tập trung làm rõ quyền lực quân sự của thống đốc California và sự phân định quyền lực giữa thống đốc và tổng thống Hoa Kỳ.

Ở kỳ cuối của loạt bài về những sự giống và khác nhau giữa tổng thống Hoa Kỳ và thống đốc California, chúng ta khám phá một khía cạnh thú vị khác của hệ thống tư pháp Mỹ: “Không phải thẩm phán Mỹ nào cũng có nhiệm kỳ trọn đời”. □

KHÔNG PHẢI THẨM PHÁN MỸ NÀO CŨNG CÓ NHIỆM KỲ TRỌN ĐỜI

Vũ Quý Hạo Nhiên

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 22/02/2025.

Hệ thống tòa án ở Mỹ không chỉ khác nhau giữa cấp liên bang và tiểu bang về quy trình bổ nhiệm thẩm phán, mà còn ở cách thức họ rời nhiệm sở. Nếu như thẩm phán liên bang được tại vị trọn đời, thì tại nhiều tiểu bang - đặc biệt là California - cử tri có thể trực tiếp bỏ phiếu quyết định liệu một thẩm phán có tiếp tục giữ chức hay không.

NHỮNG THẨM PHÁN LIÊN BANG TRỌN ĐỜI

Về tư pháp, tổng thống có quyền đề cử các thẩm phán liên bang, và phải được Thượng viện chấp thuận (Hiến pháp Hoa Kỳ, Điều 2, Mục 2). [1] [2] Một khi Thượng viện đã chấp thuận, thẩm phán liên bang sẽ tại chức trọn đời (Hiến pháp Hoa Kỳ, Điều 3, Mục 1). [3] Điều này áp dụng cho thẩm phán liên bang tất cả các cấp, từ tòa sơ thẩm (district), lên tới phúc thẩm (circuit), và tối cao. [4]

Việc thẩm phán có quyền tại chức trọn đời dẫn tới việc các tổng thống bổ nhiệm

thẩm phán trẻ, để duy trì ảnh hưởng của mình lâu dài. Thí dụ, Thẩm phán Amy Coney Barrett do Tổng thống Trump bổ nhiệm nhậm chức năm 48 tuổi, thay thế Thẩm phán Ruth Bader Ginsburg nhậm chức năm 60 tuổi.

Mở ngoặc nói thêm là có những thẩm phán hoạt động trong hệ thống liên bang nhưng không thuộc cơ chế tổng thống bổ nhiệm Thượng viện chấp thuận. Những người đó phục vụ ở nội bộ ngành hành pháp và không được tại chức trọn đời.

Thí dụ như thẩm phán tòa di trú, chuyên xử những vụ trục xuất, những đơn tị nạn chính trị. Thẩm phán tòa di trú là luật sư công chức của Sở Di trú, Bộ An ninh Nội địa. [5] Họ không có quyền lực độc lập như các thẩm phán liên bang, vì họ chịu sự quản lý của Bộ An ninh Nội địa. Bộ trưởng Bộ An ninh Nội địa có quyền cách chức, hoặc chuyển họ qua những việc làm khác, không xử án nữa. Trong giới luật pháp Mỹ, những thẩm phán tòa liên bang do tổng thống đề cử và Quốc hội thông qua được gọi là “Article III judges” (tạm dịch: Thẩm phán Điều 3) lấy theo Điều 3 Hiến pháp - điều khoản về ngành tư pháp. Những thẩm

Thẩm phán Tòa tối cao California Patricia Guerrero (trái) đang tuyên thệ nhậm chức trước Thống đốc Gavin Newsom (phải), năm 2022.

Ảnh: California Courts Newsroom.

phán tòa di trú, tòa an sinh xã hội, v.v. làm công chức của một bộ nào đó, được gọi là “Article II judges” (tạm dịch: Thẩm phán Điều 2) lấy theo Điều 2 Hiến pháp về ngành hành pháp.

THẨM PHÁN CẤP TIỂU BANG VÀ HỆ THỐNG BẦU CỬ

Ở cấp tiểu bang, thẩm phán không những có nhiệm kỳ giới hạn, mà cử tri còn có thể bỏ phiếu quyết định chiếc ghế của họ.

Lấy tiểu bang California làm ví dụ.

Ở California, quyền đề cử thẩm phán của thống đốc phức tạp hơn so với liên bang. Hệ thống tòa án ở California cũng chia làm ba bậc, tòa sơ thẩm (Superior Court), tòa phúc thẩm (Court of Appeals), và tòa tối cao (Supreme Court).

Ở hai mức cao hơn - tòa phúc thẩm và tối cao - thống đốc đề cử, và một ủy ban gọi là Commission on Judicial Appointments (tạm dịch: Ủy ban Bổ nhiệm Thẩm phán) chấp thuận (Hiến pháp California, Điều 6, Mục 7). [6] Ủy ban này gồm ba vị: Chánh án tòa Tối cao California, Bộ trưởng Tư pháp California, và Chánh án tòa phúc thẩm nơi người đó được đề cử. Khi thẩm phán tòa tối cao được đề cử, người thứ ba sẽ là chánh án thâm niên nhất của các tòa phúc thẩm. [7]

Thẩm phán tòa tối cao, tòa phúc thẩm mỗi 12 năm phải cho cử tri bỏ phiếu tín nhiệm có giữ lại hay không. Nếu bị cử tri bác, thống đốc sẽ đề cử người khác thay thế (Hiến pháp California, Điều 6, Mục 16). [8]

Trong lịch sử California, đã có lần gần nửa số thẩm phán Tối cao Pháp viện California bị cử tri loại bỏ hàng loạt. Năm 1986, Tòa tối cao California với Chánh án Rose Bird bị cho là quá dễ dãi với tội phạm khi lật ngược nhiều án tử hình. Một cuộc vận động diễn ra để loại bỏ bà Rose Bird và một số đồng viện với sự tham gia tích cực của Bộ trưởng Tư pháp liên bang Edwin Meese, một cư dân California. Kết quả, Chánh án Rose Bird và hai thẩm phán Joseph Grodin và Cruz Reynoso thua. [9] Thống đốc George Deukmejian đề cử ba người khác thay thế, đưa đến một tòa tối cao bảo thủ hơn. [10]

Ở tòa sơ thẩm, thống đốc có quyền đề cử thẳng thẩm phán mà không cần sự phê duyệt từ cơ quan nào khác. Tuy nhiên, thẩm phán này chỉ tại chức cho tới kỳ bầu cử sau đó, khi cử tri sẽ quyết định có tiếp tục giữ lại thẩm phán đó hay không. Với thẩm phán tòa sơ thẩm, cử tri được bầu cụ thể cho người này hay người kia, thay vì chỉ bầu “yes/no” (có/không) cho tòa cao hơn (Hiến pháp California, Điều 6, Mục 16). [11]

Có thể thấy giữa hệ thống liên bang và California, tổng thống có nhiều ảnh hưởng lên các tòa án liên bang hơn là

thống đốc với tiểu bang. Tổng thống có quyền bổ nhiệm tất cả thẩm phán liên bang, nhưng cần sự chấp thuận của Thượng viện. Trong khi đó, thống đốc chỉ bổ nhiệm các thẩm phán khi có chỗ trống, và cử tri có tiếng nói đáng kể trong việc ai làm thẩm phán.

Loạt bài ba kỳ này cho thấy có những sự khác biệt lớn giữa Hiến pháp liên bang và Hiến pháp California. Hiến pháp tất cả các bang cũng đều không giống liên bang. Một phần là vì Hiến pháp liên bang có nhu cầu thỏa hiệp những đòi hỏi của 13 bang nguyên thủy, trong khi từng bang không có nhu cầu đó. Các bang, ngay cả các bang gia nhập Hoa Kỳ sau ngày lập quốc như California, không chỉ sao chép Hiến pháp liên bang, mà họ tự lập một hệ thống chính trị thích hợp cho chính họ. □

CỘNG TÁC VỚI LUẬT KHOA

Chúng tôi luôn mong chờ bài viết cộng tác của bạn.

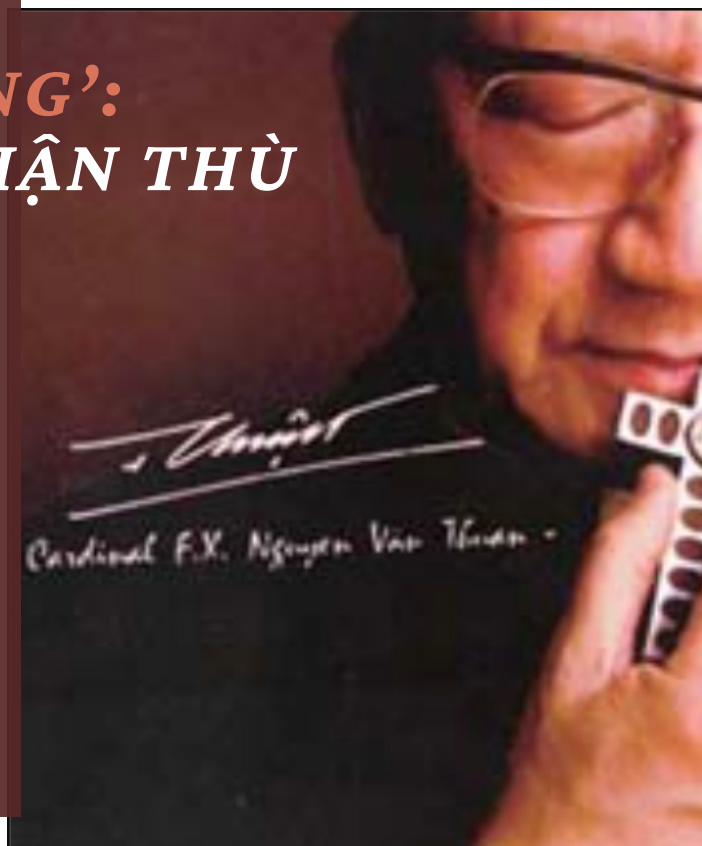
Cùng là những người viết, chúng tôi trân trọng nỗ lực của bạn với con chữ và luôn dành mức nhuận bút cao nhất có thể cho mỗi tác phẩm của bạn.

Gửi bài cho Luật Khoa tại:
luatkhoa.com/guibai

ĐỌC ‘ĐƯỜNG HY VỌNG’: KHI ĐÃ QUA, ĐỪNG HẬN THÙ

Thúc Kháng

Mười ba năm bị cầm tù, trong đó có chín năm biệt giam, *Hồng Y Nguyễn Văn Thuận* (1928 - 2002) đã viết nên cuốn “*Đường hy vọng*” – một tác phẩm chứa đựng những suy tư thấm đẫm tinh thần đời sống và niềm hy vọng của một linh mục trải qua những năm tháng đen tối nhất của cuộc đời.

N*guyễn Văn Thuận* sinh năm 1928 tại Phú Cam, Huế. [1] Ông là con cả của bà Ngô Đình Thị Hiệp - chị ruột của Tổng thống Ngô Đình Diệm. Là một nhân vật được Tòa Thánh Vatican giao phó nhiều trọng trách quan trọng, như Cố vấn Hội đồng Giáo Hoàng về Giáo dân và Chủ tịch Hội Đồng Giáo Hoàng về Công lý và Hòa bình, ông trở thành người Việt Nam giữ vị trí cao nhất tại Giáo triều Roma.

Sau năm 1975, ông bị chế độ mới bắt và giam cầm 13 năm, cho đến năm 1988 mới được thả. Năm 1991, ông được rời Việt Nam và không bao giờ có cơ hội quay về nữa.

“*Đường hy vọng*” không chỉ là những suy ngẫm cá nhân trong những năm tháng ngục tù, mà còn là chứng tích của niềm hy vọng mãnh liệt trước những nỗi đau đớn và cô đơn khốn cùng của cảnh ngục tù.

Ngay từ những dòng đầu của cuốn sách, *Hồng Y Thuận* viết: “*Cha đã đi một quãng đường, hân hoan có, gian khổ có, nhưng luôn luôn tràn trề hy vọng.*”

Đối với ông, hy vọng không phải là điều xa vời hay chỉ tồn tại khi mà cuộc đời chỉ một màu ảm u. Đó còn là một sức mạnh sống động, càng được thử thách bởi gian khổ thì lại càng bùng sáng mạnh mẽ hơn.

Bài đăng lần đầu trên luatkhoea.com ngày 28/01/2025.

Ông viết: *“Gian nan luyện người, Chúa đã muốn cho chịu đau khổ để thông cảm với những người đau khổ.”*

Nguyễn Văn Thuận nhìn nhận những thử thách, khó khăn không phải là sự trừng phạt, mà là một cơ hội để trưởng thành, để học cách yêu thương và thấu hiểu những khó khăn của người khác.

Là một linh mục Công giáo, ông không chỉ tin vào sự hiện diện của Thiên Chúa mà còn nhìn nhận mọi thử thách và đau khổ là một phần tất yếu của hành trình đức tin. Ông luôn ghi nhớ rằng chính Chúa Giêsu cũng đã chịu khổ nạn và hy

ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOAN TRANG

sinh trên thập giá. Vì vậy, những gian truân của cuộc đời ông – và của bất kỳ Kitô hữu nào – chỉ là một phần nhỏ trong hành trình ấy.

“Con tình nguyện uống chén đắng đến giọt cuối cùng, vì là chén đắng của Thầy, vì Thầy đã uống trước con”, ông viết.

Hơn hết, “Đường hy vọng” còn là lời kêu gọi về sự tha thứ.

Ông viết trong sách: *“Khi đã qua, đừng nhắc lại và trách móc, hận thù”.*

Sau khi rời Việt Nam năm 1991, Hồng Y Thuận không được chính quyền cho phép trở về quê hương. Thế nhưng, trong ông, dường như không hề tồn tại nỗi oán hận. Khi có người hỏi ngài rằng liệu ông có ghét người cộng sản hay không, ông đáp: *“Tôi không thù người cộng sản, tôi thù chủ nghĩa đã phát sinh ra những người đó.”* [2]

“Cha đã đi một quãng đường, bản hoan có, gian khổ có, nhưng luôn luôn tràn trề hy vọng.”

*“Là người Công giáo Việt Nam,
Con phải yêu Tổ quốc gấp bội...”*

*Cha mong giòng máu ái quốc,
Sôi trào trong huyết quản con”.*

Chương cuối cùng của “Đường hy vọng” chính là tiếng lòng của ông dành cho quê hương Việt Nam – một tình yêu sâu nặng pha lẫn nỗi đau xót. Ông yêu từng mảnh đất, từng con người, nhưng cũng day dứt khôn nguôi trước những mất mát, những hy sinh của bao thế hệ người Việt đã bị chiến tranh tàn sát. Và khi khép lại cuốn sách, những dòng cuối cùng chính là lời nhắn nhủ của ông dành cho thế hệ trẻ Công giáo Việt Nam – thế hệ mà ông mong muốn sẽ tiếp nối niềm hy vọng và trách nhiệm với Tổ quốc. □

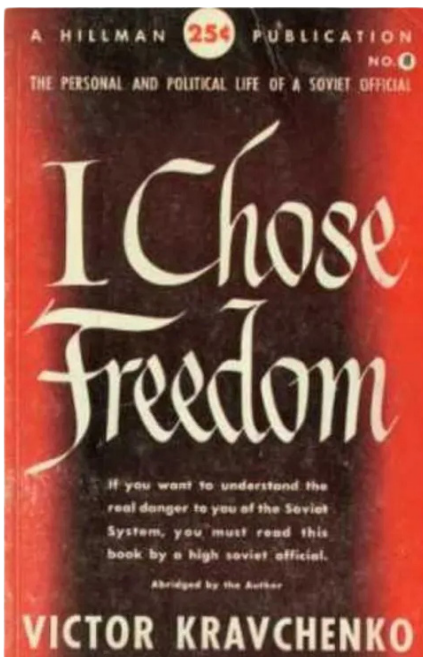
*Một số hình ảnh của Hồng Y Nguyễn Văn Thuận
trên nguyenvanthuan.com.*

TỰ TRUYỆN TỪ BỎ ĐẢNG CỘNG SẢN VÀ ĐÀO THOÁT KHỎI LIÊN XÔ

Phạm Minh Phụng

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 04/02/2025.

Ảnh bìa sách: Routledge Publishing

Cuốn sách I Chose Freedom (tạm dịch: Tôi chọn tự do) là một tự truyện sâu sắc được đón nhận rộng rãi ở phương Tây. Tác giả cuốn sách, Victor Kravchenko (1905-1966), một cán bộ kỹ thuật giữ vị trí khá quan trọng trong ngành kinh tế của chính quyền Liên Xô.

Sau khi chứng kiến tận mắt tham nhũng, bắt công và đàn áp tàn bạo dưới chế độ Stalin, ông quyết định rời bỏ Đảng Cộng sản Liên Xô và đào thoát sang Mỹ trong một chuyến công tác.

Tác phẩm này kể lại cuộc đời ông, từ quá trình đào tạo để trở thành quan chức Liên Xô cho đến quyết định dũng cảm vạch trần những sự thật đen tối về nạn tham nhũng, cuộc sống nghèo đói và sự áp bức đằng sau Bức màn sắt (ranh giới biểu tượng chia cắt châu Âu trong Chiến tranh Lạnh).

Thời điểm đó, nhiều học giả cánh tả ở Mỹ vẫn say mê lý tưởng chủ nghĩa xã hội và chưa nhận ra được những mặt tối của nó. Chỉ sau khi Kravchenko qua đời, công chúng mới dần nhận rằng ông đã nói sự thật.

Trước đó, cả Liên Xô và Mỹ đều lên án ông: các điệp viên Liên Xô theo dõi ông cho đến ngày ông qua đời, trong khi nhiều học giả Mỹ coi ông là kẻ phản bội, bị cấm đỗ bởi nền văn hóa tiêu dùng phương Tây.

Cuốn sách này giúp độc giả hiểu được cảm xúc của những người phải sống dưới chế độ cộng sản. Đó có thể là tư duy của người từng bị cuốn hút vào lý tưởng cộng sản; nỗi sợ hãi và lo âu của những ai luôn phải cảnh giác trước nguy cơ bị hàng xóm, người thân, người yêu phản bội; cảm giác cô đơn tột cùng khi phải từ bỏ tất cả để vạch trần sự thật với thế giới.

Tác phẩm không chỉ phơi bày các cơ chế vận hành của chính quyền mà còn miêu tả sâu sắc những con người cố gắng bám víu vào thứ họ tin là đúng.

Xuất phát từ nỗi oán giận đối với chế độ Sa hoàng, chủ nghĩa cộng sản đã gieo mầm hy vọng về một trật tự xã hội công bằng hơn cho dân chúng. Đối với Kravchenko, người dẫn dắt ông đến với Đảng Cộng sản là đồng chí Lazarev.

Khi mới gặp nhau, Lazarev hỏi tại sao ông không đọc tác phẩm của các nhà văn Liên Xô mà lại thích văn học Pháp. Ông trả lời: “Tôi cũng đọc các tác phẩm kinh điển của Nga, nhưng các tác giả mới chỉ viết về chính trị và né tránh những khía cạnh thực tế của cuộc sống xung quanh.

Tuy nhiên, trái ngược với hình ảnh khuôn mẫu mà Kravchenko từng nghĩ về “con người của đảng”, Lazarev không hề giáo điều mà thậm chí còn trở thành bạn thân của ông nhờ vào niềm đam mê chung với văn học nước ngoài.

Khi Lazarev tặng Kravchenko cuốn Ba vở kịch của Shakespeare trước khi chuyển công tác, Kravchenko bắt đầu thay đổi. Ông dần học cách trở thành “con người của đảng” vì tin rằng có thể “kết hợp tình yêu dành cho vẻ đẹp trong các tác phẩm của Shakespeare với niềm tin vào chủ nghĩa Lenin-Marx.”

Niềm tin vào Đảng Cộng sản thống trị mọi khía cạnh của cuộc sống như một tôn giáo. Kravchenko buộc phải xem bản thân mình “trước hết là một thành viên Komsomol (người viết: Đoàn Thanh niên Cộng sản Lenin), sau đó mới là một con người” và thực hiện “sứ mệnh truyền giáo với những kẻ ngoại đạo” (ám chỉ những người không theo Đảng).

Trường kỹ sư nơi Kravchenko theo học vẫn khuyến khích sinh viên rèn luyện tư duy phản biện nhưng phạm vi của thực hành này bị giới hạn. Ví dụ, ông và các bạn cùng phòng thường thảo luận về cách áp dụng lý tưởng cộng sản vào thực tế.

Ông đặc biệt quan tâm đến một thực hành gọi là *samokritika* (tự phê bình), cho phép sinh viên đưa ra những chỉ trích nhỏ - thường là các vấn đề kỹ thuật như thiết bị hỏng hóc hoặc cách vận hành kém hiệu quả - và đề xuất giải pháp cải thiện. Tuy nhiên, nếu ai đó vô tình chạm đến những vấn đề cốt lõi, chẳng hạn như đặt câu hỏi về sự bất bình đẳng kinh tế giữa giới tinh hoa và người dân hay về lạm phát, họ sẽ lập tức bị kiểm soát và trấn áp.

Sau khi Kravchenko gặp tai nạn trong một lần làm việc tại mỏ, cấp trên đã đưa ông ra làm hình mẫu lý tưởng cho công nhân. Lúc đó, ông thừa nhận rằng mình “cảm thấy như được nước Nga nuôi lớn và công nhận, được Komsomol và lãnh đạo coi như đứa con trai yêu quý trong một đại gia đình.”

Như vậy, theo cuốn tự truyện này, quá trình đào tạo không chỉ tập trung vào lý thuyết chính trị mà còn nhấn mạnh vào việc xây dựng cảm xúc, các mối quan hệ, từ đó củng cố lòng trung thành và sự gắn kết với đảng.

Tuy chịu ảnh hưởng sâu sắc từ niềm tin vào chủ nghĩa cộng sản, sự thật vẫn dần hé lộ trong cuộc đời Kravchenko. Cha ông từng cảnh báo: “Đừng sống theo khẩu hiệu” và “Hãy đánh giá các chính trị gia dựa trên hành động của họ, chứ không phải lời nói hoa mỹ.”

Sau khi bị đuổi khỏi cơ sở luyện kim do có quan hệ tình cảm với Julia, vợ của một quan chức cấp cao, Kravchenko tự gọi mình là “một dân Nga bình thường yêu người trong dòng dõi hoàng gia”. Bề ngoài, đây chỉ là lời than thở của một người đàn ông đang si mê. Nhưng ẩn sau đó là sự châm biếm cay đắng: Giới lãnh đạo cộng sản thực chất không khác gì tầng lớp quý tộc thời Sa hoàng khi họ có quyền tùy tiện áp đặt ý chí cá nhân lên những người dưới quyền.

Về ảnh hưởng tiêu cực của Liên Xô đối với các quốc gia khác, Kravchenko cũng nhắc đến những bất ổn ở Ukraine trong chương 6: “Tin đồn về việc các nước cộng hòa thuộc Liên Xô có phần độc lập nhất định, thậm chí có quyền ly khai vì một lý do nào đó, đã lan truyền ở nước ngoài.”

Dần dần, Kravchenko nhận ra những lời đồn ấy hóa ra là sự thật. Cả ông và đồng chí Lazarev có dịp đến các vùng nghèo khổ - nơi người dân bị tước đoạt đất đai và sản phẩm thu hoạch, chứng kiến tận mắt sự áp bức mà chính quyền cố che giấu. Đến chương 10, tác giả miêu

tả cảnh nhà nước khởi động các cuộc thanh trừng tàn bạo. Trong những cuộc thẩm vấn và tra tấn khốc liệt này, nhiều người bạn từng giới thiệu Kravchenko vào đảng bị buộc tội phản bội, bị chính những người thân thiết chối bỏ. Đây là nỗi ám ảnh lớn đối với Kravchenko, một vết thương tinh thần mà ông phải đấu tranh để vượt qua khi bản thân cũng trở thành nạn nhân của cuộc thanh trừng.

Đoạn viết về bơ xuất khẩu, tác giả cho thấy Liên Xô ưu tiên hình ảnh của quốc gia trên trường quốc tế hơn là sức khỏe của người dân trong nước. Kravchenko tức giận khi nhận ra bơ xuất khẩu lại là thứ phản ánh rõ rệt khoảng cách giữa thực tế tàn khốc mà người dân Liên Xô phải chịu đựng và những mơ tưởng về lý tưởng cộng sản của giới trí thức phương Tây.

Ông cay đắng thốt lên: “Gửi bơ đi trong khi đất nước đang chịu nạn đói! Trong đầu tôi hiện lên cảnh tượng người ta ở London, Berlin, và Paris đang ăn bơ mang nhãn hiệu Liên Xô. ‘Chắc họ giàu có lắm mới xuất khẩu được bơ như thế!’ - tôi nghe tiếng họ nói. ‘Đây là bằng chứng cho sự thành công của chủ nghĩa xã hội!’”

Phần này phơi bày sự trở trêu cay đắng: ảo tưởng về chủ nghĩa cộng sản không chỉ tồn tại phía sau Bức màn sắt mà còn được nuôi dưỡng bởi cái nhìn lý tưởng hóa từ bên ngoài. Chính sự mù quáng đó

góp phần kéo dài nỗi đau và sự ngột ngạt của người dân sống dưới chế độ này.

Đến chương 11, tác giả chỉ ra dù thiên đường cộng sản cần cả tuổi thơ để gieo mầm và thu hút con người, thì chỉ cần một mối liên kết sâu sắc giữa hai cá nhân cũng có thể làm lung lay ảo tưởng mà nhà nước dày công xây dựng.

Lúc bấy giờ, Kravchenko phát hiện ra Eliena - người bạn thân thiết với - thực chất là điệp viên mà nhà nước cử đến để theo dõi ông. Bất chấp điều đó, cả hai bí mật thỏa thuận sẽ không báo cáo những thông tin gây hại lẫn nhau - một hành động có thể khiến họ gặp nguy hiểm dưới chế độ này.

Cũng ở chương này, sau khi chứng kiến tận mắt nỗi khổ của nông dân đang chết đói, Kravchenko quyết định tự ý chuyển số lương thực vốn dành cho xuất khẩu để cứu trợ người dân, sẵn sàng chịu trách nhiệm khi bị nhà nước phạt.

Ở đoạn cuối, trước khi sang Mỹ làm việc trong lĩnh vực ngoại giao, Kravchenko không tiết lộ kế hoạch rời bỏ đảng với bất kỳ ai, để những người thân quen không phải chịu liên lụy vì đã từng có mối quan hệ với “một kẻ phản bội” như ông.

Ngày nay, nhiều học giả tại các nước dân chủ đã đưa ra lập luận dựa trên logic kinh tế và tâm lý, nhằm giải thích vì sao chủ nghĩa cộng sản không thực tế. Thế nhưng, vẫn có không ít người trẻ, thông minh, đang học tại các trường đại học danh tiếng, ủng hộ chủ nghĩa này và thậm chí khao khát được trải nghiệm. Họ thường lập luận rằng “[bởi vì] chủ nghĩa xã hội thực sự chưa từng được áp dụng”. [1]

Tại Trung Quốc, hơn 90% số người tham gia một cuộc khảo sát bày tỏ sự tôn trọng, tôn thờ Chủ tịch Mao Trạch Đông. [2] Ở Mỹ, 36% người trưởng thành có quan điểm tích cực về chủ nghĩa xã hội. [3] Có thể lý do khiến nhiều người trẻ ngày nay ủng hộ chủ nghĩa cộng sản là vì họ không được học đầy đủ về lịch sử và tác động thực tế của hệ tư tưởng này. Tháng 8/2024, Thống đốc bang Florida Ron DeSantis đã thông qua luật yêu cầu

học sinh từ mẫu giáo tới lớp 12 phải học về lịch sử của chủ nghĩa cộng sản, bao gồm lịch sử của chủ nghĩa này ở Hoa Kỳ, mối đe dọa và các tội ác đã được thực hiện ở các quốc gia khác dưới sự cai trị của nó. [4] Tuy nhiên, cách tiếp cận này vấp phải nhiều ý kiến trái chiều.

Cách hiệu quả nhất để giúp con người tránh bị cuốn vào những tư duy utopia (xã hội hoàn hảo không tưởng) không nằm ở lý trí, mà phải chạm đến trái tim và cảm xúc. Tôi chọn tự do của Kravchenko không chỉ là tự truyện của một người từ bỏ đảng, mà còn là lời nhắc nhở về cuộc đấu tranh nội tâm của bất kỳ ai. Tác phẩm này, như chính tác giả tự giới thiệu: “Cuốn sách là lời kêu gọi của tôi với lương tri dân chủ của nước Mỹ và cả thế giới.” □

THƯ VIỆN ĐIỆN TỬ LUẬT KHOA

và bộ sưu tập sách Việt Nam Cộng hòa

luatkhoa.librarika.com

Nội dung của tác phẩm là lời độc thoại của người kể chuyện “hắn” xen kẽ với những đoạn đối thoại giả tưởng giữa “hắn” với con trai.

Qua giọng văn châm biếm, Tạ Duy Anh đã tái hiện một cuộc đời giả dối và che đậy, phơi bày những sự thật xảy ra trong và sau cuộc chiến.

Cuốn sách mở đầu bằng những trang nhật ký của cậu con trai. Những đoạn viết đó làm “hắn” - người cha phải kinh hoàng, vì cậu con trai nhỏ tuổi của hắn suy nghĩ rất chững chạc và khinh bỉ cuộc đời giả dối mà hắn đang sống.

Nhưng rồi hắn cũng chẳng bận tâm, vì tội lỗi của hắn chẳng đáng là gì so với *“biết bao kẻ đánh lừa cả dân tộc, một quốc gia, thậm chí cả nhân loại mà cứ phây phây khi sống, long trọng khi chết và được thờ cúng, phết tên tuổi vào bia đá bằng đồng”*.

Có thể đánh giá sau khi đọc tác phẩm rằng hắn là một nạn nhân và cũng là một mắt xích của guồng quay quyền lực. Hắn làm trong bộ máy công chức mà ai nấy đều giống nhau từ dáng đi, vẻ mặt, những toan tính ngầm cho tới đời sống nhờ vào của biếu xén.

Một mặt, hắn coi khinh hành động lén lút khi nhận và mở phong bì, nhưng mặt khác, cả đời hắn chưa bao giờ cưỡng lại được, và rồi tiếp tục dùng chính thủ đoạn ấy để tiến thân trên con đường hoạn lộ.

SINH RA ĐỂ CHẾT

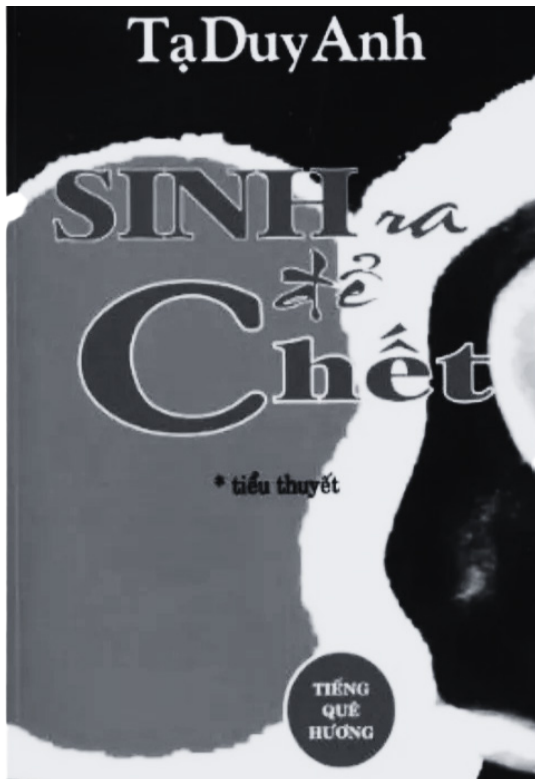
ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOAN TRANG

Chuyên mục *Đọc sách cùng Đoan Trang* tuần này xin được giới thiệu quyển tiểu thuyết *Sinh ra để chết* của nhà văn **Tạ Duy Anh**, do nhà xuất bản Tiếng Quê Hương (Mỹ) xuất bản vào năm 2008.

Luật Khoa tạp chí từng điểm qua hai tác phẩm khác của Tạ Duy Anh, đó là *Mối Chứa* và *Lão Khổ*.

Nam Thành

Bài đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 11/02/2025

*Ảnh bìa sách: Nhà xuất bản
Tiếng Quê Hương*

Làng quê nơi hân sống không yên bình, mà luôn chứa đựng vô vàn mưu mô để bức hại lẫn nhau.

Đó là nơi mà con người có thể hành động đê hèn để báo thù lẫn nhau, như đánh bả thuốc sâu cho lợn chết, đốt nhà người khác, v.v. Đó là nơi diễn ra những cuộc huynh đệ tương tàn và đồ tộ. Tạ Duy Anh cũng miêu tả cha hay sếp của nhân vật “hân” như những người đội lốt quỷ dữ.

Và hân, một mặt hiểu hết các vấn đề, nhưng mặt khác không thể làm khác đi khi nhìn ra phần đông xã hội.

Chính bản thân hân và các trí thức khác lớn lên trong những huyền thoại được thêu

dệt. Và vì vậy, hân cho rằng Mao tuyển là “Kinh Thánh”.

Giới bàn nông nhờ đó mà được coi là trí thức, vì lính hội được Mao tuyển giống như học đến chân tu đắc đạo, có thể hô phong hoán vũ, có thể nhảy lên làm quan một cách bất thành lình.

Những con người được sinh ra trong cái xã hội ấy bị cái đói ám ảnh, khao khát quyền lực để có chỗ đứng trong xã hội. Cái ám ảnh ấy lan truyền đến nhiều thế hệ, khi chính những người cha, người mẹ tiếp tục vòng xoáy và ép buộc con cái mình phải công thành danh toại.

Trẻ con thời này bị những toan tính, ước mong của bố mẹ giam lỏng, bị cầm tù trong những văn phòng làm việc vô nghĩa, và trở thành nô lệ cho các giải thưởng, bằng khen.

Hân cũng nói nhiều về những năm đi lính - cái thời điểm mà người người tranh công, soi mói để rồi chỉ mơ ước được nghỉ và trốn lính.

Hân cũng đưa ra nhiều suy nghĩ về cuộc sống sinh ra để chết, sự lựa chọn lối sống *“được sự bảo lãnh của những thứ nhân danh lý tưởng, được cổ vũ bởi những nhà viết lịch sử tuyên truyền, được dẫn dắt bởi những kẻ không có trí tưởng tượng và sự đồng lõa của dục vọng tâm tối”*.

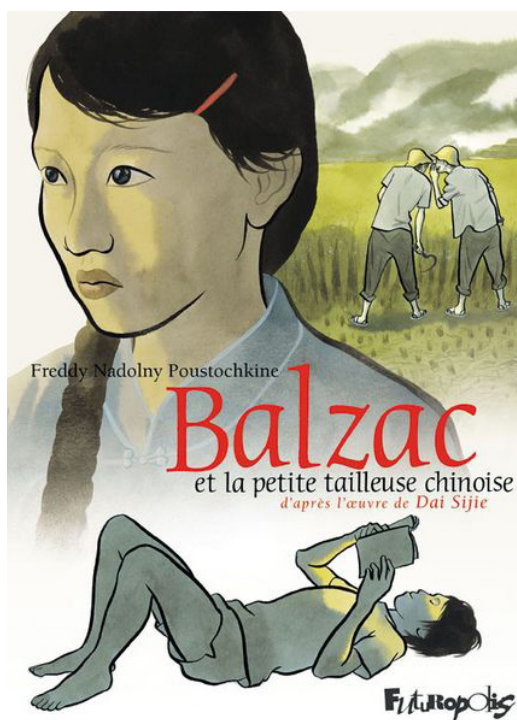
Và hân bắt đầu xót thương...

Mời độc giả tìm đọc Sinh ra để chết của Tạ Duy Anh. □

TỰ DO TRI THỨC GIỮA CƠN LỐC ĐÀN ÁP CỦA CÁCH MẠNG VĂN HÓA

Ái Thư

Bài đăng lần đầu trên luatkhoea.com ngày 18/02/2025.

Ảnh bìa sách: Futuropolis

Hành trình lưu giữ những cuốn sách phương Tây bị cấm đoán.

Balzac et la petite tailleuse chinoise (tạm dịch: Balzac và thiếu nữ thợ may Trung Hoa) là tiểu thuyết đầu tay của *Đới Tư Kiệt* (Dai Sijie), nhà văn kiêm đạo diễn người Pháp gốc Hoa. Tác phẩm được viết bằng tiếng Pháp và xuất bản năm 2000, lấy cảm hứng từ chính cuộc đời tác giả, một trí thức trẻ bị đưa đi lao động khổ sai trong cuộc Cách mạng Văn hóa đầy biến động ở Trung Quốc trước khi di cư sang Pháp. [1]

Năm 2002, tiểu thuyết được chuyển thể thành phim cùng tên với sự tham gia của nhiều diễn viên kỳ cựu của điện ảnh Trung Quốc. Tác phẩm ca ngợi khát khao và đam mê tri thức, đồng thời khắc họa nỗ lực của những người trẻ trong việc bảo vệ tri thức giữa những thời kỳ khắc nghiệt của lịch sử.

TRÍ THỨC BỊ ĐI CẢI TẠO

Câu chuyện kể về nhân vật “tôi” (17 tuổi) - người kể chuyện có tài chơi violin và say mê văn học Pháp - và người bạn Luo (18 tuổi). Cả hai đều là những học sinh vừa kết thúc ba năm cấp hai. Họ bị liệt vào hàng ngũ trí thức trẻ thành thị chỉ vì biết chữ. Điều này đủ để họ bị xem là thành phần trí thức trong bối cảnh Cách mạng Văn hóa.

Họ không được nhận vào trường cấp ba vì cha mẹ làm bác sĩ đầu ngành đã bị gán là “kẻ thù của nhân dân”. Khi Cách mạng Văn hóa bùng nổ, học sinh, sinh viên bị buộc xuống nông thôn lao động. Luo và nhân vật chính không ngừng tự hỏi vì sao lãnh tụ lại đối xử tàn nhẫn với trí thức đến vậy. Một cuộc Cách mạng Văn hóa nhưng lại hủy diệt văn hóa và những người có văn hóa.

Sau một ngày lao động nặng nhọc trên núi, đôi bạn trở về nơi ở và phát hiện trưởng thôn cùng dân làng đang lục soát hành lý, cố tìm hiểu xem cây đàn violin của họ rốt cuộc là thứ gì. Người dân xem đó là một vật thể lạ từ xã hội tư bản và có ý định đốt bỏ cho đến khi hai chàng trai nói rằng đó chỉ là một nhạc cụ. Nhân vật “tôi” nhanh trí chơi một bản sonate và gọi đó là “Bản Mozart tưởng nhớ Chủ tịch Mao”. Ngay lập tức, sự hoài nghi của người dân biến thành sự hồ hởi.

Dân làng nghèo đến mức chỉ có thể lo chỗ ăn ở cho hai thanh niên cải tạo. Nơi trú

ngụ của họ đơn sơ, vốn không dành cho con người ở, và bất cứ lúc nào trưởng thôn hay dân làng cũng có thể xộc vào lục soát.

Luo và nhân vật chính là hàng xóm thân thiết, cùng lớn lên trong những gia đình trí thức. Dù có nhau để đồng hành, họ vẫn không thể nguôi ngoai cảm giác bị đẩy ải giữa một vùng quê hẻo lánh, ở nơi mà người dân chưa từng xem phim, nơi mà một chiếc đồng hồ cũng trở thành báu vật. Đang ở tuổi trai trẻ, họ không thể chịu nổi công việc lao động nặng nhọc. Nhưng ngay cả trong hoàn cảnh đó, hai chàng trai vẫn cảm thông với những người nông dân, nhận ra rằng họ chưa phải những người xấu số nhất trong vòng xoáy thời cuộc.

Nhờ trí thông minh và tài kể chuyện, hai chàng trai trở thành “hoạt náo viên” của làng. Ngoài công việc lao động, trưởng thôn giao cho họ nhiệm vụ đến thị trấn xem chiếu bóng rồi về kể lại nội dung phim cho dân làng. Những câu chuyện họ kể đã lấy đi không biết bao nhiêu nước mắt của thánh giả.

Tác giả khắc họa những chấn thương tinh thần mà cuộc cải tạo để lại. Nỗi khiếp sợ những mỏ than, công việc vất vả đầy rủi ro. Tiếng khóc đau khổ giữa núi rừng hoang vắng vì oan trái. Luo dù ốm yếu vẫn phải lao động vì nếu không cải tạo tốt sẽ bị giữ lại vĩnh viễn ở nơi này.

Ở nơi này, tai nạn lao động có thể xảy ra bất cứ lúc nào, “thân thể con người đã

trở thành phương tiện”, những con người chết mòn vì kiệt sức. Đời sống tinh thần nghèo nàn đến mức dù lao động cực nhọc họ vẫn sẵn sàng đi hàng cây số để tìm bạn và kết giao.

Ngoài cây đàn violin, niềm vui của Luo và nhân vật “tôi” còn đến từ tình bạn với “Bốn Mắt” - một thanh niên cải tạo ở thôn khác. Cha mẹ cậu là nhà văn, nhà thơ, cũng bị xếp vào hàng ngũ trí thức. Luo và nhân vật “tôi” tò mò về bí mật mà cậu giấu trong chiếc vali. Đó là những cuốn sách cấm, gồm cả văn học phương Tây. Hai cậu trai quyết định giúp “Bốn Mắt”

làm việc nặng để đổi lấy sách. Cuối cùng, “Bốn Mắt” đồng ý cho họ mượn Ursule Mirouët của Honoré de Balzac, cuốn sách mà sau này làm thay đổi cuộc đời cả ba người.

Tình yêu nảy nở giữa Luo và một cô thợ may. Luo đọc tác phẩm của Balzac cho cô nghe. Trong một xã hội mà người dân chỉ được tiếp cận sách của Mao, sách chính trị và khoa học do chính phủ kiểm duyệt, thì việc sở hữu và đọc sách bị coi là tội. Nhưng chính những trang sách của Balzac đã mở ra trong cô những giấc mơ, đem lại trí tuệ và một thế giới hoàn toàn mới. Ở nơi mà phần lớn dân làng không biết chữ thì giấc mơ có lẽ là thứ xa xỉ nhất.

Ảnh tác giả Đới Tư Kiệt: Radio Classique

VỤ TRỘM SÁCH HIỂM

“Bốn Mắt” được ra trại sớm để trở về thành phố nhờ mối quan hệ của mẹ anh là một nhà thơ trung thành với chế độ. Lo sợ bị lộ bí mật về chiếc vali đầy sách, cậu không cho hai người bạn hiểu học mượn nữa. Nhưng cô thợ may đã nảy ra ý tưởng táo bạo: lấy cắp những cuốn sách ấy, và cuối cùng cũng thành công.

Từ đó, họ say mê chìm đắm trong những trang sách của Balzac, Baudelaire, Dumas, và nhiều nhà văn phương Tây khác. Những tác phẩm ấy mở ra một thế giới hoàn toàn khác, nơi mà mọi cung bậc cảm xúc của con người được tôn trọng, thay vì chỉ có lòng yêu nước theo khuôn mẫu tuyên truyền. Dù chưa từng biết về nước Pháp hay bất kỳ vùng đất xa lạ nào mà chính quyền vẫn gọi là “địch”, họ vẫn yêu những cuốn sách như một cánh cửa dẫn đến tự do. Thế giới của họ giờ đây không chỉ có núi rừng mênh mông, những tháng ngày cải tạo, mà còn có tình bạn, tình yêu, và những cuộc phiêu lưu trong từng trang sách.

Từ khi tiếp cận văn học phương Tây, Luo và nhân vật “tôi” không còn kể lại những câu chuyện của các nước xã hội chủ nghĩa, mà thay vào đó là những tác phẩm bị cấm. Họ cảm thấy biết ơn sâu sắc với những dịch giả dũng cảm đã đưa những kiệt tác này đến tay độc giả Trung Quốc, trong đó có một dịch giả mà chính các tác phẩm của ông cũng bị cấm vì lý do chính trị.

Dần dần, hai chàng trai và cô thợ may nhận ra sự tùy tiện trong cách người ta thực thi chính sách và pháp luật. Những kẻ nắm quyền, dù chỉ là một chức nhỏ như trưởng thôn, cũng có thể lợi dụng quyền lực để vu khống người khác vì lợi ích cá nhân. Trưởng thôn từng vu cho nhân vật “tôi” tội “truyền bá câu chuyện tư bản nhảm nhí” khi kể Bá tước Monte Cristo cho dân làng nghe. Nhưng ngay sau đó, ông ta lại sẵn sàng tha cho cậu nếu Luo chịu chữa răng cho mình (lợi dụng việc cha Luo từng là nha sĩ danh tiếng từng chữa bệnh cho chủ tịch Mao).

Nhiều sự kiện trong truyện được xây dựng từ chính trải nghiệm của tác giả, khiến lối kể chuyện trở nên chân thực và đầy xúc động. Ở đó, tri thức không chỉ là một lối thoát, mà còn là nguồn sức mạnh nuôi dưỡng tâm hồn, bất chấp những khắc nghiệt của thời cuộc.

Cái kết mở của câu chuyện không chỉ thay đổi số phận của cô thợ may, mà còn để lại một dư âm gọi mở sâu lắng. Những người trẻ trong câu chuyện đã liều mình giữ gìn và truyền bá tri thức giữa bóng tối của kiểm duyệt và đàn áp. Tác phẩm nêu lên những khát khao bền bỉ và tinh thần bất khuất mà những người trẻ đã mang theo trên hành trình của riêng mình. □

ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

NHÀ BÁO ẨN DANH VÀ CUỘC ĐÀN ÁP PHẢI LÃNG QUÊN

Ái Thư

Bài đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 25/02/2025.

Ảnh bìa sách: Librairie en Ligne

Cuốn sách *Le printemps de Beijing* (tạm dịch: Mùa xuân Bắc Kinh) của Yi Wei, xuất bản bằng tiếng Pháp năm 1990 tại Canada, là một tác phẩm tường niệm những nạn nhân của vụ thảm sát Thiên An Môn. Đây là một trong số ít tài liệu do một tác giả Trung Quốc viết về sự kiện bi thương này. Cuốn sách như lời tri ân dành cho những người đã khuất, những người không thể cất lên tiếng nói hoặc buộc phải im lặng vì sự đàn áp chính trị.

Tác phẩm được dành tặng hàng ngàn thanh niên đã thiệt mạng, bị thương, hoặc mất tích trong đêm kinh hoàng 3 và 4/6/1989. Khi viết cuốn sách này, chính tác giả là một nhà báo cũng phải sử dụng bút danh khác để bảo vệ an toàn cho vợ vẫn đang sống tại Trung Quốc.

Tác giả là một người đến từ miền Nam Trung Quốc, từng đến Bắc Kinh học tập và làm việc. Ông bắt đầu sự nghiệp làm báo, rồi sau đó là giáo viên. Yi Wei cho rằng mình đã may mắn thoát nạn khi rời khỏi quảng trường Thiên An Môn vào ngày 4/6. Chưa đầy một năm sau vụ thảm sát, ông cũng rời khỏi Trung Quốc và đến Canada.

Những cuộc hành quyết, bắt giữ tùy tiện, hay thanh trừng chính trị đều do Đảng Cộng sản Trung Quốc chỉ đạo và được Quân đội Nhân dân Trung Hoa thực thi. Cha của tác giả vì tin vào những lời kêu gọi tự do ngôn luận trong phong trào “Trăm hoa đua nở” năm 1957, đã dám nói thẳng, nói thật, để rồi bị đưa đi cải tạo suốt tám năm - thực chất là lao động khổ sai. Không chỉ tác giả, mà anh chị em trong gia đình cũng mất đi cơ hội tiến thân vì biến cố này.

“*Những ký ức đôi khi phai mờ, nhưng chúng không bao giờ biến mất.*”

Trong cuốn sách, tác giả miêu tả những diễn biến trước vụ thảm sát, bắt đầu từ cái chết của Hồ Diệu Bang - vị tổng bí thư được giới trẻ ngưỡng mộ vì tinh thần cải cách. Những ngày tháng cuối đời, Hồ Diệu Bang bị tước đoạt mọi chức vụ vì ủng hộ thanh niên lên

tiếng. Nhiều sinh viên đã đặt vòng hoa tưởng niệm ông tại quảng trường Thiên An Môn, nhưng kỳ lạ thay, những vòng hoa này nhanh chóng biến mất. Lý do là bởi cho đến khi Đảng Cộng sản chưa chính thức công bố cái chết của ông, thì không ai được phép bày tỏ tiếc thương.

Lúc bấy giờ, quyền tự do ngôn luận vẫn tồn tại ở một mức độ nào đó, người dân vẫn lên án nạn tham nhũng, sự lạm quyền của Đảng Cộng sản, đồng thời chỉ trích

sự lễ hóa của tám đảng còn lại tại Trung Quốc. Họ cũng khẳng định rằng cái chết của Hồ Diệu Bang không đồng nghĩa với sự ra đi của dân chủ.

Biểu tình bắt đầu vào ngày 17 tháng 4, khi hàng ngàn sinh viên từ các trường đại học lớn tập trung trước cổng chính của Trung Nam Hải - tòa nhà biểu tượng của quyền lực chính trị tối cao ở Trung Quốc. Trước đó, chỉ có Hồng Vệ binh mới có thể tập hợp đông đảo như vậy. Giữa đêm khuya lạnh giá và bất chấp lệnh giới nghiêm của chính quyền, sinh viên vẫn kiên trì bảo vệ tiếng nói của mình.

Mọi chuyện trở nên tệ hơn khi giới chức không thực hiện lời hứa truyền phát lễ lang Hồ Diệu Bang. Tất cả những ai tỏ ý muốn thương lượng với sinh viên đều bị mất chức hoặc mất tích. Quân đội, công an, và cảnh vệ đã bao vây các trường đại học để ngăn chặn dòng sinh viên đổ về Thiên An Môn.

Những thanh niên dũng cảm phần lớn ở độ tuổi vị thành niên, không chỉ kêu gọi chính phủ mà còn kêu gọi cha mẹ mình lắng nghe ý kiến mình, mong được cho phép tham gia chính trị. Họ không muốn trở thành con ngoan trò giỏi, công nhân viên chức mẫu mực, mà lại im lặng trước bất công.

Trong đêm khuya ấy, tác giả đã đi qua và lắng nghe các sinh viên giải thích tình hình. Ông đã ủng hộ tiền cho sinh viên và phỏng vấn những người tham gia biểu tình. Vào thời điểm đó, một số tờ báo trong nước vẫn có thể công khai đăng tải

những thông tin về việc Hồ Diệu Bang bị ép từ chức, cuộc đấu tranh nội bộ trong giới lãnh đạo, cũng như những lời kêu gọi dân chủ và tự do.

Những người trẻ muốn cảm hóa lực lượng đang ngăn cản họ. Họ thậm chí còn kể lại những câu chuyện về các Hồng Vệ binh dũng cảm, những người đã chống lại lệnh của Mao để bảo vệ bạn bè và người thân. Luận điệu của các nhà cầm quyền là có một nhóm nhỏ những người trẻ làm loạn và thao túng tâm lý của những người khác, và nhiệm vụ của chính phủ là bảo vệ số đông.

Chính quyền dựng lên một màn kịch đối thoại với đại diện sinh viên do họ chỉ định, và các câu hỏi, câu trả lời đều có sẵn trong kịch bản. Những vở kịch này không thể lừa dối được sinh viên và người biểu tình.

Tác giả cũng nhấn mạnh rằng không hoàn toàn có sự đối lập giữa lính và sinh viên, bởi nhiều người lính từng là bạn học của những sinh viên tham gia biểu tình, và nhiều sinh viên cũng đã từng đi nghĩa vụ quân sự tại các trại lính, họ nhận ra những đồng đội cũ của mình. Lời kêu gọi của sinh viên đã thu hút sự chú ý của nhiều người dân sống ở Bắc Kinh. Không ai có thể lường trước được rằng, sự biểu tình ôn hòa của nửa triệu người lại có thể dẫn đến một kết cục bi kịch.

Lúc này, Đặng Tiểu Bình không có vị trí chính thức nhưng lại là người đưa ra quyết định khi không có sự đồng tình giữa phe cải cách ôn hòa (do Tổng bí thư Triệu Tử Dương lãnh đạo) và phe bảo thủ

(do Thủ tướng Lý Bằng đứng đầu). Đặng Tiểu Bình coi sinh viên biểu tình là lực lượng phản cách mạng. Sau khi Triệu Tử Dương phát biểu bày tỏ sẵn lòng đối thoại với sinh viên (dù khá miễn cưỡng), ông đã bị tước bỏ mọi chức vụ và hoàn toàn biến mất khỏi vũ đài chính trị.

Sách lược của chính phủ là kiên quyết không công nhận Hội Sinh viên Độc lập và từ chối đối thoại, nhằm để cho sinh viên biểu tình đến kiệt sức. Ngay sau đó, quân đội được huy động tiến về phía quảng trường và lập thiết quân luật. Tác giả trực tiếp chứng kiến cuộc biểu tình, nhận thấy tình hình ngày càng xấu đi khi những lãnh đạo cấp cao từng bày tỏ ủng hộ sinh viên không còn xuất hiện trên truyền hình nữa.

Sinh viên dần nhận ra vai trò thực sự của Đặng Tiểu Bình và không ngừng kêu gọi ông tham gia đối thoại. Công nhân và các bác sĩ cũng đã ủng hộ những người trẻ quả cảm. Nhiều lính và công an, dù không công khai đứng về phía sinh viên, nhưng họ vẫn tìm cách ủng hộ tiền bạc cho quỹ của sinh viên.

Sự kiên trì của sinh viên và những người ủng hộ họ đã không thể cản nổi sức mạnh của chế độ. Vào đêm 3 và 4/6/1989, quân đội được lệnh tiến vào Thiên An Môn để dập tắt cuộc biểu tình. Những người trẻ đầy nhiệt huyết, những người chưa từng biết đến sự tàn nhẫn của chiến tranh, đã phải đối mặt với đạn súng và xe tăng. Mặc dù họ chỉ kêu gọi dân chủ và cải cách, nhưng chính quyền lại coi họ là mối đe dọa, một lực lượng cần phải bị tiêu diệt

để bảo vệ quyền lực. Máu đã đổ ở Thiên An Môn. Ngày hôm sau, quảng trường chỉ còn là một bãi chiến trường.

Đau đớn thay, nhiều người sống sót đã chọn cách không nói ra câu chuyện này. Những người đấu tranh cho sự kiện ấy, và xoá bỏ sự lãng quên cưỡng bức như Lưu Hiểu Ba hay Liêu Diệc Vũ cũng đã phải ngồi tù và ra đi. Và chính tác giả cũng không thoát khỏi nỗi sợ hãi khi xuất bản cuốn sách này, sợ hãi vì những gì đã xảy ra, và những gì sắp xảy ra ở đất nước tỷ dân. Chính tác giả đã tự thú nhận phải hối lộ để có thể ly hương vĩnh viễn.

Cho tới thời điểm này, chúng ta vẫn không biết rõ danh tính của tác giả, nhưng hãy cảm ơn con người dũng cảm này đã góp một tiếng nói để đưa sự thật khủng khiếp ra ánh sáng. □

CHÚ THÍCH

BIỂN ĐÔNG - ĐIỂM NÓNG ĐỊA CHÍNH TRỊ

1. Hoàng Nam. (2025) Một tàu cá Quảng Bình cùng 2 ngư dân mất tích bí ẩn nhiều ngày. Báo Tiền Phong. <https://tienphong.vn/mot-tau-ca-quang-binh-cung-2-ngu-dan-mat-tich-bi-an-nhieu-ngay-post1695348.tpo>
2. Quốc Triều. (2024). 500 tàu cá "biển mất" trên biển. Báo điện tử Dân Trí. <https://dantri.com.vn/lao-dong-viec-lam/500-tau-ca-bien-mat-tren-bien-20240628175255664.htm>
3. Công Bình. (2024). Hơn 100 tàu cá Quảng Nam "mất tích" trên biển. Báo điện tử Dân Trí. <https://dantri.com.vn/lao-dong-viec-lam/hon-100-tau-ca-quang-nam-mat-tich-tren-bien-20240704121559421.htm>
4. Doãn Công. (2024). Cảnh báo tàu cá "mất tích" từ 6 giờ đến 10 ngày trên biển. Báo điện tử Dân Trí. <https://dantri.com.vn/lao-dong-viec-lam/canh-bao-tau-ca-mat-tich-tu-6-gio-den-10-ngay-tren-bien-20240815075844689.htm>
5. Lê Huy Hải. (2024). Thành lập Tổ điều tra, xác minh nguyên nhân mất tín hiệu kết nối thiết bị giám sát hành trình tàu cá. baotintuc.vn. <https://baotintuc.vn/kinh-te/thanh-lap-to-dieu-tra-xac-minh-nguyen-nhan-mat-tin-hieu-ket-noi-thiet-bi-giam-sat-hanh-trinh-tau-ca-20240821155812947.htm>
6. Khánh Nguyên. (2024). Hành trình gỡ thế văng IUU: Thủy sản Việt Nam và 7 năm đeo "vòng kim cô" IUU của Ủy ban châu Âu (Bài 1). Dân Việt. <https://danviet.vn/hanh-trinh-go-the-vang-iuu-thuy-san-viet-nam-va-7-nam-deo-the-vang-cua-uy-ban-chau-au-bai-1-20240422152842028.htm>
7. Nguyễn Ngọc. (2024, September 31). Xác minh việc tàu cá Quảng Ngãi bị tấn công, nhiều ngư dân bị thương. Báo Tiền Phong. <https://tienphong.vn/xac-minh-viec-tau-ca-quang-ngai-bi-tan-cong-nhieu-ngu-dan-bi-thuong-post1677791.tpo>
8. Nguyễn Ngọc. (2024, October 01). Tàu cá ngư dân Quảng Ngãi bị đánh đập dã man trên biển đã về đến đất liền. Báo Tiền Phong. <https://tienphong.vn/tau-ca-ngu-dan-quang-ngai-bi-danh-dap-daman-tren-bien-da-ve-den-dat-lien-post1678127.tpo>
9. BBC News Tiếng Việt. (2024, October 02). Tàu Trung Quốc đã tấn công, đánh đập ngư dân Quảng Ngãi như thế nào?. <https://www.bbc.com/vietnamese/e/articles/cwyln0zv4ppo>
10. BBC News Tiếng Việt. Ngư dân Việt Nam bị hành hung: Tại sao Trung Quốc dùng tàu chấp pháp địa phương?. (2024, October 03). <https://www.bbc.com/vietnamese/e/articles/cdxr44z71lgo>
11. Reuters. (2024). Vietnam protests Chinese force's attack on fishermen in contested waters. Reuters. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/vietnam-protests-chinese-forces-attack-fishermen-contested-waters-2024-10-02/>
12. Phạm Thu. (2024). Phản đối mạnh mẽ các hành vi vi phạm pháp luật của phía Trung Quốc. Tạp chí Thủy sản Việt Nam. <https://thuysanvietnam.com.vn/phan-doi-manh-me-cac-hanh-vi-vi-pham-phap-luat-cua-phia-trung-quoc>
13. Bạch Huy Thanh. (2024). Bộ Ngoại giao lên tiếng việc ngư dân Việt Nam bị phía Trung Quốc tấn công. Báo điện tử Dân Trí. <https://dantri.com.vn/xa-hoi/bo-ngoai-giao-len-tieng-viec-ngu-dan-viet-nam-bi-phia-trung-quoc-tan-cong-20241002203658257.htm>
14. RFA. Trung Quốc tấn công ngư dân Việt Nam: chiến thuật "rung cây dọa khỉ"? (2025, February 04). https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/china-attacks-vietnamese-fishermen-tactic-of-rattle-sabers-08302023143901.html
15. Trường Trung. (2019). Một tàu cá Quảng Ngãi bị tàu Trung Quốc làm chìm trên biển Hoàng Sa. TUOI TRE ONLINE. <https://tuoitre.vn/mot-tau-ca-quang-ngai-bi-tau-trung-quoc-lam-chim-tren-bien-hoang-sa-20190306195003423.htm>
16. BBC News Tiếng Việt. Ngư dân Việt Nam bị hành hung: Tại sao Trung Quốc dùng tàu chấp pháp địa phương?. (2024, October 03). <https://www.bbc.com/vietnamese/e/articles/cdxr44z71lgo>
17. Cave, D., & Pham, L. (2024). Bullied by China at Sea, With the Broken Bones to Prove It. N.Y. Times. <https://www.nytimes.com/2024/10/28/world/asia/vietnam-south-china-sea.html>
18. Duy Linh. (2024). Việt Nam yêu cầu thả ngay ngư dân cùng tàu cá bị bắt giữ trái phép, bồi thường thiệt hại. TUOI TRE ONLINE. <https://tuoitre.vn/viet-nam-yeu-cau-tha-ngay-ngu-dan-cung-tau-ca-bi-bat-giu-trai-phep-boi-thuong-thiet-hai-20241031163520161.htm>
19. Foreign Ministry Spokesperson Lin Jian's Regular Press Conference on November 1, 2024_Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2025, February 04). https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/fyrbt/202411/t20241101_11519937.html
20. RFA. Ngư dân Việt Nam bị Trung Quốc giam giữ sáu tháng. (2025, February 04). <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/vietnamese-fishermen-chinese-detention-11042024102019.html>
21. Phạm Văn Luật. (2024, November 20). *Đảo Tri Tôn - căn cứ viễn thám của Trung Quốc ở Hoàng Sa*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/11/dao-tri-ton-can-cu-vien-tham-cua-trung-quoc-o-hoang-sa/>
22. Linh, D. (2024, October 31). Việt Nam hết sức quan ngại trước thông tin radar sắp được lắp trái phép ở Hoàng Sa. TUOI TRE ONLINE.

8. Baodautu.Vn. (n.d.). *Ngân hàng Nhà nước bán khoảng 2 tỷ USD can thiệp tỷ giá trước áp lực đồng USD mạnh*. Baodautu.

11. *Child labour*. (n.d.). UNICEF Viet Nam.

<https://www.unicef.org/vietnam/child-labour>

12. Transforming Post-Communist political economies. (1998). In *National Academies Press eBooks*.

<https://doi.org/10.17226/5852>

13. Sách chuyên khảo: “Định hướng XHCN trong phát triển nền KTTT của Việt Nam: các vấn đề và giải pháp” do PGS. TS. Phạm Văn Dũng chủ biên năm 2009.

14. *Overview*. (n.d.). World Bank. <https://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview>

15. Kayleedolen. (2024, March 1). *Vietnam's leaders declare war on human rights as a matter of official policy* - Project88.

<https://the88project.org/vietnam-s-leaders-declare-war-on-human-rights/>

16. TTWTO VCCI - Được công nhận là nền kinh tế thị trường ý nghĩa gì với Việt Nam? (n.d.).

<https://trungtamwto.vn/hiiep-dinh-khac/24535-duoc-cong-nhan-la-nen-kinh-te-thi-truong-y-nghia-gi-voi-viet-nam>

17. Webinar on Updated Antidumping and Countervailing Duty Regulations <https://www.trade.gov/sites/default/files/2024-05/May%209%2C%202024%20Webinar.pdf>

18. Mai P. S. (2023, April 27). *Thiếu đơn hàng xuất khẩu, giá cá tra giảm mạnh*. Tạp Chí Thủy Sản Việt Nam.

<https://thuysanvietnam.com.vn/t-hieu-don-hang-xuat-khau-gia-ca-tra-giam-manh/>

19. *Ngành hàng cá tra đứng trước nhiều khó khăn, thách thức*. (n.d.). Báo an Giang Online.

<https://baoangiang.com.vn/ngan-h-hang-ca-tra-dung-truoc-nhieu-kho-khan-thach-thuc-a396201.html>

20. Vietnam's CPI increases by 0.33% in October 2024 https://sbv.gov.vn/webcenter/portal/en/home/sbv/news/Latestnews/Latestnews_chitiet?centerWidth=80%25&dDocName=SBV618016&leftWidth=20%25&rightWidth=0%25&showFooter=false&showHeader=false&_adf.ctrl-state=raad9nfne_9&_afLoop=15387032431035774#%40%3F_afrLoop%3D15387032431035774%26centerWidth%3D80%2525%26dDocName%3DSBV618016%26leftWidth%3D20%2525%26rightWidth%3D0%2525%26showFooter%3Dfalse%26showHeader%3Dfalse%26_aadf.ctrl-state%3Ddoxsauil7_41

<https://www.mckinsey.com/feature/red-insights/sustainable-inclusive-growth/charts/made-in-southeast-asia>

21. *Made in Southeast Asia*. (2024, October 11). McKinsey & Company.

<https://www.mckinsey.com/feature/red-insights/sustainable-inclusive-growth/charts/made-in-southeast-asia>

22. Reuters. (2020, November 4). U.S. slaps duties on Vietnamese tires over undervalued currency.

<https://www.reuters.com/article/world/us-slaps-duties-on-vietnamese-tires-over-undervalued-currency-idUSKBN27K2DJ/>

VIỆT NAM CÓ THỂ LÀM GÌ ĐỂ TRÁNH ĐƠN THUẾ TỪ TRUMP?

1. Đức, Đ. (2025, February 2). Mỹ áp thuế 10% đối với hàng hóa nhập khẩu từ Trung Quốc. *Báo Nhân dân*.

<https://nhandan.vn/my-ap-thue-10-doi-voi-hang-hoa-nhap-khau-tu-trung-quoc-post858351.html>

2. The White House (2025, February 11). Fact Sheet: President Donald J. Trump Restores Section 232 Tariffs.

<https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/02/fact-sheet-president-donald-j-trump-restores-section-232-tariffs/>

3. Thành, V. T. (2025, February 4). Trump's trade policy 2.0: What it means for Việt Nam's economy. *Vietnam News*.

<https://vietnamnews.vn/economy/1691573/trump-s-trade-policy-2-0-what-it-means-for-viet-nam-s-economy.html>

4. Hường, L. (2025, January 1). Tại sao phải giảm thuế dư thừa mại Việt - Mỹ? *Hanoi Online*.

<https://hanoionline.vn/tai-sao-phai-giam-thang-du-thuong-mai-viet-my-296148.htm>

5. The Guardian. (2019, June 27). Trump warns China is 'ripe' for new tariffs and suggests Vietnam could be next.

<https://www.theguardian.com/business/2019/jun/27/trump-warns-china-is-ripe-for-new-tariffs-and-suggests-vietnam-could-be-next>

[china-is-ripe-for-new-tariffs-and-suggests-vietnam-could-be-next](https://www.vneconomy.vn/tiem-nang-va-thach-thuc-cua-viet-nam-trong-muc-tieu-tang-truong-gdp-hai-con-so)

6. Xem [3]

7. Nguyễn, Q. (2025, January 8). Tiềm năng và thách thức của Việt Nam trong mục tiêu tăng trưởng GDP "hai con số". *VnEconomy*.

<https://vneconomy.vn/tiem-nang-va-thach-thuc-cua-viet-nam-trong-muc-tieu-tang-truong-gdp-hai-con-so.htm>

8. An, N. (2025, February 5). Thủ tướng: Chuẩn bị cho khả năng 'chiến tranh thương mại' thế giới để phản ứng nhanh nhạy. *Tuổi Trẻ Online*. <https://tuoitre.vn/thu-tuong-chuan-bi-cho-kha-nang-chien-tranh-thuong-mai-the-gioi-de-phan-ung-nhanh-nhay-20250205093143403.htm>

9. Trang, C. T.-V. (2025, February 12). Mục tiêu GDP 2025 trên 8% tạo đà tăng trưởng hai con số. *Lao động*. <https://laodong.vn/thoi-su/muc-tieu-gdp-2025-tren-8-tao-da-tang-truong-hai-con-so-1461907.ldo>

10. Khuê, V. (2025, February 12). Bộ Công Thương đưa ra các giải pháp hạn chế rủi ro, thúc đẩy xuất khẩu. *VnEconomy*.

<https://vneconomy.vn/bo-cong-thuong-dua-ra-cac-giai-phap-han-che-rui-ro-thuc-day-xuat-khau.htm>

11. Khang, T. (2024, 11 27). Việt Nam dự kiến mua thêm nhiều máy bay, khí hóa lỏng từ Mỹ. *VnExpress*.

<https://vnexpress.net/viet-nam-du-kien-mua-them-nhieu-may-bay-khi-hoa-long-tu-my-4821130.html>

12. Green, N. (2025, February 12). How Vietnam can parry and dodge Trump's tariffs. *Asia Times*.

<https://asiatimes.com/2025/02/how-vietnam-can-parry-and-dodge-trumps-tariffs/>

13. Xem [10]

14. Xem [12]

MALAYSIA SẼ LÈO LÁI CON THUYỀN ASEAN SAO?

1. Sajid, I. (2025, January 1). Malaysia assumes chair of Southeast Asian bloc. *Anadolu Ajansı*.

<https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/malaysia-assumes-chair-of-southeast-asian-bloc/3439457#>

2. ASEAN 2025 Logo and Theme. (2024, October 22). *Ministry of Foreign Affairs, Malaysia*. <https://www.kln.gov.my/web/zafpretoria/news-from-mission-/blogs/asean>

3. Ibrahim, A. (2024, December 16). ASEAN's Second Renaissance Is Now. *Project Syndicate*. <https://www.project-syndicate.org/magazine/asean-malaysia-chair-must-strengthen-outside-partnerships-build-supply-chain-resilience-by-anwar-ibrahim-2024-12>

4. What's behind escalating China-Philippines tensions in the South China Sea? (2024, October 11). *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2024/10/11/whats-behind-escalating-china-philippines-tensions-in-the-south-china-sea>

5. Krishnan, D. B. (2024, October 26). Malaysia is officially a Brics 'partner country' now — why, and what does this mean? *Malay Mail*. <https://www.malaymail.com/news/malaysia/2024/10/26/malaysia-is-officially-a-brics-partner-country-now-why-and-what-does-this-mean/154779>

6. Yu, Y. (2024, November 15). Malaysia must remain neutral in U.S.-China AI rivalry, PM Anwar says. *Nikkei Asia*. <https://asia.nikkei.com/Business/Technology/Artificial-intelligence/Malaysia-must-remain-neutral-in-U.S.-China-AI-rivalry-PM-Anwar-says>

7. Thủ tướng Anwar: Quan hệ Malaysia-Trung Quốc đang vô cùng tốt đẹp. (2023, August 12). *VOV*. <https://vov.gov.vn/thu-tuong-anwar-quan-he-malaysia-trung-quoc-dang-vo-cung-tot-dep-dtnew-488205?keyDevice=true>

8. Zhang, L. W. (2024, November 8). Anwar promotes Asean as gateway on third visit to China, ahead of Malaysia's chairmanship of group. *The Straits Times*. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/anwar-promotes-asean-as-gateway-on-third-visit-to-china-ahead-of-malysias-chairmanship-of-group>

9. Xi Jinping Meets with Malaysian Prime Minister Anwar

Ibrahim. (2024, November 7). *Ministry of Foreign Affairs, The People's Republic of China*. https://www.mfa.gov.cn/eng/xwzyxw/202411/t20241111_11524659.html

10. Yaacob, R. (2024, May 15). A code of conduct won't solve the South China Sea crisis. *The Interpreter*. <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/code-conduct-won-t-solve-south-china-sea-crisis>

11. Yusof, I. M. (2024, December 23). 2025 ASEAN chair Malaysia expected to revive bloc amid questions about neutrality. *RFA*. <https://www.rfa.org/english/asia/2024/12/24/asean-malaysia-chair/>

12. Xem [3].

13. Wongcha-um, A. T. (2024, December 16). Malaysia PM appoints Thai heavyweight Thaksin his adviser on ASEAN. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/malaysia-pm-appoints-thai-heavyweight-thaksin-his-adviser-asean-2024-12-16/>

14. Xem [11]

15. Azmi, H. (2024, December 20). Malaysia's pick of Thaksin as adviser raises fears of his pro-Myanmar junta stance. *South China Morning Post*. <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3291678/malaysia-pick-thaksin-adviser-raises-fears-his-pro-myanmar-junta-stance>

16. Teoh, S. (2024, October 31). Great expectations as Malaysia is set to head Asean in 2025. *The Straits Times*. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/great-expectations-as-malaysia-is-set-to-head-asean-in-2025>

17. Chongkittavorn, K. (2024, October 29). Anticipating Malaysia's Asean chair. *Bangkok Post*. <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2891957/anticipating-malysias-asean-chair>

18. Chongkittavorn, K. (2024, December 24). Malaysia's Asean chair with a twist. *Bangkok Post*. <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2925877/malysias-asean-chair-with-a-twist>

TÌM KIẾM HÒA BÌNH CHO MYANMAR: NỖ LỰC VÀ BẤT LÚC

1. Tene, R. M. (2024, July 30). ASEAN Five-Point Consensus on Myanmar. *RSIS*.

<https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/asean-five-point-consensus-on-myanmar/>

2. Myanmar: UN experts urge 'course correction' as civilian deaths exceed 6,000. (2024, December 2). *The Office of the High Commissioner for Human Rights*.

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/12/myanmar-un-experts-urge-course-correction-civilian-deaths-exceed-6000>

3. Over 5,000 civilians killed since Myanmar military coup. (2024, September 17). *The United Nations*. <https://news.un.org/en/story/2024/09/1154436>

4. South, M. K. (2024, October 11). Don't fall for the fake election in Myanmar. *East Asia Forum*. <https://eastasiaforum.org/2024/10/11/dont-fall-for-the-fake-election-in-myanmar/>

5. Aye, N. C. (2025, January 1). China-backed election raises fears of 'negative peace' in Myanmar. *VOA*.

<https://www.voanews.com/a/china-backed-election-raises-fears-of-negative-peace-in-myanmar/7921313.html>

6. Rahman, M. (2025, January 6). Myanmar's Uncertain Horizon: Will 2025 Bring Change or Chaos? *Modern Diplomacy*. <https://modern diplomacy.eu/2025/01/06/myanmars-uncertain-horizon-will-2025-bring-change-or-chaos/>

7. What's in Store for Myanmar in 2025? (2025, January 7). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/editorial/whats-in-store-for-myanmar-in-2025.html>

8. Corsi, M. (2024, December 27). Myanmar Humanitarian Needs and Response Plan 2025 (December 2024). *ReliefWeb*. <https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-humanitarian-needs-and-response-plan-2025-december-2024>

9. Xem [8]

10. Strangio, S. (2024, December 20). Thailand Hosts 'Informal Consultation' on Myanmar Conflict. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2024/12/thailand-hosts-informal-consultation-on-myanmar-conflict/>
11. Acharya, A. (2025, January 9). Can Myanmar turn the corner in 2025? *Nikkei Asia*. <https://asia.nikkei.com/Opinion/Can-Myanmar-turn-the-corner-in-2025>
12. Krishnan, S. I. (2025, January 4). Myanmar Crisis to Test Limits of ASEAN Consensus Under Anwar. *Cambodianess*. <https://cambodianess.com/article/myanmar-crisis-to-test-limits-of-asean-consensus-under-anwar>
13. Kausikan, B. (2020, September 24). ASEAN's Commitment to Consensus. *Australian Outlook*. <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/aseans-commitment-to-consensus/>
14. Xem [6]
15. Nachemson, A. (2025, January 11). Myanmar's rebels liberate territory - administrating it is the next battle. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/11/myanmars-rebels-liberate-territory-administrating-it-is-the-next-battle>
16. Uyên Phương. (2023, December 13). Liên minh nổi dậy ở Myanmar tuyên bố quyết tâm đánh bại chính quyền quân sự. *Tuổi Trẻ*. <https://tuoitre.vn/lien-minh-noi-day-o-myanmar-tuyen-bo-quyet-tam-danh-bai-chinh-quyen-quan-su-20231213124205382.htm>
17. What's in Store for Myanmar in 2025? (2025, January 7). *The Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/opinion/editorial/whats-in-store-for-myanmar-in-2025.html>

HIẾN PHÁP CALIFORNIA - KỶ 1: KHI HÀNH PHÁP CÓ TÁM 'ĐẦU'

1. *Codes display text*. (n.d.). https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=CONS&division=&title=&part=&chapter=&article=V
2. *California Code, CONS SEC. 2*. (n.d.).

- https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&sessionNum=SEC.%202.&article=IX
3. *California Code, CONS SEC. 2*. (n.d.). https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&sessionNum=SEC.%202.&article=IX
4. *Saturday Night Massacre*. (n.d.). Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Saturday-Night-Massacre>
5. Sullivan, M. (2024, October 15). Watergate special prosecutor dismissed in so-called "Saturday Night Massacre" *HISTORY*. <https://www.history.com/this-day-in-history/watergate-special-prosecutor-dismissed>
6. Chức vụ Solicitor General có vai trò quan trọng và thường được coi là đứng thứ tư trong Bộ Tư pháp Hoa Kỳ (sau bộ trưởng tư pháp, thủ trưởng tư pháp, và đôi khi là trợ lý bộ trưởng tư pháp). Đây là người có quyền quyết định tất cả các đơn kháng án của chính phủ liên bang trên toàn quốc. Văn phòng Solicitor General là luật sư đại diện chính phủ liên bang trong tất cả các vụ án trước Tối cao Pháp viện Hoa Kỳ.
7. A defiant Chiang accuses governor of "political tricks" - *Los Angeles Times*. (2010, July 2). <https://www.latimes.com/archives/blogs/politi-cal/story/2010-07-01/a-defiant-chiang-accuses-governor-of-political-tricks>
8. Lagos, M. (2010, July 3). Court OKs governor's cuts to state worker pay. *SFGATE*. <https://www.sfgate.com/bayarea/article/Court-OKs-governor-s-cuts-to-state-worker-pay-3260097.php>
9. *California Proposition 140, Term Limits, Legislature Retirement Benefits, and Legislative Operating Costs Initiative (1990)* - Ballotpedia. (n.d.). Ballotpedia. [https://ballotpedia.org/California_Proposition_140,_Term_Limits,_Legislature_Retirement_Benefits,_and_Legislative_Operating_Costs_Initiative_\(1990\)](https://ballotpedia.org/California_Proposition_140,_Term_Limits,_Legislature_Retirement_Benefits,_and_Legislative_Operating_Costs_Initiative_(1990))
10. *California Code, CONS SEC. 10*. (n.d.). https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&sessionNum=SEC.%2010.&article=V

11. *U.S. Constitution - Twenty-Fifth Amendment | Resources | Constitution Annotated | Congress.gov | Library of Congress*. (n.d.). <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-25/#amendment-25-section-3>
12. *List of Vice-Presidents who served as acting President under the 25th Amendment | The American Presidency Project*. (n.d.). <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/data/list-vice-presidents-who-served-acting-president-under-the-25th-amendment>

HIẾN PHÁP CALIFORNIA - KỶ 2: KHI THỐNG ĐỐC CŨNG LÀ TƯ LỆNH QUÂN ĐỘI

1. *U.S. Constitution - Article II | Resources | Constitution annotated | Congress.gov | Library of Congress*. (n.d.). <https://constitution.congress.gov/constitution/article-2/#article-2-section-1>
2. *California Code, CONS SECTION 1*. (n.d.). https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&sessionNum=SECTION%201.&article=V
3. Xem [1]
4. *U.S. Constitution - Twenty-Second Amendment | Resources | Constitution Annotated | Congress.gov | Library of Congress*. (n.d.). <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-22/>
5. *California Code, CONS SEC. 2*. (n.d.). https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=SEC.+2.&nodeTreePath=6&lawCode=CONS&article=V
6. *U.S. Constitution - Article I | Resources | Constitution annotated | Congress.gov | Library of Congress*. (n.d.). <https://constitution.congress.gov/constitution/article-1/#article-1-section-7>
7. *California Code, CONS SEC. 10*. (n.d.). https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=SEC.+10.&nodeTreePath=6&lawCode=CONS&article=V

8. Tổng thống Hoa Kỳ và thống đốc bang California không trực tiếp soạn thảo hay ban hành luật, nhưng họ có quyền quyết định một dự luật có trở thành luật hay không. Khi một dự luật được Quốc hội (ở cấp liên bang) hoặc Nghị viện bang (ở cấp tiểu bang) thông qua, tổng thống hoặc thống đốc có thể ký để ban hành hoặc phủ quyết. Nếu họ phủ quyết, cơ quan lập pháp vẫn có thể thông qua luật bằng cách đạt đủ 2/3 số phiếu bác bỏ phủ quyết. Ví dụ thực tế: Năm 2020, Thống đốc California Gavin Newsom đã phủ quyết Dự luật SB 1257, một dự luật liên quan đến bảo vệ sức khỏe và an toàn cho người lao động trong gia đình. Mặc dù dự luật này được cơ quan lập pháp thông qua, nhưng sau khi bị phủ quyết, nó không trở thành luật vì không đạt đủ 2/3 số phiếu để vượt qua quyền phủ quyết của thống đốc.

9. Đàn hặc (impeachment) là quá trình mà cơ quan lập pháp buộc tội một quan chức cấp cao, thường là tổng thống hoặc thẩm phán, khi họ bị cáo buộc vi phạm nghiêm trọng như lạm quyền hoặc tham nhũng. Nếu bị đàn hặc, quan chức đó có thể bị xét xử và bãi nhiệm khi bị kết tội. Tuy nhiên, đàn hặc không đồng nghĩa với việc bị cách chức ngay lập tức mà chỉ là bước đầu trong quy trình xem xét trách nhiệm.

10. *U.S. Constitution - Article II | Resources | Constitution annotated | Congress.gov | Library of Congress.* (n.d.).

<https://constitution.congress.gov/constitution/article-2/#article-2-section-2-clause-1>

11. *California Code, CONS SEC. 8.* (n.d.).

https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&num=SEC.%208.&article=V

12. Xem [10]

13. Presidential Authority as Commander in Chief of the Air Force. MEMORANDUM FOR THE SPECIAL COUNSEL TO THE PRESIDENT.

<https://www.justice.gov/file/147516-0/d1>

14. *California Code, CONS SEC. 7.* (n.d.).

https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=SEC.+7.&nodeTree

[Path=6&lawCode=CONS&article=V](#)

15. *Brown v. Board of Education of Topeka*, 347 U.S. 483 (1954). (n.d.). Justia Law.

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/347/483/>

16. *The Little Rock Nine*. (2024, April 16). National Museum of African American History and Culture.

<https://nmaahc.si.edu/explore/stories/little-rock-nine>

KHÔNG PHẢI THẨM PHÁN MỸ NÀO CŨNG CÓ NHIỆM KỶ TRỌN ĐỜI

1. Tổng thống đề cử thẩm phán liên bang, sau đó Thượng viện tổ chức điều trần và bỏ phiếu để phê chuẩn hoặc bác bỏ đề cử.

2. *U.S. Constitution - Article II | Resources | Constitution annotated | Congress.gov | Library of Congress.* (n.d.).

<https://constitution.congress.gov/constitution/article-2/#article-2-section-2>

3. *U.S. Constitution - Article III | Resources | Constitution annotated | Congress.gov | Library of Congress.* (n.d.).

<https://constitution.congress.gov/constitution/article-3/#article-3-section-1>

4. Hệ thống tòa án liên bang Hoa Kỳ có ba cấp chính: (1) Tòa sơ thẩm (District Court) xét xử các vụ án liên bang, (2) Tòa phúc thẩm (Circuit Court) xem xét kháng cáo từ các tòa sơ thẩm, (3) Tòa án Tối cao Hoa Kỳ (Supreme Court) là cấp cao nhất, có quyền xét xử cuối cùng.

5. Bộ An ninh Nội địa Hoa Kỳ (Department of Homeland Security - DHS) là cơ quan liên bang chịu trách nhiệm bảo vệ nước Mỹ khỏi các mối đe dọa an ninh, bao gồm khủng bố, nhập cư trái phép, an ninh mạng và ứng phó thảm họa.

6. *California Code, CONS SEC. 7.* (n.d.).

https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&num=SEC.%207.&article=VI

7. Ủy ban Bổ nhiệm Thẩm phán California giúp đảm bảo tính công minh và độc lập của ngành tư pháp. Khi có vị trí trống tại tòa phúc thẩm hoặc tòa tối cao, ủy ban này sẽ xem xét và phê duyệt

các ứng viên thẩm phán do thống đốc đề cử. Năm 2020, ủy ban đã bổ nhiệm ông Javier S. Rodríguez sau rất nhiều bài kiểm tra chặt chẽ và bằng quy trình nghiêm ngặt. Quy trình này giúp giảm thiểu ảnh hưởng chính trị và đảm bảo các thẩm phán có đủ năng lực và phẩm hạnh.

8. *California Code, CONS SEC. 16.* (n.d.).

https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&num=SEC.%2016.&article=VI

9. Times, N. Y. (1986, November 6). THE ELECTIONS: THE STORY IN SOME KEY STATES; DEUKMEJIAN AND CRANSTON WIN AS 3 JUDGES ARE OUSTED. *The New York Times*.

<https://www.nytimes.com/1986/11/06/us/elections-story-some-key-states-deukmejian-cranston-win-3-judges-are-ousted.html>

10. Thẩm phán Tối cao Pháp viện California phải đối mặt với đánh giá của cử tri và bị bỏ phiếu bất tín nhiệm là đặc điểm của hệ thống pháp lý ở bang này.

California là một trong số ít bang ở Mỹ áp dụng cơ chế tín nhiệm, để công dân được tham gia đánh giá công tác của thẩm phán. Từ năm 1930 tới nay, trung bình có khoảng 20% thẩm phán bị loại qua các cuộc bầu cử tín nhiệm. Con số này nhìn chung không cao, nhưng vẫn đủ để tạo ra sức nặng nhằm duy trì tính độc lập, minh bạch, và công bằng trong xét xử.

11. *California Code, CONS SEC. 16.* (n.d.).

https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=CONS&num=SEC.%2016.&article=VI

Số tháng Hai, 2025

LUẬT KHOA

tạp chí

1520 E. Covell Suite B5 - 426, Davis, CA 95616

Văn phòng chính: Đà Bắc, Đà Loan

Tổng biên tập: Trịnh Hữu Long

Ban biên tập: Trần Quỳnh Vi, Phạm Đoan Trang

Mọi thắc mắc, góp ý xin gửi về: docgia@mail.luatkhoa.com